

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SHERWOOD EDDY'NİN *THE NEW ERA IN ASIA* ADLI ESERİNE GÖRE KORE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tansu Merve SOYLU

ŞUBAT - 2023

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SHERWOOD EDDY'NİN *THE NEW ERA IN ASIA* ADLI ESERİNE GÖRE KORE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tansu Merve SOYLU

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Melek ÖKSÜZ

ŞUBAT - 2023

TRABZON

ONAY

Tansu Merve SOYLU tarafından hazırlanan “Sherwood Eddy’nin *The New Era in Asia* Adlı Eserine Göre Kore” adlı bu Çalışma 13.03.2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Tarih Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı’nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı - Adı ve Soyadı	Görevi	Kabul	Ret	
Prof. Dr. Melek ÖKSÜZ	Başkan	☐	☐	
Prof. Dr. Sezai BALCI	Üye	☐	☐	
Doç. Dr. Ahmet KARAÇAVUŞ	Üye	☐	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Tülay İLHAN NAS
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ-Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu Çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Tansu Merve SOYLU

09.02.2023

ÖNSÖZ

21. yüzyılın hem ekonomik hem de teknolojik olarak en önde gelen Asya ülkelerinin büyük gelişimi tüm dünya tarafından merak edilmektedir. Ancak Avrupa’da Asya hakkında yoğun çalışma ve araştırmalar yüzyıllar öncesinden yapılmış olsa da ülkemizde bu bölgeye olan ilgi görünüşte çok olmakla birlikte akademik olarak yapılan çalışmalar oldukça azdır. Özellikle Kore tarihi bağlamında ülkemizde incelenen konular genellikle 1945 yılları Kore savaşı dönemini içermektedir. Bu konu bağlamında ülkemizdeki araştırma ve incelemelerin çoğu Türkiye ve Kore arasındaki savaş yardımı üzerinde yazılmaktadır. Ancak bu tarihlerden önce Choson Krallığı tarafından yönetilen Kore hakkındaki bilgiler kısıtlıdır. Bu nedenle bu tez çalışmasında 19. yüzyıl sonunda ve 20. yüzyıl başında Kore’nin Japonya, Çin, Rusya ve Batılı devletler arasındaki siyasi ilişkileri ile sosyal yapısı incelenmiştir. Önemli bir Amerikalı misyoner olan Sherwood Eddy’nin Asya’daki misyonerlik çalışmaları neticesinde Kore’deki siyasi değişimlerle beraber sosyal değişimlere bakış açısı referans alınarak Kore tarihi hakkında bazı olaylara dikkat çekilmiştir. Böylece literatüre geleneksel Choson Krallığı ve daha sonra Dehan imparatorluğu olarak geçen Kore hakkında bilgiler eklenmek istenmiştir.

Bu çalışmanın hazırlanması ve ortaya çıkması sürecinde fikirleriyle ve desteğiyle yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Melek ÖKSÜZ’e, bu sürecin her aşamasında katkı sağlayarak yolumu aydınlatan Doç. Dr. Ahmet KARAÇAVUŞ’a ve yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Sezai BALCI’ya teşekkürlerimi sunarım.

Şubat, 2023

Tansu Merve SOYLU

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VII
ABSTRACT	VIII
KISALTMALAR LİSTESİ	IX
GİRİŞ	1-5

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SHERWOOD EDDY’NİN HAYATI VE MİSYONERLİĞİ.....	6-15
1.1. Sherwood Eddy’nin Hayatı	6
1.2. Sherwood Eddy’nin Eserleri	8
1.3. Sherwood Eddy’nin Asya’daki Misyonerliği.....	12

İKİNCİ BÖLÜM

2. KORE	16-43
2.1. Kore Coğrafyası ve Önemi.....	16
2.2. 19. Yüzyıla Kadar Kore Tarihi.....	19
2.3. 19. Yüzyılda Kore’nin Batı ile İlişkisi	21
2.3.1. Kore’nin Batıya Açılması İçin İlk Girişimler	21
2.3.2. Kanghwa Antlaşması	25
2.4. Kore’nin İç Durumu ve Çin-Japon Savaşı	27
2.4.1. Donghak İsyanı	27
2.4.2. Çin’in Batıyla İlişkisi	30
2.4.3. Japonya’nın Gelişimi	33
2.4.4. Çin-Japon Savaşı.....	36
2.5. Kore’nin Japon Hâkimiyetine Girişi	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KORE TOPLUMU.....	44-73
3.1. Kore Halkı'nın Fizikî ve Kişilik Özellikleri	44
3.2. Kadın.....	46
3.3. Köylüler, Yangbanlar ve Köleler	53
3.4. Donghak İsyanı'nın Toplum Düzenine Etkisi.....	55
3.5. Japonya İlhakının Kore Toplumuna Etkisi.....	56
3.6. Kore'de Din.....	61
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	74
KAYNAKÇA	78
EKLER.....	83
ÖZGEÇMİŞ.....	90

ÖZET

Bu tez çalışmasında Amerikalı misyoner olan Sherwood Eddy'nin yaptığı seyahatler sonucu kaleme aldığı *The New Era in Asia* adlı kitap referans alınarak Kore'nin Choson Krallığı tarafından yönetildiği 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başındaki siyasi, ticarî ve sosyal durumu incelenmiştir. Choson Krallığı'nın Çin'e vergi yoluyla bağlı bir devlet olduğu dönemde hem Çin'de hem de Japonya'da Batılı teknolojinin, Batı medeniyetinin ve Hristiyanlığın tanıtılmasından sonra ortaya çıkan değişimler “*münzevi krallık*” olarak adlandırılan Kore'nin de değişimine neden olmuştur. 1876 yılında Japonya ve Kore arasında yapılan Kanhwa Antlaşması'yla Kore önce Japonya daha sonra Avrupalı ülkelerle ticari ilişkileri geliştirerek uluslararası siyaset dengesinde önemli bir konuma yükselmiştir. Nitekim, Kore'nin stratejik konumu Asya'daki siyasi dengeleri değiştirmekle birlikte Kore'nin Japonya tarafından ilhak edilmesine neden olmuştur. Ayrıca bu siyasi rekabetin yanında Asya'da Hristiyanlık yayılmaya başlamış ve bundan en hızlı etkilenen Kore olmuştur. Sonuç olarak bu gelişmeler ve Sherwood Eddy'nin bu bağlamda kaleme aldığı eseri dikkate alınarak Kore'nin yenileşmesi hakkında değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda birinci bölümde Sherwood Eddy'nin hayatı, eserleri ve Asya'daki misyonerliği incelenmiştir. İkinci bölümde Kore'nin Batılılar tarafından ticarete açılması için yapılan faaliyetler, Kanhwa Antlaşması'yla başlayan diplomatik ilişkiler, ortaya çıkan savaşlar ve son olarak Rus-Japon Savaşı'yla Kore'nin Japonya hakimiyeti altına girişi değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde Kore'nin geleneksel ve sosyal yapısı ile Sherwood Eddy'nin misyonerliği çerçevesinde Hristiyanlığın Kore'de yayılması incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sherwood Eddy, Kore, Choson Krallığı, Hristiyanlık

ABSTRACT

In this thesis, the political, commercial and social situation of Korea under the Choson Kingdom (in the late 19th and early 20th centuries) was studied with reference to the book of '*The New Era in Asia*' written by the American missionary Sherwood Eddy as a result of his travels to region. During the period that the Choson Kingdom was a dependent state on China through taxation, the changes that emerged after the introduction of Western technology, Western civilization and Christianity both in China and Japan, caused the change in Korea which was called the "hermit kingdom". With the Kanghwa Treaty signed between Japan and Korea in 1876, Korea rose to an important position in the balance of international politics by developing commercial relations firstly with Japan and then with European countries. As a matter of fact, Korea's strategic position changed the political balance in Asia and it also caused the annexation of Korea by Japan. In addition to this political competition, Christianity began to spread in Asia and Korea was the fastest affected one. As a result, in this study, considering these developments and Sherwood Eddy's work written in this context, the reformation of Korea was tried to be evaluated. In this context, in the first chapter, the life and books of Sherwood Eddy and his missionary work in Asia were examined. In the second chapter, the activities carried out to open up Korea to trade by the Westerners, the diplomatic relations that started with the Kanghwa Treaty, the wars that emerged, and finally Korea's condition under Japanese rule as a result of the Russo-Japanese War were evaluated. In the third chapter, together with the traditional and social structure of Korea, the spread of Christianity in the country within the framework of Sherwood Eddy's missionary work were examined.

Keywords: Sherwood Eddy, Korea, Choson Kingdom, Christianity

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
CJAS	: Cappadocia Journal of Area Studies
Çev.	: Çeviren
ÇOMÜ	: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
DTCF	: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
Ed.	: Editör
Haz.	: Hazırlayan
s.	: Sayfa numarası
TTK	: Türk Tarih Kurumu
vd.	: Ve diğerleri
YMCA	: Young Men's Christian Association

GİRİŞ

Kore, kökleri milattan önceye kadar uzanan zengin coğrafyası ve stratejik konumuyla Çin ve Japonya arasında kalan küçük bir yarımadadır. Her milletin kaderini belirleyen coğrafya, Korelilerin de yıllar boyunca istilaya maruz kalmasına neden olmuştur. Doğu Asya'da güçlü devletlerden biri olan Çin, Kore'ye coğrafi olarak sınırı bulunması ve bölgedeki gücü nedeniyle Kore'ye hakimdi. Japonya ise coğrafi olarak hem verimli topraklara hem de anakaraya geçişte stratejik öneme sahip olan Kore'ye, Çin'e karşı mücadelede bulunmak için sık sık saldırılarda bulunmaktaydı. Ancak 19. yüzyılın değişen dünyasında diğer ülkelerde olduğu gibi Doğu Asya'da da önemli değişimler meydana geldi. Çin ve Japonya arasındaki güçler dengesinin tersine dönmesi Kore coğrafyasının da bundan etkilenmesine neden oldu.

19. yüzyılda sanayileşmenin etkisiyle beraber Avrupalı devletler dünyada pazar ve ham madde arayışına başladı. Doğu Asya ise 1800'lü yılların ortalarından itibaren emperyal güçlerin hedefine daha yoğun olarak girdi. Avrupalılar Doğu Asya'yı hakimiyet altına almaya çalışsa da diğer taraftan Asya'nın Rönesans'ını (Asya'nın Uyanışı) başlattı. Asya'daki düzenin değişimi ise ilk olarak Çin'de başladı. Çin'de Afyon Savaşları'yla derin etkiler bırakmaya başlayan Batı müdahalesi emperyalizmin açık örneklerinden olmuş ve verilen imtiyazlar hem siyasî hem de ticarî açıdan ülkede değişimlere neden olmaya başlamıştı. Bölgede başlayan bu değişikliklerdeki en önemli rolü Matthew Calbraith Perry¹ üstlenmiştir. Nitekim Perry ile yapılan antlaşma neticesinde Avrupa ticaretine başlayan Japonya, hızlı bir gelişme göstererek Meiji reformlarını gerçekleştirdi. Bu reformlar neticesinde Japonya, Batı'yı model alarak askerî, idari ve de ekonomik açıdan gelişerek Batı'nın yüzyıllar boyu süren gelişimine kısa sürede sahip oldu. Bu gelişmeyi desteklemek ve bölgede gücünü korumak isteyen Japonya, Çin'e karşı Kore'yi elde etmek için savaş açtı.

Uzak Doğu'daki güçler dengesinin yeniden oluşturulmasında şüphesiz en çok etkilenen ülke Kore oldu. Bu dönemde Çin'e bağımlı olan Kore'nin hakimiyet altına alınması Japonya'nın bölgede güçlenmesi açısından önemliydi. Kore bu sırada Çin'e bağlılığını gösterip Japonya ile ticaret yapıyor ancak Avrupalı ülkelere karşı da kapalılık politikasını kullanıyordu. Avrupa devletlerine karşı kapalılık politikasını benimseyen Kore, Japonya'ya ve Çin'e karşı aynı istikrarı koruyamamış ve Japonya ile yaptığı Kanghwa Antlaşması'yla ülkeyi yabancı ticaretine açmak zorunda kalmıştır. Japonya'ya verilen imtiyazlara takip eden yıllarda İngiltere, Amerika, Rusya, Fransa gibi batılı ülkeler de sahip olmuştur. Bu arada Japonya'nın giderek etkili olması Kore'de ayaklanmalara ve

¹ Matthew Calbraith Perry, 1853 yılında Japonya'yı Batı'yla ticari ve diplomatik ilişki kurmaya zorlayan ve Japonya'ya düzenlenen deniz seferini komuta eden Amerikalı deniz subayı.

isyanlara neden olmuştu. Yine Japonya ve Çin müdahalesiyle bastırılmaya çalışılan isyanların sonucunda 1894 yılında Çin-Japon Savaşı gerçekleşti. Batı'dan aldığı yenilikleri etkili bir şekilde kullanan Japonya, dünya gücü olan Çin'i yendi. Bu ise Çin'in hakimiyetinin ardından Kore için yeni bir başlangıcı ifade ediyordu. Kore için Kanghwa Antlaşması'yla başlayan değişim Japonya'nın Kore nedeniyle Çin'e karşı savaş açmasıyla farklı bir boyut kazanmıştır. Japonya, Asya'nın büyük gücünün Doğu Asya'daki hâkimiyetini ve Kore üzerindeki etkisini yok ederek Kore'nin bağımsız bir devlet olarak tanınmasını sağladı. Ancak bu Kore'nin tamamen bağımsız olduğu anlamına gelmiyordu. Kore, bu denklemde kendisine destek olması için Rusya'ya yanaştı ancak Rusya'nın bu dönemde Akdeniz hakimiyeti için verdiği mücadelede başarısız olması Rusya'yı Asya'ya yönlendirdi. Rusya, Viladivostok'tan başlayıp Port-Artur'a kadar uzanan Trans-Sibirya demir yolu hattının yapımına önem verdi. Bu demiryolunun bugünkü Kuzey Kore topraklarından geçmesi ve Rusya'nın bölgede rahat hareket etmesi için Kore'ye hâkim olması gerekmektedir. Rusya bu amacına Çin-Japon Savaşı'ndan sonra Japonya hakimiyetinden kurtulmak isteyen Kore'nin 1896 yılında kendisine sığınmasıyla ulaştı. Ancak Asya'da Çin'i yenen ve giderek güçlenen Japonya, bu kez 1905 yılında Rusya'yı yenmeyi başardı. Böylece Rusya'nın da Kore hakimiyeti için yaptığı girişim başarısız oldu. Kore bu süreçte kendisine aradığı kurtarıcıyı Amerika'da buldu ve hızlı bir şekilde Amerika'ya eğitim için birçok öğrenci gönderdi ve Hristiyanlığı kabul etti. Bu durum Kore'nin sosyal değişiminde oldukça etkili olurken siyasi yönden de desteklenmesini sağladı. Kore'nin Japonya'ya karşı verdiği bağımsızlık mücadelesinde Amerika desteği oldukça büyük bir fırsat sunmuştu. Aynı zamanda bu yakınlaşma Kore'nin siyasî ve sosyal alanda değişimine de neden oldu.

Avrupalı devletlerin ve Amerika'nın Doğu Asya'yı ziyareti hem kendilerine toprak aramaları hem de yüzyıllar önce Haçlı Seferleri'yle başarmaya çalıştıkları Hristiyanlığı yayma faaliyetlerini gerçekleştirmek için de büyük bir fırsat sunmuştu. Hristiyanlığın yeryüzünde kabul görmesini isteyen Evanjelistlerin çalışmaları Asya ülkeleri üzerindeki etkisini açıkça gösterdi. Ayrıca Batı'nın yeni teknolojileri de Batı medeniyetiyle özdeşleştirildi ve bunlar Doğu Asya'ya aktarılmaya başlandı. Choson Krallığı tarafından yönetilen Kore, Batılılara karşı tepkili olsa da Çin ve Japonya ile etkileşim içindeydi ve bu yenileşme ve misyonerlik faaliyetleri ilk olarak Çin'e gidip gelen elçiler tarafından Kore'ye tanıtıldı. Sherwood Eddy'ye göre Asya ülkeleri arasında Hristiyanlığın daha hızlı yayıldığı ülke olan Kore, özgürlük arayışını Hristiyanlıkta bulmuştu.

Bu tez çalışmasında Asya'da ortaya çıkan bu yeni düzenin Kore üzerindeki etkisi, Sherwood Eddy'nin *The New Era in Asia* adlı çalışması referans alınarak anlatılmaya çalışılmıştır. Asya'ya düzenli olarak misyonerlik gezileri düzenleyen Eddy, bu ülkelerde gördüğü değişimi ve Hristiyanlığın yayılması ve yerli halkın buna bakış açısını değerlendirdiği çeşitli eserler kaleme almıştır. Bunlardan biri de *The New Era in Asia (Asya'da Yeni Dönem)* adlı eserdir. Bu eserde yazar, Çin, Japonya, Kore, Hindistan ve Yakındoğu ülkelerindeki Hristiyanlığı yayma faaliyetlerini ve buradaki eleştirileri karşılaştırmalı olarak ele almıştır. Bu çalışmada eserin sadece Kore ile ilgili

bölümü kullanılmıştır. Ancak gerekli görüldüğü kısımlarda diğer bölümlerden de faydalanılmıştır. Bu eser Türkiye’de yayınlandığı dönemde dikkat çekmiş ancak daha sonra unutulmuştur. Türkiye’de Abdürreşid İbrahim’in oğlu Ahmed Münir tarafından eser hakkında bir değerlendirme yazısı yazılmış ve *Sebilürreşad*’da yayınlanmıştır.²

Bu tez çalışması *The New Era in Asia* isimli eserin analiz edilmesi sonucunda bölgedeki siyasî, sosyal değişimleri ve bugünkü Kore’yi anlamadaki önemini ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu olaylar bağlamında Kore yarımadasında Güney ve Kuzey olarak iki ayrı devlet kurulmasından önceki dönemde Kore’nin bu süreçte hangi aşamalarla geldiğini, gerçekleşen siyasi ve sosyal değişimin Kore’nin tarihinde nasıl etkili olduğunu nitel araştırma yöntemi kullanılarak ortaya koymak bu tez çalışmasının asıl amacını oluşturmaktadır.

Tezin birinci bölümünde Sherwood Eddy’nin hayatı, eserleri ve misyonerliği hakkında genel bilgi verilmiştir. Misyonerlik çalışmalarında bölgedeki faaliyetinin önemi ve kapsamı ortaya konmaya çalışılmıştır. Sherwood Eddy’nin hayatı, Rick Nutt tarafından İngilizce olarak kaleme alınan *The Whole Gospel for the Whole World: Sherwood Eddy and the American Protestant Mission* adlı eserden ve Eddy’nin eserlerinde kendisiyle ilgili yaptığı açıklamalar ve yabancı literatürde bulunan makalelerden faydalanılarak yazılmıştır. Türkçe literatürde Eddy ile ilgili bir kaynak bulunmayışı bu konunun kapsamını sınırlamıştır.

İkinci bölümde Kore’nin dışa kapalılık politikasının sona erdirmek ve ticarete başlamak için Batılılar tarafından yapılan gemi seyahatleriyle beraber Çin, Japon ve Rusya rekabeti sırasında Kore’nin siyasi durumuna dikkat çekilmek istenmiştir. Bu bölüm Rus-Japon Savaşı’nın ardından 1910’da Kore’nin Japonya tarafından ilhak edilmesine kadar olan süreci kapsamaktadır.

Üçüncü bölümde Kore’nin geleneksel sosyal yaşamı ve bunun 19. yüzyılda ortaya çıkan dış müdahaleler sonucunda değişmesi ile Donghak İsyanı’yla nasıl düzeltilmek istendiğine dikkat çekilmiştir. Toplumdaki gruplar, kadınların toplumdaki yeri ve Sherwood Eddy’nin Hristiyanlığı yayma faaliyeti ve Kore’nin Hristiyanlığa bakış açısı değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Yukarıda sınırları çizilen ve 3 bölümden oluşan *Sherwood Eddy’nin “The New Era in Asia” Adlı Eserine Göre Kore*” adlı çalışmayla bundan sonra yapılacak olan Kore tarihi çalışmalarına katkı sağlaması düşünülmektedir. Bu şekilde ülkemiz Kore literatürüne katkıda bulunarak bundan sonra yapılacak olan Kore tarihi çalışmalarına katkıda bulunulmak amaçlanmıştır. Bu tez çalışmasında başta Sherwood Eddy’nin Asya’ya yaptığı seyahat sonucunda kaleme aldığı eseri ile aynı dönemde Kore’de bulunmuş diğer misyonerlerin eserleri ve Osmanlıca kaynaklarda bulunan Kore hakkında

² Ahmed Münir Efendi, “Asya’da Devr-i Cedide (The New era in Asia)”, *Sebilürreşad*, 14 (295), 11 Cemaziye’l Ahir 1332, 164-167.

bilgiler içeren seyahatnameler kullanılmıştır. Bunların yanı sıra Türkçe ve yabancı literatürde bulunan siyasi tarih ile ilgili araştırma-inceleme eserlerden faydalanılmıştır. Bunlardan en önemlileri Uzak Doğu tarihini kapsamlı olarak ele alan Wolfram Eberhard'ın *En Eski Devirlerden Zamanımıza Kadar Uzak Doğu Tarihi* adlı eseridir. Eserde Kore tarihine kısa olarak yer verilmiş olsa da Japonya ve Çin'i anlattığı bölümlerde siyasi ilişkiler çerçevesinde Kore tarihine de değinmektedir. Bundan başka Charles Holcombe'nin, *Doğu Asya Tarihi Çin Japonya Kore Medeniyetlerin Köklerinden 21. Yüzyıla Kadar* adlı eseri kullanılmıştır. Türkçeye çevrilen eserde Çin, Japonya ve Kore'nin kuruluşlarından itibaren siyasi ve sosyal tarihlerini içermektedir. Korece'den çevrilmiş olan eser ise Kyung Moon Hwang'a ait *Kore Tarihi* adlı çalışma sadece Kore tarihi üzerine yapılmış bir eserdir. Kore tarihindeki bazı olaylar üzerinde bakış açıları sunan eser, ayrıntılı bir siyasi tarih olmamakla birlikte Kore tarihini anlamak için rehberlik edebilecek düzeyde olup Türkçe literatüre kazandırılmış önemli eserlerdendir. Müge Kübra Oğuz'un *Choson Krallığı'ndan Dehan İmparatorluğu'na: Kore'nin Dış Politikaları*, adlı doktora çalışması da 19. yüzyıl Koresi'nin önemli siyasi olaylarını inceleyen önemli bir çalışmadır.

Bunlardan başka Abdürreşid İbrahim'in³ *Alem-i İslam ve Japonya'da İslamiyetin Yayılması* adlı eseri bulunmaktadır. Günümüz Türkçesine çevrilmiş olan eserde Abdürreşid İbrahim'in Japonya seyahati sırasında Kore'de bulunduğu ve bu ülkedeki gözlemlerini yazdığı bir bölüm bulunmaktadır. Bundan başka Abdülhamit döneminde Uzak Doğu'ya olan merakın artması üzerine, Rusça'dan Türkçeye Ahmet Nermi Efendi tarafından çevrildiği bilinen ve Lemi Akın tarafından transkripsiyonu yapılan *II. Abdülhamit'e Hazırlanan Kore Seyahatnamesi* adlı eserden faydalanılmıştır. Bu eserde de Kore'deki sosyal yaşam hakkında bilgiler verilmektedir. Ayrıca Kadri'nin 1896 yılında kaleme aldığı *Kore, Japonya ve Çin'de Kadınlar* adlı eseri Kore'de toplumsal hayatı özellikle kadınların toplumsal yaşamdaki konumlarını ihtiva eden bir eserdir. Mehmet Tevfik'in *Aksa-yı Şark Hükümetleri ve Japonya Kore ve Mançuri Ahvali* adlı çalışması da önemli eserler arasındadır.

Bu tez çalışması sırasında yararlanılan yabancı kaynaklar arasında en önemli eserlerden biri Ki-Baik Lee'nin 1984 yılında İngilizce olarak yayınlanan *A New History of Korea* adlı eserdir. Bu eser, Kore tarihinin geniş bir araştırmasını içermektedir. Ayrıca Carter J. Eckert, Ki-baik Lee, Young Ick Lew, Michael Robinson, Edward W. Wagner tarafından kaleme alınan *Korea: Old and New History* adlı kitap da bu çalışma sırasında faydalanılan başka bir eserdir. Bu eser Kore'nin siyasi ve sosyal tarihini kapsamlı olarak incelemektedir. Modern Kore'nin geleneksel ve tarihî-kültürel ortamını tanımlayan ve 1945 yılında Kore'nin bağımsızlığına kadar geniş bir çerçeve sunan eser önemli bir yere sahiptir.

³ Abdürreşid İbrahim, 1857 yılında dünyaya gelmiş Özbek asıllı fikir adamıdır. Rusya'da bulunan Müslümanların baskıdan kurtulması için mücadele vermiştir. Rusya Türklerini bir araya getirmek ve Rusya Müslümanlarına siyasi haklar verilmesini sağlamak için çalışmalar yapmıştır. 1907 yılında çıktığı büyük seyahatinde Japonya'ya İslamiyet'i yaymak için faaliyetler yürütmüştür; Mustafa İsmet Uzun, "Abdürreşid İbrahim", *DİA*, 1, 295-297.

Bunlardan başka Kore'nin sosyo-kültürel yapısını incelerken yararlanılması gereken en önemli kaynaklar misyonerlerin kaleme aldığı seyahatnamelerdir. Özellikle bu tez çalışmasında referans alınan ve Protestan misyoneri olan Eddy gibi daha önce birçok misyoner Kore'de görev yapmıştır. Bu çalışmalardan Kore hakkında birçok bilgi elde edilebilmektedir. Bu çalışma sırasında da Kore'ye giden ilk Protestan misyonerlerden Horace G. Underwood'un *Call of Korea* adlı eserinden faydalanılmıştır. Underwood bu eserini bölgede yaptığı 23 yıllık deneyimleri sonucunda kaleme almıştır. Hristiyanlığı yaymak için yaptıkları çalışmalar sonucunda ülkede gözlemledikleri tepkileri yazmıştır. Bu eser Kore'nin sosyal yapısındaki ve inanışındaki değişimleri görmek için önemlidir. Başka bir misyoner olan Homer B. Hulbert'in *Passing of Korea* adlı eseri de bu çalışma sırasında faydalanılan önemli bir eserdir. Hulbert'in bu eseri 1906 yılında yayınlanmış ve yazarın kendi gözlemlerine dayanan Kore'nin modernizasyonunu anlatan kapsamlı bir eserdir. Hulbert 1886 yılında Kore'ye giderek Kore bağımsızlığı için mücadele veren Amerikalı bir misyonerdir. Ayrıca Hulbert, Kore Kralı Kojong'un özel yardımcısı olarak çalışmış ve 1907 yılında Kore bağımsızlığını savunmak için Lahey'e giden elçiler arasında bulunmuştur. Kore ile ilgili yararlanılan başka bir eser ise gazeteci Angus Hamilton'un kaleme aldığı *Korea* adlı eseridir. 1904 yılında yayınlanan eserde Kore'nin ekonomisi, uluslararası ticareti ve Kore'de ekonomik ve siyasi nüfuz için rekabet eden büyük yabancı güçlerin faaliyetleri hakkında bilgiler bulunmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SHERWOOD EDDY’NİN HAYATI VE MİSYONERLİĞİ

1.1. Sherwood Eddy’nin Hayatı

George Sherwood Eddy, 1871-1963 yılları arasında yaşamış Amerikalı Protestan misyonerdir. Hristiyanlığın yayılması amacıyla özellikle Uzak Doğu ve Ortadoğu’da birçok misyonerlik faaliyetlerinde bulunmuş ve 1920-1940 yılları arasında Hristiyan birliğini sağlamak için çalışmıştır.

George Sherwood Eddy, 19 Ocak 1871’de Kansas, Leavenworth’ta doğdu. Babası George Eddy, önde gelen bir iş adamı idi. Bir ilaç işletmesine sahip olan Eddy’nin babası daha sonra Missouri, Kansas ve Texas Demiryolunu kârlılığa kavuşturarak büyük bir servet kazanmıştır. Bu servet misyonerliği döneminde Eddy için kolaylık sağlamıştır. Özellikle görevini yaparken Hristiyanlığa ve görevine olan bağlılığı nedeniyle maaş hakkından feragat ederek bu servetini kullanmıştır. 1891’de Yale Koleji Mühendislik bölümünden mezun olmuştur. Yale’de öğrenci olduğu dönemde 1890’ların ünlü Northfield konferanslarından birine katıldı. Konferansı veren Moody’yi dinledikten sonra Eddy, “Tanrı benim için gerçek oldu ve din artık benim için hayati önemdedir.”⁴ ifadesini kullanmıştır. Böylece dini bakış açısı gelişmiş ve yoğun bir şekilde kendisini Hristiyanlığa adanmıştır. Bu adanmışlığını ise dini bilgisini ve inancını geliştirmek ve başkalarını da bu dine teşvik ederek göstermiştir. Misyonerlik hakkındaki fikirlerini de bu konferanslarda edinmişti. Yale Koleji’nden ayrıldıktan sonra YMCA (Young Men’s Christian Association)⁵ için çalışmak üzere New York’a gitmiştir. Ardından da 1892 yılında New York’un en büyük Protestan okulu olan Union Theological Seminarye katılmıştır.

⁴ Michael Thompson, “Sherwood Eddy, The Missionary Enterprise, and the Rise of Christian Internationalism in 1920s America”, *Modern Intellectual History*, 12 (1), Cambridge University Press 2015, s. 75.

⁵ Young Men’s Christian Association (YMCA), 1844 yılında George Williams ve Edward Beaumont tarafından tarafından Londra’da kurulmuş genç Hristiyan erkeklerin bir araya getirildiği topluluktur. İngiltere ve Amerika misyoner teşkilatları sayesinde YMCA, kısa sürede tüm dünya üzerinde teşkilatlanmış ve kadınlar arasında faaliyet göstermek için 1857’de Young Women’s Christian Association’ı (YWCA) kurmuştur. 1905’ten sonra YMCA daha da büyümüş ve teşkilatın merkezi İsviçre’ye taşınmıştır. Burada 9 Genova, 1 Lozan, 1 Basel, 1 New York, 1 Londra, 1 Arhavsens ve 1 Nilford’da olmak üzere toplam 16 kurulu bulunmaktadır. YMCA’nın 1922 yılına gelindiğinde dünya üzerindeki genel durumu şöyledir: Avrupa, Amerika, Hindistan, Çin, Japonya, Kore, Avustralya, Yeni Zelanda, Filistin, Mısır ve Afrika’da (27 farklı ülkede) 9065 şubesi, 1.330.532 üyesi bulunmaktadır. Cemiyete hami, faal ve öğrenci olmak üzere üç tür üye kabul edilmektedir. Bu kişilerden düzenli olarak ücret alınmaktadır; Resul Çatalbaş, “Young Men’s Christian Association’ın Türkiye’deki Faaliyetleri”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 55 (1), 2014, 101-122; Sherwood Eddy, *A Century With Youth A History of the Y.M.C.A. from 1844 to 1944*, Association Press, New York, 1944, s. 5-10.

Aldığı eğitimler sonunda Eddy, Hristiyanlığı yaymak ve Hristiyan birliğini sağlamak için Çin'e gitmek istemiştir. Ancak YMCA lideri olan ve daha sonra beraber misyonerlik gezisi yaptığı arkadaşı John Mott'un⁶, onu Hindistan'a gitmesi için ikna etmesi üzerine Eddy, YMCA sekreteri olarak Hindistan'a gitmiş ve ardından da orada çalışmaya başlamıştır. Eddy, ilk görev yeri olan Hindistan'a gittiğinde bu ülke için kurtuluşun güney Hindistan'da olacağını düşünerek Hristiyanlığı yaymaya buradan başlamıştı. Ona göre, güney Hindistan bölgesindeki insanlar Hristiyanlığı kabul ederse Hindistan *İncil* ile müjdelenecek ve tüm ülke değişime uğrayacaktı. Burada Evanjelist faaliyetlerinin başarılı olması için YMCA üyesi olan ve 1898'den beri Hindistan gezisinde Eddy'ye eşlik eden Vedanayagam Samuel Azariah'dan yardım almıştır. Böylece beraber Hindistan'ın ilk iki büyük yerli misyon ajansının, (1903'te Hint Tinnevely Misyoner Cemiyetinin ve 1905'te Ulusal Misyoner Cemiyetinin) kurulmasını sağlayan önemli Evanjelistler olmuşlardır. Ancak Eddy Hindistan'da beklentilerini karşılayamamıştı ve bu görevi sırasında psikolojik olarak çok yıpranmıştı. Bu nedenle çocukluk hobisi olan avcılık yapmaya karar vermiştir. Nitekim Eddy, avcılık ve misyonerlik arasında bir benzerlik kuruyordu. Ona göre insanlara Hristiyanlığı kabul ettirmek de bir çeşit avlanmak idi. Misyonerliği de İsa Mesih için ava çıkmak olarak görüyordu. Bu düşüncelerini de şu sözlerle ifade etmekteydi: "Arkadaşlar, dünyanın en heyecan verici avı, İsa Mesih için adam avlamaktır."⁷

Eddy kendisine göre, bu *avlanmayı sürdürmek* ve daha çok insana ulaşmak için 1911'de Uluslararası Komite tarafından Asya sekreteri olarak atanmıştır. Bu süreçte zamanını Asya'daki müjdeleme kampanyaları ve Kuzey Amerika'daki bağış toplama faaliyetleriyle geçirmiştir. Sonraki on beş yılını ise Asya'da (Çin, Japonya ve Filipinler'den, Yakın Doğu'dan Türkiye, Filistin, Irak, Mısır'a ve ardından Çarlık Rusya'ya kadar) öğrenci Evanjelist çalışmaları yaparak geçirmiş ve Sovyet Rusya'ya on beş gezi yapmıştır.⁸ 1921'den 1957'ye kadar İngiltere ve Amerika'da dinî, siyasi ve ticari liderler için eğitim kursları düzenlemiş ve 1.500 Amerikalı lidere hitap etmiştir.⁹ Eddy, ava benzettiği misyonerlik işini yapmak için yıllık olarak buharlı bir gemiyle seyahate çıkıyordu. Bu

⁶ John R. Mott, 1865 yılında New York'ta dünyaya geldi. Ailecek metodist olan Mott ilk olarak metodist hazırlık okuluna gitmiş ardından Iowa Üniversitesinde eğitim almıştır. 1885 yılında Cornell Üniversitesine geçiş yapmış ve burada YMCA temsilciliğini üstlenmiştir. Felsefe ve Tarih alanından mezun olduğu gibi ilahiyat alanıyla da ilgili olan Mott 1888'de ABD ve Kanada Üniversitelerarası YMCA'nın ulusal sekreteri olarak yirmi yedi yıllık bir hizmete başlamıştır. Aynı zamanda Mott, Student Volunteer Movement (Öğrenci Gönüllü Hareketi) kurdu ve bu hareketin başkanlığını üstlendi. 1910'da Edinburgh'daki Dünya Misyonerlik Konferansının ve Uluslararası Misyonerlik Konseyinin başkanlığını üstlenmiştir. İsveçli Karl Fries ile 1895'te Dünya Hristiyan Öğrenci Federasyonunu örgütledi ve genel sekreteri olarak iki yıllık bir dünya turuna çıktı ve bu sırada Hindistan, Çin, Japonya, Avustralya, Yeni Zelanda ve bazı bölgelerde ulusal öğrenci hareketleri düzenledi. Ayrıca Sherwood Eddy ile 1912-1913 yılları arasında Hindistan, Çin, Japonya ve Kore'ye seyahat etmiş ve burada yirmi bölgesel misyonerlik konferansı düzenlemişlerdir; Gordon R. Doss, "John R. Mott, 1865-1955: Mission Leader Extraordinaire", **Journal of Applied Christian Leadership**, 4 (1), 2010, 72-81; Martha Lund Smalley, **Legacy of John R. Mott**, Yale Divinity School Library Occasional Publication, (3), New Haven, Connecticut, 1993.

⁷ Brain Stanley, "The Legacy of George Sherwood Eddy", **International Bulletin of Missionary Research**, July, 2000, s. 129.

⁸ URL, "Eddy, George Sherwood (1871-1963)", <https://www.bu.edu/missiology/eddy-george-sherwood-1871-1963/> (20.08.2022).

⁹ Thompson, a.g.m., s. 91.

nedenle görevini daha organize bir şekilde yapmak için *Travelling Seminear*'i kurmuştu. Bu seyahatlerde seminerler vererek misyonerlik faaliyetlerini daha geniş yerlerde uygulamaya başladı. Yapılan seyahatler misyonerlik hareketlerinin uluslararası alana taşınmasını ifade ediyordu. Eddy, uzun süredir misyoner bir dünya gezgini olarak uyguladığı seyahatin yanı sıra, savaştan sonra Protestan solunun politik yönelimli dernekler ve ligler dünyasına girmiştir.¹⁰ Hristiyan enternasyonalizmini büyütmek için *World Tomorrow* adlı yayını çıkartır ve Neihboor, Page gibi yazarların gelişimini desteklemiştir.

Eddy'nin Hristiyanlığı uluslararası konuma nasıl getirdiği birçok araştırmacının dikkatini çekmiştir. Burada önemli olan noktalar; Eddy'nin liberal Evanjelik inancı ve teolojisi, Birinci Dünya Savaşı sonrasında Rauschenbusch'un sosyal etiğini benimsemesi ve 1920'lerdeki misyoner tutum ve fikirleriydi. Özellikle misyonerlik tutumları Hristiyanlığı yaymadaki birincil etken olmuştur. Çünkü Hristiyanlığı yayarken insanları dine zorunlu olarak bağlı kılmayı değil, onların sosyal problemlerini de çözümleyerek ve iyileştirerek insanlara Hristiyanlığı kalıcı olarak kabul ettirmeyi amaçlamıştır.¹¹ Bu yaklaşım Henry G. Appenzeller ve Horace N. Allen gibi Asya'nın ilk Protestan misyonerleri tarafından da benimsenmiştir. Bu nedenle Eddy'nin misyonerliğinin en dikkat çekici yönü misyonerliğin sosyal boyutuydu. Bu nedenle onun görevi sadece önemli birkaç insana Hristiyanlığı tanıtmak değil aynı zamanda toplumsal bir düzen inşa ederek endüstriyel, sosyal, ırksal ve uluslararası tüm alanlarda Hristiyanlaştırmaktı. Genellikle yoksulluk içinde olan insanların arayışları sonucunda Hristiyanlık geçici olarak sosyal sorunlar giderilene kadar kabul edilmiştir. Bu sorunun ortadan kalkması için sadece insanların yoksulluğunun ve sefaletinin giderilmesi değil bu durumu ortaya çıkaran asıl nedenleri ortadan kaldırmak ve sosyal açıdan insanları refaha kavuşturmak gerekmektedir. Eddy ve tüm Amerikalı misyonerlerin amaçları bu doğrultuda olmuş ve istedikleri başarıya hızla ulaşmışlardır.

1.2. Sherwood Eddy'nin Eserleri

Sherwood eddy misyonerlik çalışmaları boyunca gittiği ülkelerdeki gözlemlerini ve o ülkelerle ilgili düşüncelerini içeren eserler kaleme almıştır. Bu tez çalışmasında referans alınan Sherwood Eddy'nin *The New Era in Asia* adlı kitabı 1913 yılında New York'ta basılmıştır. Eser 229 sayfadan oluşmaktadır. Türkçe'de *Asya'da Yeni Dönem* anlamına gelen kitap, İngilizce olarak kaleme alınmış ve henüz başka bir dile çevrilmemiştir. Eserde Sherwood Eddy'nin beraber geziye çıktığı John Mott'un önsözü ve Eddy'nin önsözü olarak iki önsöz bulunmaktadır. Bunların yanı sıra resim ve haritalar da eklenmiştir. Eser Giriş kısmıyla beraber 9 bölümden oluşmaktadır.

¹⁰ Thompson, a.g.m., s. 87.

¹¹ Thompson, a.g.m., s. 89.

- Preface
- The Renaissance of Asia
- The New Era in Japan
- The New Era in Korea
- The New Era in China
- The New Era in China (devamı)
- The New Era in India
- The New Era in Near East
- The New Era in World Missions bölümlerinden oluşmaktadır.

Eserde ele alınan ülkelerin 20. yüzyılın başlarındaki gelişimini bir misyoner bakış açısıyla incelemiştir. Eddy, burada kişisel araştırmalarını, gözlemlerini ve deneyimlerini paylaşmıştır. Eddy eserde misyonerlik faaliyetine başladıktan sonra Hint İmparatorluğu'nda yaptığı 15 yıllık aktif çalışmaları ve ardından da doğu bölgesinde yaptığı seyahatlerinden edindiği bilgilere de yer vermektedir. Hristiyanlığı yaymak ve bu bölgelerdeki Hristiyanlıkla ilgili sorunları çözmek için Asya'daki sosyal ve siyasi gelişimi inceleyen eserin ilk bölümünde genel olarak Çin, Hindistan, Japonya, Kore ve Türkiye'nin 1912-1913 yılları arasındaki genel politik, iktisadî ve sosyal durumları karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Ardından Türkçe'de *Japonya'da Yeni Dönem* olarak ifade edilen *The New Era in Japan* adlı bölümde Eddy, Japonya'da 1853 yılında Amerikalı Perry'nin ziyaretiyle başlayan ülke tarihine kısa bir bakış açısı sunmuştur. Ayrıca Japonya'da kurulan Meiji hükümetinden başlayarak orada bulunduğu döneme kadar Japonya'daki sosyal, ekonomik ve kültürel değişimlere dikkat çekmiştir. Ayrıca bu bölümde Japonya'nın Hristiyanlığa bakış açısını da değerlendirmiştir.

The New Era in Korea adlı bölümde ise Kore'nin Japonya hakimiyetine girmeden önceki sosyo-ekonomik durumu ile 1910 yılında Japon hâkimiyetine girdikten sonraki Kore'nin sosyo-ekonomik durumunu karşılaştırmıştır. Eddy özellikle Japonya'nın Kore'ye kattığı yenilikleri, olumlu ve olumsuz sosyal koşulları değerlendirmiştir. Son olarak ise Hristiyanlığın Kore'de yayılma sürecini ve Korelilerin Hristiyanlığı kabul ederek verdiği bağımsızlık mücadelesini açıklamıştır. Ancak Eddy, Kore'nin dinî değişimini Japonya ile karşılaştırmalı olarak ele almıştır.

Eddy'nin bu eserinde Çin'in büyük Asya ülkesi konumunun nasıl giderek sarsıldığını anlatan *The New Era in China* ve *The New Era in China (Countiuned)* adlı iki bölüm bulunmaktadır. Bu bölümler eserin geniş bir kısmını kapsamaktadır. Çin'in kadim gelenekleriyle dünyayı etkileyen bir ülke olması 19. yüzyıl sonlarındaki yenileşme sürecinin önce Asya'yı ardından dünyayı nasıl etkilediğini yazmıştır. Çin'in Konfüçyüsçülük ahlâkının yerine Hristiyanlığın nasıl yayıldığını Çin'e giden ilk misyoner Morrison'dan başlatarak Çin'deki yenilikleri ve değişim sürecini kaleme almıştır.

The New Era in India adlı bölümde ise Hindistan'ın kısa tarihinden bahsetmiş ve İngiliz himayesine girdikten sonraki siyasi, sosyal ve ekonomik durumundaki gelişmeleri değerlendirmiştir. Bunların yanı sıra Kast sisteminin toplum üzerindeki etkisinden ve Batılıların getirdiği yeniliklerden nasıl etkilendiğine değinmiştir. Ayrıca Hinduizm'in ülkenin ahlaki ve dinî gelişimi için yetersiz olduğunu savunurken Hristiyanlığın ülkedeki yayılışının öneminden bahsetmiştir.

The New Era in Near East adlı bölümde ise Eddy, Yakın Doğu'nun merkezinin Türkiye olduğunu yazmıştır. Bu nedenle Türkiye hakkında geniş bir değerlendirme bulunmaktadır. İstanbul'un fethine kadar giden ve Hristiyanlık için bu şehrin önemini vurgulayan tarihi bir değerlendirme yapan Eddy, İstanbul'un Batı ve Doğu arasındaki köprü olduğunu yazmıştır. Ayrıca Eddy, İstanbul'u Konstantinopolis olarak ifade etmiştir. Ardından II. Abdülhamit dönemini ve İslamiyet hakkındaki eleştirilerini yazmıştır.

Son olarak *The New Era in World Missions* bölümünde Eddy, Hristiyanlığı yayma nedenlerini ve politikalarını kaleme almıştır. Yaptıkları çalışmalar neticesinde Asya'da Hristiyanlığa bakış açısı ve Hristiyanlığın neden bu bölgeler için gerekli bir kurtuluş yolu olarak görüldüğünü bu eserinde ifade etmiştir. Bundan başka yapılan faaliyetlerin ülkelerin sosyal yapısında ne gibi değişimlere yol açtığını kaleme almıştır. Son olarak da misyonerlerin bölgedeki çalışmalar için nasıl bir yol izlemesi gerektiği hakkında önerilerde bulunmuştur.

Sonuç olarak, bu başlıklar altında 20. yüzyılda Asya'daki modernleşmenin bu ülkelere etkileri yazılmıştır. John Mott eserin ön sözüne Eddy'nin Asya'daki misyonerliğinin neden gerekli olduğunu ifade etmek için şunları yazmaktaydı: "Asya kıtası siyasî, ekonomik, sosyal ve dinsel olarak büyük değişimlerin ortasında ve Yakın Doğu'dan Uzak Doğu'ya yeni bir hayatın heyecanını yaşıyor. Bu nedenle Hristiyan kilisesine sunulan bu durum bir fırsat yaratmakla beraber acil ve tehlikelidir."¹² Bu sözlerden de anlaşılacağı üzere Asya kıtasındaki bu dönüşüm, Hristiyan kilisesi tarafından zorunlu olarak takip edilmeliydi. Çünkü Asya'nın başka bir ifadeyle hızla gelişen *sarı ırkın* durdurulması ve Hristiyanlığa katılması gerekmektedir. Yoksa beyaz ırk için tehlikeli olacaktı. Bu nedenle Sherwood Eddy Evanjelik çalışmalar için Asya'ya yöneldi. O, Asya yolculuğunun başlamasını ve nedenlerini şu şekilde ifade etmektedir;

Kuzey Amerika Misyon Kurullarının mevcut kampanyasının açılışı vesilesiyle, yazar Japonya'dayken Asya'da Yeni Çağ üzerine bir el yazmasının hazırlanmasını talep eden bir telgraf aldı. 1912-1913'te Dr. John R. Mott ile Asya'yı baştan başa dolaşan Evanjelist gezinin deneyimleri, böyle bir kitabın hazırlanması için özel bir avantaj sunuyor gibi görünüyordu ve gerçeklerin kendi adına konuşmasına izin vermek neredeyse imkansızdı. Her yıl Doğu'da değişiklikler oluyor, ancak daha önceki hiçbir seyahatte, geçen yılki kadar geniş ve kapsamlı dönüşümler yaşanmamıştı. Çin bir cumhuriyet olmuştu; Japonya, anayasal hükümette belirgin bir ilerleme kaydetmişti; Kore kendini yeni rejime uyduruyordu, Hindistan'daki huzursuzluk yeni bir

¹² Sherwood Eddy, **The New Era in Asia**, Missionary Education Movement of the United State and Canada Press, New York, 1913, s. 1.

aşamaya giriyordu; Balkan savaşı ise Türk İmparatorluğu'nun haritasını değiştiriyor ve Yakın Doğu'yu etkiliyordu. Şimdiki uyanış, Asya'nın rönesansından başka bir şey değildir ve daha şimdiden takip edecek olan ahlaki ve dinsel bir reformun işaretleri vardır. Gerçekler, içsel anlamlarıyla ve birikmiş güçleriyle birlikte ele alındığında, Hristiyan Kilisesi için zorlayıcı bir meydan okuma oluşturmuyor.¹³

Bu eser Batı'nın yıllar önce Asya'dan aldığı medeniyetin borcunun ödenmesini mesajını içeren Avrupa ve Amerika'nın tüm Asya'ya medeniyet ihracını ve bunun sonuçlarının değerlendirildiği bir eser olmuştur. Konuya Hristiyanlığın Asya'da yayılması açısından da bakan eser 20. yüzyıl başlarında Asya'daki gelişmeyi modernleşme çerçevesinde ele almakta ve kıyaslamaktadır. Özellikle yazarın değerlendirmesine göre Kore, Hristiyanlığın yayılması için elverişli ülke olarak görülmektedir ve bu bağlamda diğer Asya ülkeleri ile karşılaştırılmaktadır. Ayrıca kitap yayınlandığında Türk aydınlarının da ilgisini çekmiş ve *Sebilürreşad*'da Abdürreşid İbrahim'in oğlu Ahmed Münir Efendi tarafından *Asya'da Devr-i Cedide (The Neid era in Asia)* başlığı altında birkaç sayfalık değerlendirme yazısı kaleme alınmıştır. Bu değerlendirmede özellikle Müslümanlarla ilgili olan kısımlar ele alınırken Müslüman olmayan ülkelerin (Hindistan, Çin, Kore ve Japonya) durumlarıyla ilgili değerlendirmelere yer verilmemiştir.

Bu eserden başka Eddy, misyonerlik faaliyetleri boyunca seyahat ettiği ülkelerin Hristiyanlığa katılmaları ve bakış açılarıyla ilgili kitaplar yazmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır;

İlk görev yeri olan Hindistan'a yaptığı seyahat boyunca ve orada geçirdiği süredeki gözlemlerini ve deneyimlerini kaleme aldığı *India Awakening* adlı eserini 1912 yılında yazdı.

1915 yılında Asya seyahati boyunca Asya'nın yenileşmesi ve değişimini anlatan *Student of Asia* adlı eserini yayınlamıştır. Bu eserde çoğunlukla Çin, Japonya ve Kore'deki öğrencilerin hayatlarıyla ilgili açıklamalar bulunmaktadır.

1931'de yayımlanan başka bir eseri ise on beş kez yaptığı Rusya seyahatinden sonra *The Challenge of Russia* adlı seyahatnamedir.

1944 yılında *A Century with Youth a History of the Y.M.C.A from 1844 to 1944* adlı eserini Y.M.C.A'nın 100. Yılına özel olarak yazmıştır. Eserde misyonerliğe başladığı bu derneğin kuruluşunu ve faaliyetlerini incelemiştir.

¹³ Eddy, *The New Era in Asia*, s. XIII-XIV.

1.3. Sherwood Eddy'nin Asya'daki Misyonerliği

Eddy, Asya'daki yoğun nüfustan dolayı Hristiyanlığın bu bölgede yayılması gerekliliğini misyonerlik faaliyeti boyunca vurgulamış ve yoğun çalışmalar yapmıştır. Asya'da yaptığı çalışmalar ilk olarak Hindistan ve Çin'de başlamış ve bunlardan sonra Asya'daki diğer ülkeleri de seminerler vermek için ziyaret etmiştir. Kurduğu ve öncüsü olduğu *Travelling Seminar* ile 1911 yılında ilk Asya turuna başlamıştır. Yaklaşık altı ay süren bu ilk gezisinde Hong Kong, Kanton ve Şangay'daki toplantılarla Güney Çin'i ziyaret etmiştir. Ardından Kore'ye geçmiş ve daha sonra on sekiz kişinin vaftiz edildiği Tokyo'ya gitmiş daha sonra ise bağımsızlık lideri olan Syngman Rhee ile tanışarak Kore'de çalışmalar yapmıştır. 1911 yılında başlayan gezisi Rusya'daki YMCA sekreterlerinden George Day ve Moskova'daki Rus Hristiyan Öğrenci Hareketinden Baron Nicolay tarafından düzenlenen toplantılar için Sibirya üzerinden Batı Rusya'ya yapılan bir gezi ile sona ermiştir. Bu ilk gezisinden sonra 1912-1913 yılları arasında Mott ile seminer gezisi yapmıştır. Yine Asya'nın önemli şehirlerinde birçok insana ulaşmıştır. Eddy'nin bu toplantıları ve seyahatleri genellikle YMCA merkezlerinin olduğu şehirlerde gerçekleşmiştir.

Eddy'yi bu seyahatlere ikna eden ise dünyanın yarısının henüz Mesih'i tanımıyor oluşuydu. Bu şekilde dünyanın diğer yarısının nasıl yaşadığı sorusu Eddy'yi düşünmeye sevk etmiş ve Hristiyanlığa içten bağımlı olan misyonerin bu görevi üstlenmesini sağlamıştır. Ona göre Hindistan, Çin, Japonya ve Kore'nin hatta Asya'nın diğer ülkelerinin insanlar yoksulluk içinde yaşıyordu. Hristiyan olmayan bu topraklarda kıtlık neredeyse her yıl daha da artıyor, Hindistan'da her gece neredeyse kırk milyon kişi aç uyuyor ve Çin'de birçok kişi kıtlık nedeniyle ölüyordu.¹⁴ Dünyanın yarısı tıbbî bilgidен yoksundu ve bunlar Mesih'i tanımayanlardı.¹⁵ Bu nedenlerle Asya'ya 1911-1914 yılları arasında geziler düzenlemiştir. Bahsi geçen "*The New Era in Asia*" adlı eser ise yazarın yolculuklardan edindiği deneyimlerinin yanı sıra özellikle 1912-1913 yılları arasındaki gezileri sırasındaki gözlemlerini içermektedir. Bu eserde yer verdiği değerlendirmelere göre Eddy Asya'daki bu "sarı ırkı" tehlikeli bulduğunu şu cümlelerle ifade etmiştir:

Japonya'daki ateizm, agnostisizm veya materyalizm gölgeleriyle kararan o parlak zihinleri düşünün ve Hindistan'daki muhteşem felsefe sistemleri ve kadim inançlarıyla beraber dünyadaki en iyi entelektüel ülkesinin profesyonel otuz bin öğrencisiyle Çin'in binlerce öğrenmeye açık ve kendini geliştirmek için istekli öğrencileri düşünüldüğünde Asya'daki "sarı tehlike (yellow peril)" kendini göstermektedir. Eğer bunlar Hristiyanlık tarafından denetlenmezse tüm savaş araçlarıyla donanmış Asya'ya özgü bir tehlike olarak büyük bir maddi uygarlık tehlikesi ortaya çıkaracaktır. Bu da sadece Doğu'da değil Batı'da da yaşamın pınarları zehirleyen bir virüse dönüşebilir.¹⁶

¹⁴ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 201-202.

¹⁵ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 203.

¹⁶ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 203.

Buradan da anlaşılacağı üzere Eddy'ye göre, Asya kıtasında özellikle Hindistan, Çin, Japonya ve Kore'de kendini geliştirmek için istekli birçok insan bulunmaktaydı. Bunlar Batı'nın getirdiği yenilikleri kolaylıkla kabul edip vatanseverlik düşüncesini benimsemeye başlamıştır. Japonya Perry'nin gelişinden sonra Kore ise Japonya'nın güçlenerek Kore üzerinde hakimiyet kurmak istemesinden sonra bir arayış içinde olmuşlardı. Bu arayışta yardım elini uzatan Hristiyanlık olmalı ve böylece dünyanın geri kalanına da Mesih tanıtılmalıydı.

Özellikle 1905 yılında Rus-Japon Savaşı'na kadar Avrupalılar (beyaz ırk) Asyalıları (sarı ırk) küçük görmekteydi. Asyalılar da kendilerini Avrupalılara muhtaç olarak görmekteydi ne zaman ki Japonya, Rus ordularına karşı büyük bir zafer kazandı, o zaman Şark'ta da bir hayat olduğuna ve asıl medeniyetin Asya'da olduğuna inandılar.¹⁷ Bu yüzden Eddy, dünyanın yarısını oluşturan bu sarı ırkın, beyaz ırktan daha üstün hale gelmeden ve tehlike arz etmeden Batı'nın ve Hristiyanlığın gelenekleriyle geliştirilmesi gerektiğine inanıyordu. Ve bu bölgeler Batılıların kendi kontrolleri altında onların istediği ölçüde gelişim göstermeliydi.

Bununla birlikte Eddy, Mott ile 1912-1913 yıllarında yaptığı gezide, birçok insanın Hristiyanlığı kabul ettiği halde bu inancı uzun süreli benimsemediğini fark etmiş ve bunu engellemek için birtakım önlemler almıştır. Örneğin Çin'deki seyahatinde insanların uzun süreli olarak Hristiyan inancına bağlı kalmasını sağlamak için diğer mezheplerin misyonerleriyle iş birliği yapmıştır. Toplantıları kiliselerden veya müjde salonlarında değil, genellikle insanların daha rahat gelebileceği tiyatro binaları, YMCA salonları gibi sosyal alanlardan yapmıştır.¹⁸ Ayrıca misyonerlik kampanyalarında hükümet ve eğitim yetkilileri ile iş birliğini sağlamış ve çeşitli kurumların yetkililerini toplantılara katılmaya ikna etmiştir. Bilet gerektiren toplantılar yaparak arkadaşını getirenlerin toplantıya biletsiz katılmalarını sağlamıştır.¹⁹ Böylece daha çok insana ulaşarak *İncil*'i yaymayı hedeflemiştir.

Yapılan bu kampanyalar, insanların toplantılara katılmasını sağlamışsa da Eddy için misyonerliğin asıl şartı duanın öğretilmesiydi. Misyonerlik için duanın gerekliliğine önem veren Eddy, Asya'daki halkların bazı giyim alışkanlıklarını, sosyal geleneklerini değiştirmelerini ya da devrim yapacak bir öğretiyi kabul etmelerini istemenin çok zor olduğuna inanmaktaydı. Bu nedenle onlara evlerinde de devam ettirebilecekleri ve daha çok manevi bir boşluğu dolduran dua ve ibadetleri öğretmeyi hedeflemişti. Bunları da toplantılar yaparak ya da broşürler dağıtarak değil her insana bireysel olarak dua etmeyi öğretmek yapmalıydı. Çünkü ona göre Asya'nın yenilenmesi için

¹⁷ Hatano, **Asya Tehlikede**, (Çev. Abdürreşid İbrahim ve Japonyalı Muhammed Hilmi Nakava), Sebilürreşad Kitabhanesi, İstanbul, 1328 /1912, s. 13.

¹⁸ Rick Nutt, **The Whole Gospel for the Whole World: Sherwood Eddy and the American Protestant Mission**, Mercer University Press, Georgia, 1997, s. 81.

¹⁹ Nutt, a.g.e., s. 81.

manevi yönlerinin tamamlanması gerekmektedir. Bunu da doğa üstü güçlerle yani Tanrı'nın yardımıyla başarabilirdi. Nitekim Eddy bu durumu şu sözlerle ifade etmiştir:

Açıkçası, doğaüstü güçleri kullanamazsak, işimiz insani olarak imkansızdır. İnce ve kadim felsefe sistemleriyle, eski geleneklerle, çağlar boyu süren önyargılarla, ulusların yaşamlarındaki en değerli geleneklerle iç içe geçmiş köklü dinlerle boğuşmak; tarihin akışını, insan kalbinin doğasını değiştirmek, toplumu yeniden canlandırmak, ülkeleri ve kıtaları yükseltmek, bu kesinlikle sadece insani bir girişim değildir. İnsan olarak imkânsız olsa da Tanrı'nın vaatlerinin ışığında, varlığının gücünde ve geçmiş başarıların perspektifinde, muhteşem bir şekilde mümkündür. İstersek yapabiliriz.²⁰

Misyonerlik faaliyetleri Hristiyanlığın yayılmasında oldukça etkili olmuştu. Nitekim 19. yüzyılda Japonya ve Kore'de Protestan olduğunu iddia eden bir tek kişi bile yokken; Çin'de ve Hindistan'da çoğu insan Hristiyanlığı kabul etmiş bulunuyordu. Eddy'nin eserini kaleme aldığı tarih itibarıyla Japonya'da 90.000, Kore'de 200.000, Çin'de yaklaşık 1.000.000 ve Hindistan'da 1.617.000 kişilik bir Protestan topluluğu bulunuyordu. Hindistan'da yerli Protestan topluluğu her on yılda bir, yaklaşık yüzde elli artıyordu. Bölgedeki ilk misyonerlik faaliyetlerinden itibaren Kore'de her gün, Çin'de ise her on yılda bir Hristiyanlığı kabul edenlerin sayısı binlerce kat artmıştır. Asya'da Protestanlık ilk yüzyılda bir milyon kişiye tanıtılmışken artık iki yılda bir milyon kişiye Hristiyanlık tanıtılır hale gelmişti.²¹ Dolayısıyla bu süre giderek azalmış ve her gün ortalama dokuz yüz kişi Hristiyan olmaya başlamıştır. Bu gelişmeler neticesinde Eddy ve arkadaşlarının da hedefi her on yılda bir milyon kişiye Hristiyanlığı kabul ettirmektir.²² Bunu gerçekleştirmek çok sayıda misyonerle olabilirdi. Nitekim başlangıçta yüz kişiden az olan misyonerlerin sayısı 1913 yılında 24.000'i geçmişti. Yaptıkları çalışmalar neticesinde ise *İncil* yaklaşık 500 dil ve lehçeye çevrilmiş ve insanların 800.000.000'den fazlasının erişimine açık hale getirilmiştir. Ayrıca daha çok insana ulaşmak için yapılan hastane ve okulların sayısı artırılmıştır. Eddy bölgede yapılan çalışmalar neticesinde ortaya çıkan değişimi şu cümlelerle ifade etmektedir:

Yüz yıl önce dünyada ne tıbbi misyoner ne de misyoner hastanesi vardı ve dünyanın üçte ikisinden fazlası yeterli tıbbi bilgiden yoksundu; bugün yılda milyonlarca hastayı tedavi eden 675'ten fazla hastane var. Bir asır önce çok az sayıda misyoner okulu vardı. Bugün, Hristiyan olmayan dünyanın büyük merkezlerinde bir buçuk milyondan fazla öğrenci yetiştiren yaklaşık 30.000 misyon okulu ve koleji bulunmaktadır. Ve bunlar misyonerlerin faaliyetlerine kolaylık sağlamıştır." Böylece misyonerler yüz yıl önce bölgeye gelip zor şartlar altında Hristiyanlığı yaymaya çalışırken suikasta uğrayarak öldürülen misyonerlere olan borçlarını ödemişlerdi. Dr. H. Clay Trumbull bunu şöyle ifade etmektedir; "geçmiş başarıları kılmak bizim görevimizdir. Ödenen bedel, verilen hayatlar, yapılan asil fedakârlıklar, ölen şehitler ve kazanılan zaferler. 24.000 misyoner ve cephedeki 112.000 yerli işçiden oluşan büyük ordu, bizi önceki çağlardan daha büyük bir ilerlemeye davet ediyor."²³

²⁰ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 210.

²¹ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 212-214.

²² Eddy, *The New Era in Asia*, s. 213.

²³ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 213.

Sonuç olarak Eddy, YMCA sekreteri olarak başladığı misyonerlik faaliyetlerinde oldukça başarılı olmuştur. Hristiyanlığı yaymak için bölgedeki yerli Hristiyanlar ile iş birliği yapmış ve YMCA için çalışan misyonerlerin yardımlarını almıştır. Bununla beraber en büyük başarısı *Travelling Seminar* olmuş ve gezerek verdiği seminerlerde daha fazla insana ulaşmıştır. Eddy'nin amacı gittiği ülkelerdeki Hristiyanlığı kalıcı hale getirmek olduğundan seminerlerine oldukça detaylı hazırlanmıştır. Kaleme aldığı eserinden anlaşıldığı üzere gittiği ülkelerin tarihine, siyasi ekonomik, sosyal durumlarına hâkim olması başarısını artırmıştır. Ancak gezilerine başladığı tarihlerden itibaren Asya'daki Hristiyan sayısının artması sadece Eddy'nin başarısı olarak yorumlanmamalıdır. Ülkelerin siyasi, ekonomik ve sosyal durumları düşünüldüğünde Batı'nın yeniliklerini kabul etmeleri ve bunların Hristiyanlıkla çoğu zaman özdeşleştirilmeleri, zamanın şartlarıyla beraber değerlendirildiğinde Hristiyanlığın yayılmasının kaçınılmaz olduğunu göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KORE

2.1. Kore Coğrafyası ve Önemi

Kore, batıdan Sarı Deniz, güneyden Doğu Çin Denizi, doğudan Japon Denizi ile çevrili ve çoğunluğu büyük ormanlık alanlarla kaplı bir yarımadadır. Asya kıtasının kuzeydoğusunda bulunan yarımada 33° ve 43° kuzey enlemleri ile 124° ve 131° doğu boylamları arasında yer alır. Topraklarının yüz ölçümü 220.911 km² olan Kore'nin güney bölgesinde dağlık ve geniş ormanlar kuzey bölgesinde ise önemli yer altı zenginlikleri bulunmaktadır. 1948 yılına kadar bir bütün olarak yönetilen ülke, 1948 yılında 38. Paralelden, Kuzey Kore ve Güney Kore olarak ikiye ayrılmıştır.²⁴ Güney Kore'nin resmî adı Kore Cumhuriyeti'dir (대한민국 / De Han Min Guk) ve başkenti Seul'dür. Kuzey Kore'nin ise Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (조선민주주의인민공화국 / Choson Min Chu Chu-ui In Min Gong Hwa Guk) ve başkenti Pyongyang'dır.²⁵

Choson Krallığı ülkeyi sekiz eyalete ayırarak yönetmiştir. Bunların üçü ülkenin Doğu'da beşi de Batı tarafında bulunmaktaydı. Eyaletler kazalara, kazalar da nahiyelere bölünmüştü.²⁶ Nahiyelerin merkezleri kasabalar oluşturmıştı ve bu şekilde 381 kasaba bulunmaktaydı.²⁷ Başkent Seul, krallığın siyasi, ticari ve kültürel merkezi olarak hizmet ederken, Kore'nin en büyük şehriydi. Şehir, üç ana kapısı olan surlarla çevriliydi: Doğu Kapısı (Tongdaemun), Batı Kapısı (Södaemun) ve Güney Kapısı (Namdaemun). Doğudan batıya doğru giden Chongno (Bell Street), şehrin ana caddesiydi. Kraliyet sarayları, sayısız kraliyet mabetleri, devlet daireleri ve çeşitli konut türlerinden oluşan şehirde, zenginler için kiremit çatılı büyük evler, fakirler için ise küçük sazdan çatılı evler bulunmaktaydı.

²⁴ Bu ayrılık daha önce Japonya ve Rusya'nın bölge üzerindeki anlaşmazlığını gidermek için Rusya tarafından ortaya atılmış ve bu şekilde parçalayarak yönetilmesini teklif etmiştir. Ancak çıkar çatışması nedeniyle kabul edilmemiştir; Müge Kübra Oğuz, **Choson Krallığı'ndan Dehan İmparatorluğu'na: Kore'nin Dış Politikaları**, Yayınlanmamış Doktora Tezi- Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2019, s. 222.

²⁵ Oğuz, **Kore'nin Dış Politikaları**, s. 15-16.

²⁶ Bu yönetim şekli günümüze de yansımıştır ve hala idari bölümlere ayrılarak yönetilmektedir. Buna göre Güney Kore'nin yönetim bölümleri şu şekildedir: iki özel metropol şehri (Seul, Sejong), beş metropol şehri (Busan, Daegu, İncheon, Daejeon, Gwangju), dokuz bölge (Gyeonggi, Gangwon, Güney Gyeongsang, Kuzey Gyeongsang, Güney Chungcheong, Kuzey Chungcheong, Güney Jeolla, Kuzey Jeolla, Jeju Adası). Kuzey Kore ise; dört özel metropol şehri (Pyongyang, Rason, Kaesong, Nampo), dokuz bölge (Kangwon, Güney Hwanghae, Kuzey Hwanghae, Güney Pyongan, Kuzey Pyongan, Güney Hamgyong, Kuzey Hamgyong, Ryanggang, Chagang) olarak idari bölümlere ile yönetilmektedir; Oğuz, **Kore'nin Dış Politikaları**, s. 16.

²⁷ Mehmet Tevfik, **Aksa-yı Şark Hükümetleri ve Japonya Kore Mançurya Ahvali**, Matba'ı-ı Kütübhanê-i Cihan, İstanbul, 1322 /1904-1905, s. 48-49.

Map'o ve Yongsan'ın iki nehir limanı ve diğer birkaç bitişik topluluk eklendiğinde, metropol alanı yaklaşık 300.000 nüfusa ulaşıyordu. 1800'de Seul, Japonya'daki Edo'nun (Tokyo) dörtte birinden daha büyük; Osaka veya Kyoto'dan ya da Pekin gibi büyük Çin şehirlerinden daha küçüktü.²⁸

1900'lü yılların başlarında Kore'nin 10.518.937 nüfusa sahip olduğu ve bunun 350.000 kadarı Seul şehrinde bulunduğu belirtilmektedir.²⁹ Eddy'nin eserine göre Kore'nin nüfusu 13.299.699 idi. Ayrıca bu dönemde Avrupa'nın nüfusu 427.000.000, Asya'nın nüfusu 959.000.000 idi ve Asya nüfusu, Avrupa nüfusunun iki katından, Kuzey ve Güney Amerika'nın toplamından ve tüm Avrupa nüfusundan daha fazla nüfusa sahipti.³⁰ Ancak bu büyük nüfusun içinde Kore'nin nüfusu diğer ülkelere göre oldukça azdı. Bunun için Japonya topraklarının sınırlı olması ve nüfusunun bölgeye sığmaması gibi nedenlerle geniş arazilere sahip olan Kore'ye vatandaşlarını yerleştirmek istemiştir. Dolayısıyla Japonya'nın Kore üzerindeki hedeflerinden birisi de bu toprak arayışı olmuştur.

Bölgenin çoğu dağlık arazilere sahip olmasına karşın verimli tarım arazileri de bulunmaktadır. Ayrıca deniz ticareti ve limanları da önemlidir. Bunların yanında jeopolitik olarak önemli bir geçiş noktasıdır. Asya'da, özellikle batıda Çin için ve güneydoğu bölgesinde Japonya'nın karaya bağlanabilmesi için bir geçiş noktası olmuştur. Dolayısıyla Kore stratejik açıdan Asya'daki ülkeler için önemli bir konuma sahiptir.

Medeniyetin doğduğu yer olarak tanımlanan Asya, tarih boyunca farklı kültürlerin ve toplulukların yaşadığı bir bölge olmuştur. Zamanla Doğu Asya, Güney Asya, Hindicini, Hindistan gibi bölgelere ayrılmıştır. Buna rağmen dünya nüfusunun ve üretimin çoğu Asya'da bulunmaktaydı. 19. yüzyıla kadar Birleşik Devletler, Rusya, Amerika ve Fransa gibi Avrupalı devletler siyasi, ekonomik ve askeri gücü elinde bulundururken bundan sonra tarih sahnesine Japonya küresel güç olarak çıkmıştır. Bu dönemde Çin zaten kadim geçmişi ve gelişmişliğiyle kapalılık(izolasyon) politikasını sürdürmekteydi. Buna bağlı olarak Kore, Japonya ve Çin arasında çekişmelere neden olmuş ve bu çatışmaya Batılı devletlerin ticaret ve enternasyonalizm emelleri de eklendiğinde 19. yüzyıl, Doğu Asya'da dünya dengelerini değiştirecek bir dönem olmuştur.

“Tarihi olarak bakıldığında Doğu Asya olarak tanımlanan bölge özellikle Çin yazı sistemini kullanmış ve Konfüçyüsçülük dediğimiz ideal ve değerleri, devletin kanuni ve siyasi yapısı ile Budizm'in özellikle Doğu Asya'ya özgü biçimlerini devralmış bir kültürdür.”³¹ Bugün ise Doğu

²⁸ Michael J. Seth, **A Concise History of Premodern Korea From Antiquity Through the Nineteenth Century**, 1, 2nd Edition, Rowman & Littlefield, The United States of America, 2016, s. 226.

²⁹ Mehmet Tevfik, a.g.e., s. 149.

³⁰ Eddy, **The New Era in Asia**, s. 6.

³¹ Charles Holcombe, **Doğu Asya Tarihi Çin Japonya Kore Medeniyetlerin Köklerinden 21. Yüzyıla Kadar**, (Çev. Muhammed Murtaza Özeren), 2. Baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2019, s. 18.

Asya denildiğinde Çin, Japonya ve Kore olarak üç büyük ülke düşünülmektedir. Ancak bilinmelidir ki çizilen bu sınırlar her zaman geçirgendir ve bu kültürler tarihi süreçte birbirini etkilemiştir.

Kore, Çin ve Japonya arasındaki mücadeleden etkilenen ülkelerden biri olmuştur. Kore Çin nüfuzu altında bulunurken Batılı devletlerin önce Çin'i, ardından Japonya'yı dünya ticaretine açmasını takiben 1866 yılında Amerikalı General Sherman'ın gelmesiyle dünya ticaretine açılmaya zorlanmıştır. Sherman'ın gelişi aslında Japonya ve Çin'den sonra Kore'yi de yeni bir dünya düzeninin içine çekileceğinin habercisiydi. Emperyalizmin etkisi Kore'nin gelişimini ve uluslararası konumunu değiştirmiş olsa da bunda iç isyanlar da etkili olmuştur. Çünkü bu isyanların artması Kore'nin önce haraç vererek bağlı bulunduğu Çin'den yardım istemesine neden olmuş ve bu şekilde iç siyasi dengeyi korumayı amaçlamıştır. Ardından ortaya çıkan Rusya-Japonya çekişmesinde siyasi konumunu ve iç düzenini dengelemeye çalışmıştır.

Asya'nın Batı'ya açılmasından sonra bu bölgede sadece siyasi açıdan değil ekonomik, sosyal, dini açılardan da birçok değişim ve yenilikler yaşanmıştır. Asya, yüzyıllar boyunca kendisini dışa kapalı bir şekilde yönetmişse de ilk yenileşme hareketleri emperyalizmin etkisiyle bütün kıtalara yayılmıştır. Hatta beraberinde Avrupa'da gelişen Rönesans ve Reform hareketleri de Asya'ya taşınmaya başlamıştır. Avrupa'da başlayan bu yenileşme birçok Avrupalı devletlerin etkisiyle önce Çin'e, daha sonra Amerika'nın etkisiyle Japonya'ya ve son olarak Japonya'nın etkisiyle Kore'ye sıçramıştır. Siyasi açıdan bakıldığında Roma İmparatorluğu'nun yıkılması, Orta Çağ kilisenin ve feodal yapının çökmesi, bunun üzerine anayasal hükümetlerin ortaya çıkması, 19. yüzyıla gelindiğinde askerî gücün ve sanayinin gelişmesiyle beraber yeni ulusal birimlere ayrılan milletler oluşturdu.³² Dolayısıyla 19. yüzyılda bu gelişmeler vatanseverlik ve milliyetçilik kavramlarını ortaya çıkardı. Bu kavramların 15. yüzyıldan beri Avrupa'da gelişip yayılması yüzyıllar sürmüştü ancak Asya'ya ulaştıktan sonra yayılması daha hızlı ve kapsamlı olmuştur. Bu nedenle Asya'daki bu değişime *Asya'nın Rönesansı* denilmiştir.³³ Bu Rönesans'la beraber başta siyaset olmak üzere, fikir hayatında, ekonomik, toplum yapısında ve dinde birtakım değişimler yaşandı. Sherwood Eddy bu değişimleri "Bizim Batılı medeniyetimizi yaratan ilkeler bugün kadim Doğu'da çalışıyor, hatta Batı'da yaptıkları değişimin aynısını Doğu'ya taşıyor." sözleriyle açıklamıştır.³⁴

Avrupa'da ortaya çıkan bu yenileşme hareketleri Asya'da 19. yüzyılda başlamış ve aynı dönemde önemli ölçüde ilerlemişti. Japonya, Asya'nın bu yenileşmesinde öncü ve ilham veren ülke olmuştur. 1853'te Amiral Perry'nin "barışçıl donanmasına" kapıların açılması, tüm Asya'nın Batı'ya açılmasını sağlamıştır. Başka bir ifadeyle siyasi ve kültürel olarak gelişmesini sağlamıştır. Genç imparatorun 1868'de hükümetin, kamuoyunun isteğine göre olması adaletin uygulanması ve bilginin

³² Eddy, *The New Era in Asia*, s. 7.

³³ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 6.

³⁴ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 6.

tüm dünyada aranması gerektiği üzerine yemin ettiği sırada verdiği tüzük, sadece Japonların değil, aynı zamanda Asyatik özgürlüğün, tüm Doğu'da yeni bir siyasi çağın Magna Charta'sı olarak görüldü. Japonya'nın Çin karşısındaki zaferi, eski çağın temellerini yıkması ve yeninin siyasi ilkelerini genişletmesi bakımından Japonya için olduğu kadar Çin için de gerçekten bir zaferdi. Japonya'nın 1905'te Rusya'ya karşı kazandığı zafer, tüm Doğu dünyası için bir başarıydı. Bu sadece Japonya'nın Batı dünyasına karşı aldığı zafer değildi. Portsmouth Antlaşması'nın imzalanmasından sonraki bir ay içinde, "Çin İmparatoru'nun kırmızı kurşun kaleminin bir darbesi, o imparatorluktaki eski eğitim sistemini kaldırmış ve Çin, yeni çağın eğitim ilkelerini benimsemişti." Ertesi yıl İran Şahı, halkına bir anayasa vermek zorunda kaldı ve iki yıl sonra Jön Türkler Türkiye'de devrimi başlattı. Japonya'nın zafer haberi, Asya'da bir elektrik kıvılcımı gibi parladı ve Doğu'da bir umut heyecanı yaşattı.³⁵ Böylece Asya ülkeleri Batı'nın baskısından kurtularak emperyalist güçlere karşı korunmak için kısa sürede yenileşme hareketlerini kendi faydalarına olacak şekilde benimseyip uyguladılar.

Özellikle Japonya yenileşme hareketlerinde en başarılı ülke oldu. Japonya'nın bu başarısı Kanghwa Antlaşması nedeniyle Kore'yi de etkiledi. Kore, bu antlaşma ile diğer Avrupalı devletlerle ticaret ve dostluk antlaşmaları imzalayarak kapalılık politikasını terk etmeye başladı. Sherwood Eddy'ye göre medeniyet Asya'dan yani dünyanın merkezi olan Çin'den Avrupa'ya yayılmıştır. Avrupa bu yenileşmeyi ve medeniyeti emperyalist bir güç olarak Asya milletlerine sunmuştur. Eddy, bu durumu "Özgürce aldık özgürce verelim." sözüyle ifade etmiştir. Asya devletlerindeki bu büyük uyanışa bakıldığında ise Japonya bu gelişimini Amerika'dan yani Perry'nin Japonya limanlarına gelmesiyle, Çin tüm Avrupalı devletlerden Kore'nin ise Japonya'dan aldığı söylenilmektedir.³⁶ Çünkü emperyalizme kapalı politikasını Avrupalı devletlere karşı savunan Kore, 1876'da bu tutarlılığını Japonya'ya karşı gösterememiş ve bir Asyalı devletin emperyalist gücüne maruz kalmıştır. Bu da Kore'nin hem sosyal hem de siyasi açıdan değişimine neden olmuştur.

2.2. 19. Yüzyıla Kadar Kore Tarihi

Kore'de Pyongyang şehrinde yapılan kazı çalışmaları sonucunda bölgede avcı-toplayıcı insanların kullandıkları taş aletlere rastlanmış ve buna göre Kore'de insanların 400.000 yıl önce var olduğu kabul edilmiştir.³⁷ M.Ö. 4000'li yıllardan sonra ise küçük topluluklar halinde yaşayan insanlar kendilerine yerleşim yerleri inşa etmişlerdir. Mitolojik olarak bir ayının insan olmasından doğan Tangun adıyla bilinen tanrıdan dünyaya geldiklerine inanmışlardır.³⁸ Tangun yarımada da Choson adında bir devlet kurmuştur. Bu devletin kuruluşu ise M.Ö. 2333 olarak bilinmektedir. 19.

³⁵ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 8-9.

³⁶ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 59.

³⁷ Oğuz, *Kore'nin Dış Politikaları*, s. 18.

³⁸ Kenneth B. Lee, *Korea and East Asia*, 1. Baskı, Prager Publishers, London, 1997, s. 9-10.

yüzyıldaki Choson ile ayırmak için bu ilk kurulan devlete Eski Choson denilmiştir. Eski Choson'dan sonra bölgede siyasi olarak ilk toplanma ise M.Ö. 1. yüzyılda gerçekleşmiştir. Goguryo, Buyeo, Okjeo ve yarımada'nın güney kısmında ise Mahan, Jinhan, Byeonhan Krallıkları kurulmuştur.³⁹ Bundan sonra Silla Krallığı'nın kurulması üzerine bu devletler arasında rekabet başladı ve Silla diğer krallıkları kendi topraklarına katarak 668-892 yılları arasında yarımada'nın en parlak dönemini yaşattı. Bu dönem Kore'de yine Çin etkisinin görüldüğü, kültür ve sanatta hızla geliştiği ve Budizm'in ülkeye yayıldığı bir süreç olmuştur. Hanedan taht kavgaları yüzünden zayıf düşünce Wang Kon adlı bir derebeyi 936 yılında Koryo Krallığı'nı kurmuştur.⁴⁰ Koryo Krallığı yarımada'da yönetimi tek elde toplayabilmek için mücadele vermiştir. Ayrıca Kore'ye gelecekte ismini veren krallık olmuştur. 1231 yılında Moğollarla verdiği mücadelede başarısız olmuş ve yüz yıllık bir Moğol istilasına maruz kalmıştır. 1392 yılında Moğol istilasından kurtulan yarımada'da Choson Krallığı kurulmuştur.

Choson *Sakin Sabahlar Ülkesi* olarak adlandırılmış ve yarımada'nın en uzun krallığı olmuştur.⁴¹ En parlak dönemi ise Kral Sejong'un 32 yıllık saltanatı boyunca gerçekleşmiştir. Özellikle ülkede ekonominin tarıma dayalı olması nedeniyle kadastro çalışmaları, meteorolojik araştırmalar, tarımda sulama sistemleri gibi alanlarda iyileştirmeler yapılmıştır. Bunun dışında tıp, hukuk, tarih, kültür ve edebî araştırmalarına öncülük etmiştir.⁴² Ayrıca 1446 yılında Korelilerin kendi diline sahip olmaları gerektiğini düşünen Kral Sejong, *Hangıl* olarak adlandırılan Kore alfabesini oluşturması için aydınları görevlendirmiştir. Hangıl alfabesine o dönemde "*Humninjongum*" (halkı eğitmek için en uygun sesçil sistem) denilmiştir.⁴³ Milliyetçilik ve ulusal bilincin sağlanması için millî ve ortak bir dil gerekmektedir. Bu nedenle Çin'e bağımlı olan Kore Krallığı'nın bu girişimi Kore milliyetçilik anlayışının adımlarından birini teşkil ettiğini söyleyebiliriz. Ancak Çin hâkimiyeti altında olmaları nedeniyle Çin yanlısı devlet adamları tarafından bu alfabenin kullanılması reddedilmiştir. Resmi yazışmalarda bürokrasinin kullandığı ve üst sınıfın kullandığı dil Çince olmuştur. Alt sınıflarda Çince bilen çok az olmakla beraber oluşturulan bu yeni alfabe ile yerli dile hâkim olan alt sınıftaki cariyeler köleler bulunmaktadır.⁴⁴

16. yüzyılda ise Hideyoşi'nin gerçekleştirdiği Japon istilasını, yarımada'da büyük bir mücadeleye sebep olmuştur. Kore bu mücadeleden başarılı çıkmış olsa da büyük kayıplar vermiştir. Bu nedenle ülkeyi yabancılara kapatma politikasını uygulamaya başlamıştır. Kore bu süreçte, Japonya ve Çin ile

³⁹ Kyung Moon Hwang, **Kore Tarihi**, (Çev. Ayşe Su Doğru), 1. Baskı, Feylesof Yayınları, İstanbul, 2018, s. 19-20.

⁴⁰ Rıza Kurtuluş, "Kore Cumhuriyeti", **DİA**, 26, Ankara, 2002, s. 199.

⁴¹ Kenneth Lee, a.g.e., s. 9.

⁴² William E. Henthorn, **A History of Korea**, 1st Edition, Free Press, New York, 1971, s. 140-145.

⁴³ Eun Kyung Jeong, **Kore Milliyetçiliği**, 1. Baskı, Likya Yayınları, Antalya, 2016, s. 43

⁴⁴ Jeong, a.g.e., s. 43.

ticaretini kısıtlamış ve sadece gerekli görüşmeleri elçiler vasıtasıyla belirli limanlardan gerçekleştirmiştir.

1864 yılında Kral Kojong'un yönetime geçmesiyle beraber Kore'de yeni bir dönem başlamıştır. Ancak kralın yaşının küçük olması nedeniyle babası Taewongun tarafından ülke yönetilmiştir. Taewongun da ülkeyi Konfüçyüsçü kurallara göre yönetmeye devam etmiş ve kapalılık politikasını devam ettirmiştir. Ancak 1873 yılında Kral Kojong babasının naiplik görevine son vererek tahta çıkmış ve 1907 yılına kadar görevine devam etmiştir. Kore'nin dış dünya ile ilişkisi bu dönemde başlamıştır. Nitekim 1392 yılından 1897 Dehan İmparatorluğu kurulana kadar varlığını sürdürmüştür. Ancak çoğu araştırmacı Dehan İmparatorluğu'nun sadece isimden ibaret olduğu ve 1910 yılına kadar Choson Krallığı'nın varlığının devam ettiği görüşündedir.

2.3. 19. Yüzyılda Kore'nin Batı ile İlişkisi

2.3.1. Kore'nin Batıya Açılması İçin İlk Girişimler

Kore, 19. yüzyıl başlarında Choson Krallığı tarafından yönetilen, Çin ve Japonya ile siyasi ilişkiler kuran ve Çin'e vergi veren bir devlet durumundaydı. Konfüçyüsçü geleneğin benimsenmesi nedeniyle Çin'in Tanrı'dan yetki sahibi olduğunu kabul ederek Çin'e bağımlı olmanın devletin de Tanrı tarafından kutsanmasını sağlayacağını düşünülerak Çin'i merkeze almış ve bunu "*Sadea*" yani "*büyük, yüce olana hizmet*" olarak adlandırmıştır.⁴⁵ Bu bağlamda Çin takvimlerini kullanmış, taht meseleleri için onlardan onay almış ve Çin'e elçiler göndermişlerdir. Ancak 1860'lı yıllardan sonra Çin'e giden elçilerin Kore'ye döndüklerinde verdikleri raporlar, Kore yetkililerini endişeye sevk etmiştir. Çünkü bu elçilik faaliyetleri sırasında Koreliler Batılı güçlerle tanışmışlar ve Batılıların da Kore hakkında bilgi sahibi olmasına neden olmuşlardır. Bunlara rağmen Choson Krallığı kapalı politikasını devam ettirmiştir. 1880'li yıllarda ise Choson Krallığı ve Çin ilişkileri gerginleşmiştir. Çin, Kore'nin daha fazla iç işlerine müdahalede bulunmuş ve daha ağır vergiler istemiştir. Buna rağmen Kore'nin Çin ile ilişkisi Çin'e uzak durmak ama sadık olmak çerçevesi içerisinde.⁴⁶

Japonya ile ilişkileri ise daha çok iki komşu devlet şeklinde eşit bir konumda olmuş ve bu *Kyorin* olarak adlandırılmıştır.⁴⁷ Kore Tokugawa Japonya'sı ile 1811 yılında giden diplomatik heyetin ardından diplomatik ilişkisini sadece Tsushima daimyosu aracılığıyla devam ettirmiştir. Bu daimyo Japonya'ya bağlı bir bey gibi davranırken Choson kralına bir tür vergi verip saraydan

⁴⁵ Müge Kübra Oğuz, "19. Yüzyılda Choson Krallığı'nın Yönetim Anlayışında Meydana Gelen Değişim ve Dış İlişkilerin Başlangıcı", *ÇOMÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (1), 2019, s. 53.

⁴⁶ Oğuz, *Kore'nin Dış Politikaları*, s. 65-66.

⁴⁷ Etsuko Hae-Jin Kang, *Diplomacy and Ideology in Japanese-Korean Relations*, 1st Edition, Macmillan Press, London, 1997, s. 168.

unvanlar almaktadır.⁴⁸ Bu dönemde bu ilişki sadece Pusan limanında sıkı bir gözetleme ile gerçekleşen ticaretlerle sınırlı kalmıştır. 1868 yılında Meiji Hükümeti'nin kurulmasıyla beraber Japonya ve Kore diplomatik ilişkileri yeniden düzenlenmek istemiştir. Çünkü Kore toprakları bir yandan, Japonya'nın büyüyen endüstrisi için ek bir pazar sunuyordu diğer yandan Asya kıtasına geçiş için de jeopolitik açıdan önem taşımaktaydı.⁴⁹

19. yüzyılda Kore diğer Asya devletleri gibi kapalılık politikasını uyguladı. Bu nedenle bazı kaynaklarda *münzevi krallık* olarak adlandırıldı.⁵⁰ 1849-1864 yıllarında imparatorluk tahtında Kral Ch'o'Ichong bulunuyordu. Ardından onun bir akrabasının ikinci oğlu olan Yi Ha-u'ng Kjong (1864-1907) geldi. Ancak Kjong reşit olmadığı için babası Prens Hungson naiplik makamına geçti ve Taewongun (Büyük Prens) unvanını alarak ülkeyi yönetti.⁵¹ Bu dönem yönetimin zayıf olduğu, çocuk yaştaki kralların tahta çıktığı ve onların yerine naiplerinin ülkeyi yönettiği bir dönem olarak görülmekteydi ve dahası devlet işlerinin iyi gitmemesi, yöneticilerin rüşvetle haksız kazanç elde etmesi halkın tepkisine yol açmıştı. Bunların yanında özellikle dış dünyaya açılma ve Çin ve Japonya'nın, Kore üzerindeki hakimiyet kavgası sırasında Kore'nin ekonomik durumu, misyonerlik faaliyetleriyle Katolik inancının ülke içinde yayılması ve buna bağlı olarak Konfüçyüs inancının ve Kore geleneklerinin sarsıntıya uğraması birçok insanı rahatsız etmişti. Özellikle hükümet yanlıları ve Konfüçyüsçü alimler Batılı tarzda yenileşmeye karşı çıkmışlardır.

Kore'nin Avrupa ve Asya'nın değişime uğradığı bu dönemde kapalılık politikası işlevselliğini yitirmeye başlamıştır. Kore, komşu devletler aracılığıyla tanıştığı Batılı devletlere mesafeli yaklaşıp da 1842'de Çin'in, 1854 yılında da Japonya'nın Amerika ve Avrupalı devletlerle ticarî ilişkilere başlamasının ardından aynı imtiyazları vermesi için Avrupalı devletler tarafından Kore'ye baskı yapılmaya başlanmıştır. 1866 yılında Amerika'ya ait bir filo General Sherman komutasında Kore kıyılarına gelmiştir. Sherman yetkililere ticaret yapmak için bir teklif göndermiş ancak bu kabul edilmemiştir. Kore'nin ticarete açılmasındaki ilk girişimleri Avrupalı devletler yapmış olsa da Kore daha sonra Japonya'nın etkisiyle ticarete açılmıştır.

Kore'nin ticarete açılması için Batılılar tarafından ilk adım 1832'de, İngiliz Doğu Hindistan şirketi tarafından Lord Amherst'ın Kore karasularına gelmesiyle gerçekleşti.⁵² İngiliz şirketi ticaret teklif etmiş ancak Kore kanunlarına aykırı olması nedeniyle bu teklif kabul edilmemişti. İkinci bir girişim ise yine İngilizler tarafından 1845 yılında gerçekleşmiş ve Kore yetkilileri yine ülkeyi ticarete

⁴⁸ Holcombe, a.g.e., s. 248

⁴⁹ Oğuz, **Kore'nin Dış Politikaları**, s. 67.

⁵⁰ Holcombe, a.g.e., s. 212.

⁵¹ Michael J. Seth, **A Concise History of Modern Korea From the Late Nineteenth Century to the Present**, Rowman & Littlefield Publishers, The United States of America, 2010, s. 10.

⁵² Seth, **A Concise History of Modern Korea**, s. 9.

açmak istemediklerini söyleyerek teklifi reddetmiştir. Kore'den istedikleri yanıtı alamayan Batılı devletler, Kore'nin Çin'e haraç veren bir ülke olması nedeniyle Çin'den yardım talep etmişlerdir. Ancak Çinli yetkililer, Kore'nin Çin'e vergi veren bir devlet olarak görse de aslında Kore'nin hem iç hem de dış meselelerde tamamen özerk olması nedeniyle bu duruma müdahale edemeyeceklerini bildirirken aynı zamanda Kore'nin olası bir ticarete de tek başına karar veremeyeceğini de vurgulamışlardır.⁵³ Buradan da anlaşılacağı gibi Kore'nin batı ile ticarî ilişkiler kurmasında Çin yeterli müdahaleyi yapamamıştır. Ancak Japonya'nın Kore üzerindeki hedeflerini tehlikeli gördüğü anda müdahale etmek istemişti.

İngilizlerle aynı tarihte Fransızlar bölgeye yönelik girişimlerde bulunmuşlardı. Nitekim Fransız donanmaları Kore karasularında 1845 yılında görüldükten sonra Kore, Fransız donanmalarına karşı şiddetle saldırıda bulunmuş ve kapalılık politikasını devam ettirmişti. Öte yandan, Rusların güneye doğru genişlemesi, Çin'in kuzey sınırındaki toprakları ilhak etmesi ve 1860'ta Tumen Nehri sınırına ilerlemesiyle Kore yeni bir komşu kazanmış oldu. Bunun bir sonucu olarak 1864-1865 yılları arasında, bir grup Rus sınır kasabası Kyo'ya geldi.⁵⁴ Rus gemilerinin Kore'ye gelmesinin ardından bunu Fransızlar takip etti. Fransa tarafından gelen ticaret gemisi ile Kore'de Katolik inancının yayılması Fransızlara karşı olumsuz tepkiler verilmesine yol açtı. Bu sırada birçok Katolik misyoner ve Hristiyanlık inancını kabul eden Koreli öldürülmüştür. Ekim 1866'da Fransızlar, daha önce öldürülen misyonerlerin intikamını almak için Kore'ye yedi gemi ve altı yüz asker ile bir sefer düzenlemişlerdir. Fransa Komutanı Amiral Roze, Han Nehri'nin ağzına yakın stratejik Kanghwa adasında bir kaleyi ele geçirdikten sonra Kore'nin başkenti Seul'deki mahkemeye misyonerlerin öldürülmesinden sorumlu olanların cezalandırılmasını talep eden bir mektup göndermiştir.⁵⁵ Kore naibi Taewongun ise Fransızlar üzerine kalabalık bir kuvvet sevk etmiştir. Fransızlar, kasım ayında adanın güney ucundaki müstahkem bir Budist tapınağını ele geçirmek isteyince, Kore birlikleri tarafından ve güçlü bir direnişle karşılanarak geri çekilmek zorunda kalmışlardır.⁵⁶

1866 yılında başka bir Batılı girişim ise Amerika tarafından yapılmıştır. General Sherman'ın bulunduğu mürettebat Kore sahillerini keşif için hareket etmişti. Naip Taewongun ise batılılara karşı ülkeyi korumak için girişimlerde bulunmuştur. Yaptığı girişimlerden bir tanesi de krallığın tüm bölgelerinde levhalara yazdırdığı “Batılı barbarlar istila ediyor. Onlara karşı savaşta başarısız olmak, ödün vermek demektir. Ödün vermek ise vatan hainliğidir.”⁵⁷ şeklindeki yazılarla Batılıların yaptığı saldırılara karşısı tepki verilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda kapalılık politikasını da korumaya

⁵³ Holcombe, a.g.e., s. 248.

⁵⁴ Seth, *A Concise History of Modern Korea*, s. 9.

⁵⁵ Charles Oscar Paullin, “The Opening of Korea by Commodore Shufeldt”, *Political Science Quarterly*, 25 (3), 1910, s. 470.

⁵⁶ Homer B. Hulbert, *Passing of Korea*, New York, 1909, s. 117.

⁵⁷ Hwang, a.g.e., s. 106.

devam edeceklerinin mesajı verilmişti. Dolayısıyla Sherman Kore'yi terk etmesi için uyarılmış ancak kararlılığı görülünce Pyonyang Valisi Bak-Gyusu, Sherman ve mürettebatını uzaklaştırmak için görevlendirilmiştir.⁵⁸ Yapılan müdahalenin sonucunda Sherman ve mürettebatı öldürülmüştür.

Bu olay üzerine Amerika, 1867 yılında Çin'deki yetkilileri aracılığıyla General Sherman olayı hakkında soruşturma yapması için Çin hükümetine başvuruda bulunmuştur. Fakat Amerikalı yetkili Burlingame'e gelen yanıtta Çinliler, Kore'nin sorumluluğunu reddederek aralarındaki ilişkinin törensel olduğunu, bu açıdan soruşturma yapamayacaklarını bildirmişlerdir.⁵⁹ Ancak bir sonraki haraç konvoyu sırasında gelen Korelilerden Sherman olayı ile ilgili bilgi alabileceklerini eklemişlerdi. Çin'den istediği yardımı alamayan Amerika, General Sherman olayını araştırmak için komutan Robert W. Shufeldt'i görevlendirmiştir. 21 Ocak 1867'de Chi-fu'dan ayrılan Shufeldt, iki gün sonra Kore kıyılarında, Sir James Hall Adalar grubunun karşısında, büyük bir körfeze kadar ilerlemiştir. Burada Sherman olayı ile ilgili bilgiler almaya çalıştıysa da başarılı olamamış ve Kore yetkilileri geri gitmesi konusunda uyarıda bulunmuşlardır. Sonuç olarak Shufeldt, Çin'e geri dönmek zorunda kalmıştır.⁶⁰

Asya'da Çin ve Japonya'nın Batı ile ticari ilişkilere başlaması üzerine aynı ilişkilerin Kore ile geliştirilmesi için 1871 yılında tekrar bir Amerikan filosu Kore'ye gönderilmiş ve bu defa görevlendirilen filoda hem Asya filosunun komutanının halefi Tuğamiral John Rodgers hem de Çin'in Amerikan Bakanı Low görev almıştı. Kore sularının seyriyle ilgili tüm erişilebilir bilgileri toplayan Rodgers, Mayıs 1871'de Nagasaki'den seksen beş silah ve bin iki yüz otuz mürettebat taşıyan beş buharlı gemi ile hareket edip Kore'nin batı kıyısındaki limanlara yaklaşmış Salee ve Han Nehri'nin yakınında demir atmıştı. Low ve Rodgers, Koreli yetkililerle iletişim kurmak ve nehri araştırmak için burada kalmaya karar verdiler. Bir süre sonra Kore hükümetinden birkaç elçi kıyıda görüşmek için yetkililerin beklediğini ifade etmiştir. Ertesi gün Kore yetkilileri görüşmeye geldiğinde düşük rütbeli oldukları için, Low iki sekreterine onları karşılamaları talimatını vermiş ve onlara, Amerikan bakanının, eşit rütbeli bir kişiyle görüşmek istediğini ve Kore ile barışçıl ilişkiler kurma arzusunda olduğunu bildirmişlerdir. Kore yetkilileri, Amerika'ya karşı uzlaşmacı bir yaklaşım sergilediklerini söyleseler de haziranda Amerika filolarına karşı bir saldırı gerçekleşmiştir. Bu saldırı sonrası Amerikalı yetkililer, bunun intikamını almamanın ülkelerinin itibarı için, kötü olacağını bildirerek Kore'nin özür dilemesini istemiştir. Ancak Kore yönetimi, özür dilemediği gibi misilleme yaparak asıl saldırganların Amerika filosu olduğunu ifade etmiştir. Bunun üzerine Amerika filosu Kore kıyılarına asker çıkartarak Kore'deki beş kaleyi ele geçirmiş dört yüz seksen bir parça mühimmat ele geçirmiş ve yirmi Koreliyi esir almıştır.⁶¹ Ancak Amerikalılar sadece yapılan

⁵⁸ Hwang, a.g.e., s. 101.

⁵⁹ Müge Kübra Oğuz, **Kore'nin Dış Politikaları**, s. 90.

⁶⁰ Paullin, a.g.m., s. 471-472.

⁶¹ Paullin, a.g.m., s. 474-475.

saldırı karşısında kendilerini korumak istemiştir. Amerikan yönetiminden saldırı için tam yetki alamadıkları için girişim sonuçsuz kalmıştı.

2.3.2. Kanghwa Antlaşması

Batılı devletlerin Kore ile başlatmak istediği ticari ilişkileri Japonya da amaçlıyordu. Bunun yanında Japonya'nın Kore üzerinde hâkim olma isteği bulunmaktaydı. Bu nedenle Japonya'nın Meiji Restorasyonunu gerçekleştirmesi Kore ile ilgili olan amaçlarına ulaşmak için fırsat yaratmıştır. 1875 yılında Japonya, Kore'nin Kanghwa sahillerine keşif için savaş gemisi göndermiştir. Kore, Japon savaş gemilerine ateş açmak istediye de Japonya takviye kuvvetlerle karaya asker çıkarmıştır ve Korelilerin bu girişimleri sonuçsuz kalmıştır. Aynı zamanda ülke yönetiminde değişim meydana gelmiştir. Taewongun Kral Kjong tarafından naiplik görevinden alınmış ve ülkeyi Kral Kjong kendisi yönetmeye başlamıştır. Kral Kjong Taewongun'un aksine daha çok yenilik taraftarı ve batıya sıcak bakan bir yönetim anlayışına sahip olduğundan, talep edilen ticaret antlaşmalarını değerlendirmeye başlamıştır.

Japon hükümeti bu dönemde bir taraftan Rus tehdidi ve öte yandan Amerikan gemilerinin Doğu Asya sularında dolaşmaya başlamasının Kore Yarımadası üzerinde bir rekabet ortamı oluşturabileceği görüşüne hâkim olmuştur.⁶² Bu sebeple Japonya, Choson'da kalıcı elçilik oluşturarak bu rekabet ortamında kendisinin yerini belli etmeyi amaçlamıştır. Hatta Japon Dışişleri Bakanı Inoue Kaoru, Kore Başbakanı Kim Hong Jip ile görüşmeleri esnasında izolasyon politikası çağının sona erdiğini ve Choson Krallığı'nın varlığının devamını sağlamak için hükümetin artık antlaşmalar çağına geçmesi gerektiğini vurgulaması Kim Hong Jip'i Batılı güçlerle antlaşma fikri ile karşı karşıya getirmiştir. Nitekim Kore'ye dayatılan bu ticari ilişkiler ilk olarak Batılılarla değil Japonya'nın dayattığı antlaşma ile gerçekleşmiştir.

1868 yılında Japonya, Tsushima Daimyosu'nun Kore ile kurduğu siyasi ve ticari ilişkiyi sonlandırarak Japon Dış İşleri Bürosu'na aktarılması kararını almıştır. Bunun ardından Kore'ye iki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi için teklif sunulmuş ancak Kore bunu kabul etmemiştir. 1869 yılında Japon Choshu klan lideri Kido Takayoshi, Japonya dış işlerinden sorumlu olan Sanjo Sanetomi ve Iwakura Tomomi'ye Kore ile ilişki kurmak için silahı bir müdahalenin olması gerektiğini söylemiştir.⁶³ Japon yetkileri arasında bu savaş teklifi karışıklık çıkarmış ve kabul edilmemiştir. 1876 yılına kadar Japonya ve Kore arasında hem de bu ülkeler kendi içlerinde bu ticari ilişki hakkında gerginlikler yaşamış ve son olarak 1876 yılında Japonya Dış işleri önemli diplomatlarından Inoue Kaoru'nun başında bulunduğu elçi heyeti antlaşma sağlamak için Kore'ye

⁶² Martina Deuchler, **Opening of Korea Confucianist Gentleman and Barbarian Envoy, 1875-1885**, University of Washington Press, Seattle ve London, 1977, s. 110.

⁶³ Oğuz, **Kore'nin Dış Politikaları**, s. 100.

gönderilmiştir. Yapılan görüşmeler neticesinde 26 Şubat 1876 yılında Japonya ile Kore arasında Kanghwa Antlaşması yapılmıştır. 12 maddesi bulunan antlaşma neticesinde Kore ve Japonya arasında ticaret ve dostluk ilişkileri gelişmiştir.

Kanghwa Antlaşması ile Kore modern tarzda bir antlaşma yaparak bağımsızlığını ilan etmiştir. Antlaşma aynı zamanda Çin'in Kore üzerindeki hâkimiyetini yok ederken Japonya'nın Kore üzerindeki baskısını artırmıştır. Ancak bu antlaşma Kore'yi tamamen bağımsız sayılabilecek duruma getirmemiştir. Sadece Japonya'nın Asya'daki siyasi dengesinde Kore'nin jeopolitik konumunu kullanmasını sağlamıştır. Kore için değerlendirmek gerekirse Kore, Çin'e bağımlı kalmasa da Japon tehdidi karşısında Çin'den yardım talep etmeye devam etmiştir. Kanghwa Antlaşması'nın ardından *Susinsa* olarak adlandırılan diplomatik elçi heyetleri Japonya'ya gönderilmiştir.⁶⁴

1876 antlaşmasından sonra Batılı devletler daha önce girişimlerde bulunulan ve kapalılık politikası nedeniyle alınamayan imtiyazları Japonya'nın yaptığı antlaşma ile Kore'den talep etmiştir. Özellikle Amerika hem Çin'den hem Japonya'dan Kore ile ticaret yapmak için yardım talebinde bulunmuştur. 1880'li yıllarda Amerika'nın girişimi tekrarlanmış, bu kez Japon Dışişleri Bakanlığına başvuru yaparak Kore'deki Japon yetkililerden ve Kore hükümetinden resmi ve kişisel mektuplarla Amerikan gemilerinin Kore'ye girmesini istemişlerdir. Ancak Dışişleri Bakanı Inoue Kaouru bu isteğe karşılık olarak henüz Kore hükümetiyle yapılan antlaşmanın tam olarak işlemediğini bildirmiştir. Çünkü Amerika'nın bu isteği Japonya'yı korkutmuştur. Hem Japon-Kore ilişkilerinin gerilmesinden hem de Amerika ile gerginlik yaşamaktan korkan Japonya, Amerika'nın niyetini bir mektupla Kore'ye bildirmiştir. Ancak Kore hükümeti yazılan mektupta hitap olarak hükümetin adını Choson Krallığı'na hitaben değil eski krallık adı olan *Koryo Krallığı* olarak yazması nedeniyle bu mektubu hiç açmadan geri göndermiştir.⁶⁵ 1880 yılına gelindiğinde Kore, Kanghwa Antlaşması'nın etkisiyle Batılılaşmaya karşı olan tutumu değişmişti. Kore artık devlet olarak büyümenin ve gelişmenin Batı ile yapılacak antlaşmalarda olacağını düşünerek 1882 yılında Amerika ile Shufeldt Antlaşması, 1883 yılında İngiltere ile Parkes Antlaşmasını yine aynı tarihte Almanya ile Zappe Antlaşmasını, 1884 yılında İtalya ve 1886 yılında Fransa ile antlaşma imzalamıştır. Kanghwa Antlaşması sonucunda Japonya ile yapılan ticaret, Kore ekonomisini etkilediği gibi Kore'nin Japonya ve Çin karşısında batılıların gücünü denge olarak kullanmasına da neden olmuştur. Bu nedenle diğer devletler ile de ticaret ve dostluk antlaşmaları yapmak kolaylaşmıştır.

Yapılan antlaşmalar Çin'in Kore'ye müdahale isteğini artırmıştır. Özellikle bölgedeki büyük güç olması ve karşısına Japonya'nın rakip olarak çıkması denge siyaseti için Kore'nin Batı ile yaptığı antlaşmaları desteklemiş ve iç işlerine karışmaya devam etmiştir. Yapılan antlaşmalar Kore yönetiminde ve halk arasında da dikkat çekmiş muhafazakârlar ve reform yanlıları arasında

⁶⁴ Oğuz, *Kore'nin Dış Politikaları*, s. 111.

⁶⁵ Deuchler, a.g.e., s. 111-112.

çatışmalara neden olmuştur. Konfüçyüsçü edebiyatçılar, Kanghwa Antlaşması'na başından beri karşı çıkmışlardır. Örneğin antlaşma müzakereleri devam ederken, “Ch’oe Ik-h, *Karşı Beş Sebep*” başlıklı bir eser yazmış ve içinde Japonya’nın Batılı “barbarlardan” farklı olmadığını ve bir antlaşma yapılırsa zamanı geldiğinde Japonya’nın Kore’ye saldıracağından duyduğu endişeyi dile getirmiştir.”⁶⁶ Konfüçyüsçü alimler Batı ile savaşmak gerektiği inancına kapılmışlardır. 1882 yılında bu karşıtlık nedeniyle muhafazakârlar yani Konfüçyüsçü alimler ve reform yanlılarının arasında İmo Askerî İsyanı olarak bilinen bir isyan ortaya çıkmıştır.

İmo Askerî İsyanı, kurulan yeni ordu ve eski ordu arasında ayrımcılık yapılarak eski orduya verilen maaşların kum ve samanla karıştırılmış pirinçten verilmesi ve kaliteli pirinçlerin gizli yollarla satılması üzerine çıkmıştır. İktidarda olan Min Ailesini tahttan indirerek Taewongun’u tekrar tahta çıkarmışlardır. Ancak burada Çin, Kore’nin de isteği üzerine olaya müdahale etmiş Min Ailesini tekrar tahta getirerek Kore’ye 1885 yılında kalıcı bir elçi göndermiştir. Bunun üzerine Japonya da müdahaleye başlayınca Çin ve Japonya arasında gerilim yükselmiş ancak uzlaşma her iki tarafın da Kore’den çekilmesiyle sağlanmıştır. Çin-Japon savaşı olarak tarihe geçecek olan mücadele ve aynı zamanda Japonya’nın hem Çin’e hem de Avrupalı devletlere Asya’da yeni bir gücün doğduğunu göstermeye başlayacağı olay bu şekilde başlamıştır.

2.4. Kore’nin İç Durumu ve Çin-Japon Savaşı

2.4.1. Donghak İsyanı

Batılı güçlerin Kore sahillerine yaptığı seferler ardından Japonya ile yapılan antlaşma Kore’nin modernleşmesindeki ilk adım olmuştur. Japonya ile yapılan antlaşma üzerine hükümet ayrıca Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Almanya, Rusya, Fransa ve diğer ülkelerle dostluk ve ticaret antlaşmaları yapmıştır. Bu antlaşmalara göre diğer ülkeden Kore limanlarına gelenlerin Kore limanlarında yerleşmesi ve ticarete başlamasına müsaade ediliyordu. Bu ise diğer ülkelerin Kore İmparatorluğu’na karşı siyasi ve ekonomik olarak ilk müdahalesini göstermekteydi.⁶⁷

Bu antlaşmalar neticesinde öncelikle Japonya’ya gönderilen elçiler ile modern devlet kurumları ve sanayi kuruluşları hakkında araştırmalar yapılmıştır. Bundan başka ordu düzenlemesi ve askerî eğitim için Çin’e elçiler gönderilmiştir. Oradaki yeni gelişmelerle özel askerî kuvvetler örgütlenmiş ve modern askerî eğitim verilmiştir. Choson hükümeti, modern makine tesisleri kurmak için yabancı ülkelere gönderilen yetkililerin önerilerini kabul etmiştir. Merkezi hükümet, diplomatik askerî ve sanayi gibi görevleri üstlenmek üzere T’ongni Kimu Amun yönetimindeki 12 bakanlığı kurmuştur.⁶⁸

⁶⁶ Ki-Baik Lee, **A New History of Korea**, Ilchokak Publishers, Seoul, 1984, s. 270.

⁶⁷ Radio Korea International-Korean Broadcasting System, **The History of Korea**, Seoul, 1995, s. 146-147.

⁶⁸ Radio Korea International-Korean Broadcasting System, a.g.e., s. 148.

Böylelikle tüm siyasi ve askerî örgütlerini batılı tarzda yenileyen Kore’de çeşitli mali sorunlar ortaya çıkmaya başladı. Bir yandan özel muafiyetler, terkedilmiş alanlar ve vergi kaçakçılığı hükümetin gelirlerini azaltırken, diğer taraftan Kore limanlarının açılmasını takip eden gelişmeler, diplomasinin değişimi, Japonya’ya tazminat ödenmesi ve modern tesisler ile teknolojinin getirilmesi yeni ve ağır harcamalar gerektiriyordu. Bu ihtiyaçlar kısmen gümrük gelirlerinden ve dış kredilerden karşılanmış ancak hükümet faaliyetleri hâlâ ağırlıklı olarak çiftçi köylülerden finanse edilmekteydi. Bu nedenle yapılan tüm bu yeniliklerin halka yansımaları çok ağır olmuştu. Ekonomik krizin yaşanmasıyla devlet görevlilerinin tarım arazileri vergileri, askerî vergiler ve tahıl kredilerinin yükseltilmesiyle halk daha çok ezilmeye başladı. Öyle ki üretilen pirince ambargo konulmuştu. Devlet adamları haksız kazanç elde etmeye başlamış ve köylü giderek fakirleşmeye devam etmişti. Bu duruma halk tarafından tepkiler verilmeye başlandı. Ayrıca bu isyanlara Konfüçyüsçü alimlerin Batı ile yapılan temaslar sonucunda geleneklerinin yok olduğuna inanması ve yapılan reformları değil Konfüçyüsçü gelenekleri savunması yönetime karşı tepkileri daha da artırmıştır. Bu süreçte kendisine bir kurtuluş yolu arayan halk Donghak İnanıcı ve Hareketi etrafında toplanmaya başlamıştır.

“Donghak İsyanı” halkın çıkardığı ilk isyan olmasa da Kore tarihinde en dikkat çeken olaylardandır. Niteliği bakımından öncelikle bir din olarak ortaya çıkmış ve bu dini kabul eden insanlar tarafından halkın sesini duyurmak için kullanılmış bir harekete dönüşmüştür. Ancak isteklerinin yerine getirilmeyişiyle ve hükümet için bir tehlike olarak algılanmış ve müdahale edilmiştir. Bunun üzerine silahlanan Donghak taraftarlarının bu hareketi bir isyana dönüşmüştür.

Donghak İsyanı kökleri 1862 yılına dayanan ve son zamanlarda “Kore milliyetçiliği”nin gelişiminde etkisi nedeniyle birçok araştırmacının dikkatini çekmiş bir harekettir. Bu hareketi daha çok tarımsal, ulusal, dinî ve ekonomik, sosyal ve politik olmak üzere farklı birçok alanda değerlendirmek mümkündür. Köylülerin içinde yaşadıkları topluma karşı şikâyetleri, Donghak (Doğu Öğrenimi) adlı dinî yapı aracılığıyla duyurulmak istenmiştir. Donghak dini Ch’olchong’un saltanatı sırasında kurucusu Choi Che-u (1824-1864) tarafından öne sürülmeye başlanmıştır. Birçok dinin karışımı olan öğretisi “Batı Öğrenimi”ni (Katoliklik) “Doğu Öğrenimi” ile karşı karşıya getirmek için Konfüçyüsçülük, Budizm ve Taoizm’in en iyi ilkelerinden oluşan bir din olarak oluşturulmuştur. Ancak öğretileri içinde Katoliklikten öğeler de bulunmaktaydı. Aynı zamanda popüler Şamanist inançların özelliklerini de benimsiyordu.”⁶⁹ “Teolojisi yerel Kore ruhaniliği, Konfüçyüsçü ahlak ve evren bilim belki Katoliklikten alınmış tek tanrı öğretileri ile döneme uygun evrensel kardeşlik ve eşitlik mesajını birleştiriyordu.”⁷⁰ Choe Jeu, “[Hristiyanlık ve Donghak arasındaki] anlamlar aynıdır; sadece kelimeler farklıdır” ifadesini kullanmıştır. Buradan hareketle yüzlerce insanın açık bir yerde toplanıp bir bardak temiz suyun önünde diz çöktüğü Donghak din değiştirme ayini, kısmen Hristiyan vaftiz ritüelinden etkilenmiş olduğunu göstermektedir.

⁶⁹ Ki-Baik Lee, a.g.e., s. 258.

⁷⁰ Hwang, a.g.e., s. 103.

“Bu düşüncenin temelinde topluma hâkim yangbanlar ve ezilen köylü sınıf arasındaki ayrımcılığı kaldırmak üzere “Tanrı insanların özünde var olduğu için tüm insanlar eşittir” bakış açısını bulunmaktadır. Bu da Choson toplumundaki sosyal sınıflara karşı bir duruş niteliğinde sosyal statü, cinsiyet, yaş ayrımı gözetmeksizin herkesin eşit olduğunu belirten “İnsan tanrıdır” sözü ile özetlenmiştir.”⁷¹ Bu öğretiyi Donghak dini sınıfsal farklılıkları yok sayıyor tüm insanları eşit olarak görüyordu. Köleliğin ve köylülerin olduğu, sosyal statülerin babadan oğula geçtiği katı Kast sisteminin olduğu Kore’de insanların eşit görülmesi özellikle köylü tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Çünkü köylü sınıfın içinde yaşadığı toplumsal koşullarda iyileştirme yapmak bu dinin sosyal hareket olarak da desteklenmesine neden olmuştur. Bu bağlamda değerlendirildiğinde Kore’nin geleneksel sosyolojik ve entelektüel düzeni ve dış güçler altında ezilmesi göz önüne alındığında bu ayaklanmanın “Kore sosyalizminin ve kitle demokrasisinin ortaya çıkması ve özellikle Japonya emperyalizmine karşılık olarak Kore milliyetçiliğinin gelişmesinde önemli rol oynadığı görülebilmektedir.”⁷²

Donghak’ın amacı, Kore halkının güçlendirilmesinin ve geçimini sağlamasını temin etmenin yanında yapılan yolsuzluklara da çözüm bulmaktır. Ancak giderek yayılan bu inanç hükümeti endişeye sevk etmiş ve 1864 yılında Choe- Cheu, halkı yanıltmak ve toplumda nifak kurmak suçundan tutuklanarak ertesi yıl idam edilmiştir. 1864 yılında idam edilen Choe-Cheu’nun kurduğu bu din, özellikle kırsal kesimlerde yaşayan insanlar tarafından devam ettirilmiştir.

1894 yılına gelindiğinde köylülere yapılan zulümlerin ve vergilerin artmasıyla ortaya çıkan isyanlarda Donghak taraftarları yeniden faaliyete başlamıştır. Köylülerin yangban yöneticilerine karşı beslediği şikâyetler, şiddetin artmasına neden olmuştur. Gerçekten de silahlı haydutlar pazarlara ve diğer mal dağıtım merkezlerine endişe verici bir sıklıkla baskın yaparken, birçok alanda halk ayaklanmaları patlak vermiştir.⁷³ Ayrıca liderlerinin öldürülmesinin haksız olduğunu ve bunun intikamını alacaklarını ve 1886 yılında Fransa ile imzalanan antlaşmada Hristiyan misyonerlerin Choson hükümeti tarafından ülke içinde serbestliğinin kabul edilmesini de isyanın nedeni olarak göstermişlerdir.⁷⁴ Sonuç olarak halk yeni lider Cion Bongcun’un (Jeon Bongjun)⁷⁵ önderliğinde

⁷¹ Oğuz, **Kore’nin Dış Politikaları**, s. 179.

⁷² Young Ick Lew, “The Conservative Character of the 1894 Tonghak Peasant Uprising a Reappraisal with Emphasis on Chon Pongjuns Background and Motivation”, **The Journal of Korean Studies**, 7, Duke University Press, 1990, s. 150.

⁷³ Ki-Baik Lee, a.g.e., s. 281.

⁷⁴ Oğuz, **Kore’nin Dış Politikaları**, s. 180.

⁷⁵ Cion Bongcun 1854’te Cholla Eyaleti Koby ilçesinde doğmuştur. Takma adı Nokto olan Donghak lideri kaynaklarda muhtemelen isyanın karakteri ile ilgili olarak yoksul bilgin bir çiftçi olarak tanıtılır. Ancak bazı kaynaklarda Konfüçyüsçü bir okuldaki mezun olmuş olması ve askeri bir geçmişe sahip olabileceği yazmaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde isyanın planı ve birçok ilçede hızla yayılması tesadüf değildir. 1890’ların tarihiyle ilgilenen kuzey Cholla Eyaleti’ne özgü en güvenilir tarihçilerden biri olan Chöng Kyoto, 1910 civarında yazdığı Geç Taehan İmparatorluğunun Tarihi (Taehan kyunyön-sa) adlı eserinde, Chön’in bir zamanlar bir komutan olduğunu kaydetmiştir. 1894’ten önce Cholla Eyaleti, Hungyang İlçesindeki Nokto Adası’ndaki garnizon komutanı olduğu bilinmektedir; Lew, a.g.m., s. 154; Bununla ilgili günümüzde Kore’de tarih dizileri arasında Donghak isyanını anlatan ve dönemin sosyal şartlarını ele alan “The Tale of

Gobu ilçe yönetimini yağmalayıp isyan etmişlerdir.⁷⁶ Böylece dinî bir hareket olmaktan çıkarak artık siyasi bir isyan başlamış ve hükümet tarafından tanınmak istenmiştir.

Bongcun liderliğindeki hareket kısa sürede geniş bir alana yayılmış ve hükümeti telaşa düşürmüştür. 1894 yılında 12 maddelik bir genelge yayınlayarak amaçlarını ve isteklerini belli etmişlerdir. Yayınlanan genelgeden sonra Choson hükümeti, isyanın bastırılması hakkında iki çözüm yolu belirlemiştir. Bunların ilki kral ve yüksek dereceli hükümet yetkilileri tarafından isyancıların isteklerinin kabulüne dair açıklama yapılması ve onları yatıştırmak, ikna etmek ve birkaç yerel yöneticinin cezalandırılmasıdır. İkinci yöntem ise; hükümetin güvendiği merkezi ordu ile Donghak isyancılarına saldırmaktır. Bu iki yöntemin başarısız olması halinde Kral Kojong, Çin'den askerî destek istemeyi planlamıştır.⁷⁷ Sonuç olarak bu alınan kararlar başarılı olmamış ve 1894 yılında ve Çin'den yardım talep edilmiştir. Çin'den yardım talebinde bulunulduğunu öğrenen Donghak taraftarları, hızlı bir şekilde ateşkes teklifinde bulunmuş ve sonucunda hükümete 12 maddelik bir reform önerisinde bulunmuştur. Çin'in müdahalesi olmadan isyan durdurulsa da Donghak isyanı Asya düzenini değiştirecek bir olaya vesile olmuştur. Çünkü 1885 yılında Çin ve Japonya arasında imzalanan antlaşmaya göre Kore topraklarına iki devlet de birbirinin onayı olmadan asker sevk etmeyeceği sözünü vermişti. 1885 yılında yapılan bu antlaşmayı ihlal ederek Çin'in Kore topraklarında asker sevk etmesi, Japonya'nın da Kore'ye müdahale hakkını doğurmuştur. Böylece Donghak İsyanı'nın en büyük sonucu Çin-Japon Savaşını başlatmak ve Asya'da bin yıldır devam eden düzenin devrilmesine yardım etmek olmuştur.⁷⁸

2.4.2. Çin'in Batıyla İlişkisi

Uzak Doğu toprakları 19. yüzyılda hem nüfusu hem de ticaret limanları nedeniyle önem kazanmıştı. Avrupalı Devletler bundan faydalanmak için birçok mücadele verdi. İlk etapta sadece Kanton Limanı'ndan gerçekleştirilen ticarete en büyük pay İngiltere'ye aittir.⁷⁹ Batılı tüccarlar genellikle Çin'den Çin çayı, ipek ve vernikli eşyalar alırken bunları dengelemek amacıyla ürün aradılar ve sonunda Çin'e afyon satmaya başladılar.⁸⁰ Ancak İngiltere bir ada ile yaptığı ticareti diğer adalarla da aynı şekilde yapmak istemiştir. Bunun üzerine bölgeye birçok misyoner ve devlet adamı göndermiş ancak istediği olumlu sonucu alamamıştır. Bunun üzerine İngiltere, Çin'e askerî müdahalede bulunmuş, Çin ise İngiltere ile yaptığı afyon ticaretini durdurmuş ve ülkede afyon

Nokdu" adlı bir dizi yayınlanmaktadır; Kim Dong-hwi(Yönetmen), **The Tale Of Nokdu** Production H Monster Union, South Korea, 2019.

⁷⁶ Hwang, a.g.e., s. 108.

⁷⁷ Oğuz, **Kore'nin Dış Politikaları**, s. 183.

⁷⁸ Hwang, a.g.e., s. 109.

⁷⁹ Rıfat Uçarol, **Siyasi Tarih 1789-1994**, 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s. 273.

⁸⁰ Holcombe, a.g.e., s. 234.

kullanımını engellemiştir. Çin, afyonun halka zarar verdiğini düşündüğü için tıbbi amaçlar dışında kullanımı da yasaklamıştı.⁸¹ Ancak içlerinde Çinlilerin de bulunduğu tüccarlar yasal olmayan yollarla afyon ticaretine devam etmişlerdir. Bunun dışında Çin'e yapılan bu ticaret belirli tüccar gruplarının daha çok para kazanmasını sağlarken aynı zamanda para akışında da problemler yaşanmasına neden olmuştu.⁸² Bunun üzerine Çin daha radikal tedbirler alarak 1839 yılında yayınladığı ultiatom ile afyon ticaretini tekrar yasaklarken buna uymayanların öldürüleceğini bildirmiştir. İngiltere ise bunu bahane ederek Çin'e savaş açtı. 1842 yılında Nanking Antlaşması'yla sonuçlanan bu savaşta Çin yenilgiye uğradı ve bundan sonra Batılı devletlere birçok imtiyaz vermek zorunda kaldı. Böylece Thomas Jefforson'ın Pasifik üzerinden Hindistan'a giden ve Doğu Asya ticaretini Avrupa'dan Birleşik Devletlere kaydıran bir Kuzey Amerika yolu düşüncesinin gerçekleşmesi için ilk adım atılmış oldu.⁸³ Çin artık başta İngiltere olmak üzere diğer Avrupa ülkeleriyle ticari ilişki geliştirmek zorunda kaldı.

Kendini kapatmış olan Çin gelişmemiş ve içinde birçok kültürü barındırması nedeniyle de imparatorluk güçten düşmüştü. Bu nedenle Avrupa'nın çabuk yayılabileceğini düşündüğü bir bölge olmuştu. Özellikle İngiltere'nin sanayideki gelişimini ve Hindistan'ı ele geçirmesinin ardından Çin ile komşu olmuş bu Çin'in sömürüsünü mecbur kılmıştı. Ayrıca Rusya'nın Doğu'ya yönelmesinden sonra Avrupa'nın Uzak Doğu'ya ilgisi daha da artmıştı. Çin'in Batıya açılmasıyla başlangıçta sadece Kanton Limanıyla sınırlı olan ticaretin diğer beş limanı da kapsamasının ardından Rusya 1858 yılında oldubittiye getirerek Amur Irmağı'nın denize döküldüğü havzayı da sahiplenmiştir.⁸⁴ Daha sonra 1860'ta bu kıyılarda Vladivostok limanını kurmuştur. Bu ise Japonya ile Rusya arasındaki gerilimi artıran sebep olmuştur. Nitekim Japonya 1894 yılına gelindiğinde Rusya'dan önce Çin topraklarında hâkimiyet kurmayı amaçlamaktaydı. Bu da yeni gerilimlerin ve mücadelelerin habercisi anlamına gelmekteydi.

Ticari ilişkiler sonucunda Batılıların Çin'e girmesiyle ülke içinde huzursuzluk çıkmaya başladı. Ticari faaliyetlerinin yanı sıra Çin'de Hristiyanlığı yaymak için yapılan çalışmalar da tepkiye ve huzursuzluğa neden oldu. Bunun en somut göstergesi ise 1851-1864 tarihleri arasında siyasi ve dini nitelikteki Taiping Ayaklanması'nın çıkmasıydı.⁸⁵ Bu ayaklanmanın bastırılmasında Avrupalı devletler yardım etmiş ve yardım karşılığında daha çok limandan ticari imtiyazlar almışlardır. Çin'de bu gelişmeler yaşanırken Japonya yeni bir güç olarak ortaya çıktı ve Avrupalı devletler gibi o da Çin'den yararlanmak istedi. İki ülkenin çatışması özellikle Kore toprakları üzerinde gerçekleşti. Kore

⁸¹ Holcombe, a.g.e., s. 234.

⁸² Wolfram Eberhard, **Çin Tarihi**, 5. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2009, s. 316.

⁸³ Harry G. Gelber, **MÖ 1100'den Günümüze Çin ve Dünya Ejder ve Yabancı Deccallar**, (Çev. Hülya Kocaoluk), İstanbul, 2007, s. 172.

⁸⁴ Marc Ferro, **Sömürgecilik Tarihi Fetihlerde Bağımsızlık Hareketlerine 13. Yüzyıl- 20. Yüzyıl**, (Çev. Muna Cedden), 3. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2017, s. 163.

⁸⁵ Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarih**, 24. Baskı, İstanbul, 2018, s. 90.

bu dönemde Çin'e bağlı bir devletti ve halk da Çinlilerle iyi ilişkiler içindeydi. Ancak Japonya'nın yayılma faaliyeti ve Kore topraklarına yönelmesi iki devletin 1894 yılında savaşmasına neden oldu.

Çin'in Batı ile etkileşime girdiği başka bir konu da misyonerlik faaliyetleri olmuştur. Hristiyanlığı yaymak için Çin'in kalabalık nüfusu avantajlı gibi görünse de aslında kadim geleneklere ve inançlara sahip bir ülkeydi. Bu nedenle Hristiyanlaştırma faaliyetleri Eddy'ye göre Çin'de Japonya'ya nispeten daha zor olmuştur. Çin'de ilk misyonerlik faaliyetleri 1807 yılında Londra Misyoner Cemiyeti tarafından gönderilen Robert Morrison tarafından gerçekleştirilmiştir.

İlk etapta Morrison, Kanton Limanında gizli olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. Çünkü halka açık yerlerde vaaz vermesi yasaktı. Bu nedenle yedi yıl din değiştiren olmadan çalıştı, uzun süre sadece kilitli kapılar ardında üç veya dört adamla birlikte Hristiyanlıktan söz edebildi, yetkililer tarafından defalarca tehdit edildi, kağıtları yandı, parası çalındı, matbaası kapandı ve on altı yıl boyunca Çince sözlüğünün altı büyük cildini çıkarmak için uğraştı.⁸⁶

Yıllarca süren aralıksız çalışmadan sonra *İncil*, Morrison tarafından Çince'ye çevrildi. Onun tercüme ettiği *İncil*, ölümünden yıllar sonra Çin'de yoğun ilgi görmüştür. 1856-1860 yılları arasında Çin'in İngiltere ve Fransa ile yaptığı savaşlar neticesinde ilk defa misyonerler yasal olarak kabul edilmiş ve Çinlilerin Hristiyan olmasına izin verilmiştir.⁸⁷ Ancak Batı'nın Çin üzerindeki ekonomik ve siyasi etkisine karşı çıkarılan Boksör Ayaklanmasından sonra Çin daha da karışmış, yabancılardan kurtulmak isterken onların müdahalesiyle değişimler yaşamaya başlamıştır.⁸⁸ Bu süreçte Stanley, Perry ve Thomson gibi misyonerler Asya toplumunu kökten değiştirebileceklerine inanmışlar ve bunu desteklemişlerdir. Bu gelişmeleri okuyan Eddy, 1911, 1912 ve 1914 yıllarında Çin'e seminerler düzenlemek için gitmiştir.

Eddy'ye göre Çin'in bağlı olduğu Konfüçyüs inancı da ülkenin gelişmesinde yeterli olmamıştı. Konfüçyüsçülük, yüksek ahlaki öğretilerinde insanlara büyük bir ahlaki kısıtlama sağlasa da Çin dinleri insanları kurtarmak için tamamen yetersiz kalmıştı. Dr. Faber'in işaret ettiği gibi, Konfüçyüsçülük, sıradan insanların kişisel bir Tanrı ile hiçbir ilişkisini tanımaz, günahı yeterince hesaba katmaz, çok eşliliğe ve çok tanrılığa izin verir, aracısız ve sınırsızdır. Ahlaki özdeyişlerinin birçoğu ne kadar asil olsa da bir din olarak Konfüçyüsçülük Çin'in ruhani ihtiyaçlarını karşılayamazdı. Dört bin yılı aşkın denemeden sonra yeni çağın taleplerini karşılayamadı. Evrimsel ve ilerici Hristiyanlığın dinamiği olmadan, Çin'e uluslararası hak ettiği yeri verecek olan gelişen bir medeniyetin temelini ve gücünü sağlayamadı.⁸⁹ Bu nedenle verilen seminerlerde Eddy ve arkadaşlarının amacı yeni bir toplum inşa etmektir. Yaklaşık yirmi yıl önce aynı topraklarda yasak

⁸⁶ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 91.

⁸⁷ Sherwood Eddy, *How China's Leaders Received the Gospel*, The Foreign Department of the International Committee of Young Men's Christian Associations, New York, (t.y.), s. 20.

⁸⁸ Nutt, a.g.e., s. 75-76.

⁸⁹ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 94.

olan Hristiyanlık şimdi gizlenmeden ve merakla incelenmeye başlamıştı. Örneğin 1913'te Kanton'da bir hafta boyunca, devlet okullarında okuyan sekiz bin öğrenci, Profesör Robertson'ın derslerine katılırken, yaklaşık üç bin kişi saatlerce Dr. Mott'un müjdeci çağrılarını dinledi.⁹⁰

Çin'in ülkeye giren ilk Hristiyanları öldürdüğü ve yaklaşık on bir tane misyoner mezarının bulunduğu Foochow'da ise Eddy'nin seminerleri diğer şehirlere göre daha fazla ilgi gördü. Çin'in diğer şehirlerinde her seminere yaklaşık olarak iki bin kişi katılırken Foochow'da her gece neredeyse beş bin kişi katıldı. Bu toplantılarda sadece öğrenciler değil, Vali, Ticaret Odası liderleri, Eğitim Bakanı ve devlet kolejlerinin Konfüçyüsçü müdürleri de bulunuyordu. Önemli mevkilerdeki yetkililerden destek almaya başlayan misyonerler altı günde neredeyse otuz bin kişiye hitap etmiş ve bin yedi yüz kişinin Hristiyanlığı kabul etmesini sağlamıştır.⁹¹ Devlet kolejlerinin müdürleri okulları kapatarak öğrencileri seminerlere göndermiş, il parlamentosu iptal edilerek seminer düzenlenmesi sağlanmıştır. Bu toplantılarda cumhuriyetin ahlak ve din ihtiyacı, kişisel saflık ve karakter mücadelesinde Çin'in ihtiyacı ve Mesih'in Çin'in umudu olduğu hakkında konuşmalar yapılmıştır. Sonuç olarak bu toplantılar neticesinde beş yüzden fazla kişi Mesih'i kurtarıcı olarak kabul etmiş ve bin yedi yüzden fazla insan ise kendilerini sorgulayıcı olarak kaydettirmiştir.⁹²

2.4.3. Japonya'nın Gelişimi

16. yüzyıldan itibaren Japonya ile Avrupalı devletler arasında çekişmeler başlamış ancak Japonya dış ülkelere kapalı bir politika izlemiştir. İlk olarak İngilizler, Japonya'ya Cizvit misyonerleri Hristiyanlığı yaymak ve yeni pazar yerlerini genişletmek için göndermişlerdir. Bu girişimlerinde birçok kişiye Hristiyanlığı kabul ettirseler de Japonya yönetimi bunu engellemeye çalışmıştır. Bununla ilgili dönemin gezginlerinin eserlerinde, Hristiyan misyonerlerin sınır dışı edildikleri hatta idam ile cezalandırıldıkları yazılmaktadır. Ayrıca Hristiyanlığı kabul eden halkın ise din değiştirmek için zorlandığı bunlar için kanunlar çıkartıldığı belirtilmektedir.⁹³ Anlaşılabacağı üzere Japonya, Hristiyanlığın yayılmasına karşı aldığı tedbirleri Çin'e göre daha sert uygulamıştır.

Çin'deki Afyon Savaşı'ndan sonra Amerika da kendisine ticaret yapabileceği bir bölge aramış ve bu doğrultuda Japonya ile ilişki kurmaya çalışmıştır. Ancak Uzak Doğu ülkelerinde var olan kapalılık politikası başlangıçta buna engel olmuştur. Daha sonra Amiral Perry'nin çalışmaları sonucunda 1853 yılında Amerikan donanmasının başkent Edo (Tokyo) yakınlarındaki bir koya çıkması ile Japonya da Batı ile ticaret yapmaya başlamıştır. Ancak Japonya Çin'den farklı olarak

⁹⁰ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 92.

⁹¹ Eddy, *How China's Leaders Received the Gospel*, s. 18.

⁹² Eddy, *The New Era in Asia*, s. 27.

⁹³ Robert Markley, "Bu İnsanlar Bizden Çok Daha Üstünler": Gulliver, Japonlar ve Felemenkler", Balachandra Rajan ve Elizabeth Sauer (Ed.), (Çev. Eda Özgül), *Emperyalizmin Yedi Rengi*, 1. Baskı, Küre Yayınları, İstanbul, 2006, s. 63.

Avrupa ile temasına çabuk alışmış ve Avrupalı tarzda kendini geliştirmiştir. 1853 yılında Amerika'nın yaptığı bu girişim 1854 yılında yapılan antlaşma ile resmileştirilmiştir. Ticaret imtiyazı alındıktan sonraki durumu "Perry'nin doktoru Wells Williams, "Japonya'nın tarihinde yer alacak o unutulmayacak gün bu şekilde sona erdi. Anahtarı nihayet kilide sokmaya muvaffak olduk." sözleriyle açıklamıştır."⁹⁴ Bundan sonra Rusya, İngiltere, Fransa ve Hollanda gibi ülkelere de benzer imtiyazlar verilmiş ve böylece Japonya Batı'ya birçok limanını açmıştır. 19. yüzyılın ilk yarısında bu durum Japonya'nın aleyhine görünse de ikinci yarısından sonra Japonya büyük bir gelişim göstermiştir.⁹⁵ Sherwood Eddy, Perry'nin Japonya'ya gelişini şu şekilde ifade etmiştir; "Perry'nin küçük filosuyla Yedda Körfezi'ne girdiği gün, Doğu dünyası için bir müjde günüydü. Balina avcılarını ve endüstrilerini korumak için Japonya'ya gönderilen bu keşif kolu, Amerika'nın hedefi idi ancak Tanrı bunu insanlardan daha çok amaçladı."⁹⁶

Batılı devletlere verilen imtiyazlar Çin'de olduğu gibi Japon Devleti için de büyük kargaşaya yol açtı. Samurayların isyanı üzerine yeni bir hükümet kuruldu. 1867'de İmparator Mutsuhito tahta çıktı ve bu döneme *Meiji Restorasyonu* denildi. Meiji Dönemi Japonya'nın dönüm noktasıydı. Birçok alanda yenilik yapıldı. "Bürokrasi merkezileştirildi yeni bir ordu kuruldu ve samuraylar buralarda görev aldı ya da emekli edildi. Bu dönemin temelinde yatan belge 1868 tarihli "*Yemin Berati*" idi ve içinde şu ifade geçiyordu: "Tahtın temelini sağlamlaştırmak için ilim, dünyanın neresindeyse onu orada bulmalı."⁹⁷ Bu nedenle dönem tam bir gelişim ve dönüşüm içinde geçmişti. Bu tarihten itibaren otuz yıl boyunca üç binden fazla yabancı, Japonya'da öğretmen, mühendis, asker ve deniz liderleri, finansal ve politik danışmanlar olarak çalıştılar. Japonya siyasal ve finansal reformların çoğunu Büyük Britanya'dan, ilk askerî sistemini, ticaret ve imalattaki gelişimini de Fransa'dan almıştır.⁹⁸ Ayrıca Iwakura Heyeti kuruldu ve bu heyetin amacı Japonya'nın Batı ile tanışmasını sağlamak; Batılı güçlerle imzalanan eşitsiz antlaşmaların yeniden görüşülmesini başlatmak; Batı toplumlarının siyasi, iktisadi, ticari ve teknolojik başarılarını gözlemleyerek kendileri için uyarlamaktı.⁹⁹ Bu gibi görevleri üstlenen Iwakura Heyeti, hem batılılar ile yapılan anlaşmaları inceleyip hem de ilan edilen Meiji Restorasyonu'nu dünyaya tanıtmayı amaçladı.

Japonya'nın kısa süredeki başarısının altında Eddy'ye göre yine Batı bilimi yer almaktaydı. Ve Japonya diğer tüm ülkelere göre Batı'nın neredeyse bir yüzyılda kaydettiği ilerlemeyi altmış yıl gibi kısa bir sürede gerçekleştirmişti. Siyasi olarak 1872 yılından itibaren yeniden bir ordu kuruldu;

⁹⁴ Fahir Armaoğlu, **19. Yüzyıl Siyasi Tarih**, 13. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2013, s. 727.

⁹⁵ Hasan Fatih Seval, "Japon Kalkınmasının Temel Taşı: Meiji Restorasyonu ve Iwakura Heyeti", **İş ve Hayat Dergisi**, 3 (5), Ocak, 2017, s. 103.

⁹⁶ Eddy, **The New Era in Asia**, s. 33.

⁹⁷ Gelber, a.g.e., s. 201.

⁹⁸ Eddy, **The New Era in Asia**, s. 33- 34.

⁹⁹ Seval, a.g.m., s. 105.

bununla beraber kamu hizmeti yeniden inşa edildi ve imparatorluk darphanesi ve yeni sikke tanıtıldı. Ayrıca eğitimde yeni gelişmeler yaşandı. Okul çağındaki çocukların yüzde doksanı okula başladı kadınlar eğitim almaya başladı ve bu eğitim Çin klasiklerinin dışına çıktı. Sosyal alanda ise kadınlara verilen değer arttı ve kadın cinayetleri azaldı. Çok eşlilik, cariyelik, boşanma ve fahişelik (Japonya’da geyşa) fikirleri Hristiyanların önderliği ile kınandı. Suçlular için insancıl cezalandırma yasalara geçti. İşkence yasaklandı. Sosyal bilinç geliştirildi.¹⁰⁰

Ancak bu güçlü ilerlemenin yanında Eddy’ye göre Japonya’nın zayıf bir yönü de vardı. Japonya bu hızlı gelişimi sırasında Kore, Çin ve Hindistan’da olduğu gibi Hristiyanlığı tamamen kabul etmemişti. Ayrıca insanlar genellikle yeni dinleri kabul etmeden önce mevcut dinlerine olan inançlarını kaybediyorlardı.¹⁰¹ Bu durum materyalist bakış açılarından kaynaklanmaktaydı. Çünkü Japonlar Hristiyanlığı içselleştirmeden maddi yönlerini kabul etmişlerdi. Bununla ilgili olarak Japon Bakanı Cont Okuma şunları söylemiştir:

Geçmiş nesiller için biz Japonlar hem bireysel hem ulusal olarak varoluş mücadelesine o kadar emildik ki daha yüksek yaşamın çıkarlarına katılmak için zamanımız olmadı. Kısa sürede asırlık Batı gelişimine hâkim olmaya çalıştık. Fakat dinin sorunlarına daha az dikkat etsek de dinî ideallerden etkilenmedik. Örneğin Hristiyanlığa 200.000’den daha az insan kaydolmuş olsa da yine de Hristiyanlığın dolaylı etkisi Japon yaşamının her alanına etki etti.¹⁰²

Buradan anlaşılacağı üzere Cont Okuma, Hristiyanlığı kabul eden az sayıda insan olmasına rağmen Batı’dan alınan yeniliklerin Hristiyanlıkla özdeşleştirdiklerini ve Japon yaşamına etkisi olduğunu ifade etmiştir. Eddy’ye göre, Japonya Hristiyanlığı kabul etmezse ve bu ihtiyacını karşılamazsa bu ilerleyişi devam etmeyecekti. Ayrıca Hristiyanlığı yaymak için Japonya önemli bir konuma sahipti. Eddy, Japonya’nın önemini “Japonya, Hristiyanlığın Uzak Doğu’daki Port Arthur’udur. Hristiyanlık Japonya’yı kazanamazsa, Çin’i de kazanamaz ve elinde tutamaz.” sözleriyle ifade etmekteydi.

Anlaşılacağı üzere Meiji Dönemi’nin en önemli özelliği Japonya’nın kendi sınırları dışına çıkması ve sömürgecilik faaliyetini uygulaması olmuştur. Çünkü artık Japonya Uzak Doğu’nun askerî ve sanayi bakımından en güçlü devleti olmuştu ve Çin’in karşısına büyük bir rakip olarak çıkmıştı. Bu nedenle ilk olarak Kore’den ticari imtiyaz almayı hedefledi. Kore Japonya’nın büyüyen endüstrisi için ek bir pazar olarak cazip hale geldi ve Asya kıtasına geçiş için jeopolitik açıdan stratejik önem taşımaktaydı.¹⁰³ Ayrıca bu bölge Batılı devletlere karşı da güç kazanacağı bir bölgeydi. Kore ile daha önceden sadece daimyolarla yaptığı antlaşmaları ve ticareti genişletmeyi amaçlamıştı. Ancak Kore, bu dönemde Çin hâkimiyetindeydi ve politikaları bu devlete ters düşmeyecek

¹⁰⁰ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 34-36.

¹⁰¹ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 43.

¹⁰² Eddy, *The New Era in Asia*, s. 44.

¹⁰³ Oğuz, *Kore’nin Dış Politikaları*, s. 67.

şekildeydi. Bu nedenle Japonya'nın ticaret teklifine olumlu yanıt vermemiştir. Bu ise Japonya'da savaş fikrini uyandırmıştır.

2.4.4. Çin-Japon Savaşı

Çin ve Japonya arasındaki anlaşmazlık Kore toprakları nedeniyle başlamıştı. Bu süreçte Kore, Çin'in hâkimiyeti altındaydı. Bu açıdan Neo-Konfüçyanist bir yaklaşım ile Choson'un Çin'le ilişkisi *büyük abi, koruyucu ülke* pozisyonundayken, Japonya ile ilişkisi ise birbirine eşit *arkadaş* iki ülke durumundadır. Dolayısıyla bu politika Çin ile *Sadae (Büyüğe hizmet et)*, Japonya ile ise *Kyorin (komşuluk ilişkileri)* olarak adlandırılır.¹⁰⁴ Bu aşamada Kore'nin tutumu Çin'le ilişkisinde Japonya'ya karşı bir savunma müttefiki elde ederken, Japonya ile ilişkisinde ise Japon denizcilerinin yağmalarından korunma imkânı ve kuzeydoğusundaki korumacı Çin'e karşı pazarlık etme pozisyonunu değerlendirebilme imkânı yaratma şeklindedir.¹⁰⁵

Kore'ye egemen güç Çin olarak görünse de Çin, Batı'ya açıldıktan sonra güçsüzleşmiş ve bunun da etkisiyle Kore'nin iç işlerinde bağımsız olduğunu ifade ederek sorumluluğunu almamıştır.¹⁰⁶ Ancak Kore, Uzak Doğu topraklarının geleneği olan kapalılık politikasını sürdürmeyi devam ettirmiştir. Almanya, Amerika ve Fransa gibi ülkeler Kore ile ticaret yapmak için birçok elçi gönderseler de red cevabı almışlardır. Bu dönemde Japonya ve Çin arasında görüşmeler devam etmiş 1871 yılında bir antlaşma ile devletlerarası eşitlik ilkesi kabul edilmiştir. Bundan sonra Kore ve Japonya yakınlaşmaya başlamıştır. Böylece Japonya gücünü tüm dünyaya göstereceği topraklara yakınlaşmıştı.

Kore, Çin ile iyi ilişkiler yürütürken aynı zamanda Japonya ile de ticari amaçla görüşmeye başlamıştır. Japonya, Kore'den imtiyaz almak için Kore'ye elçi göndermiş ve uzun bir görüşmeden sonra 1876 yılında bir ticaret antlaşması yapmıştır. Kore ile yapılan ilk resmî antlaşma bu olmuştur ancak Kore Krallığı Japonya'nın ticari bir neden dışında başkent Seul'e girmesini istememiştir. İşte bu antlaşma aslında Kore üzerindeki hâkimiyet kurma isteğini artırmış ve Uzak Doğu'daki dengelerin nasıl değişeceğini gösterdiği savaşın temel nedeni olmuştur. 1876 yılında imzalanan Kanghwa Antlaşması ile Japonya, Batılı devletlerin Çin ve Japonya'dan aldığı imtiyazların aynısını Kore'den almıştır. Bu antlaşmanın birinci maddesinde Kore'nin bağımsız bir devlet olduğu ve egemenlik haklarına sahip olduğu belirtilmekteydi.¹⁰⁷ Böylece Japonya, Kore üzerindeki Çin hâkimiyetini kaldırmayı amaçlıyor ve Kore'ye tek başına hâkim olmak istiyordu. Bu antlaşmadan sonra Çin, Kore topraklarını kaybedeceği endişesi ile Kore'yi Batılı devletler ile antlaşma yapmaya

¹⁰⁴ Oğuz, *Kore'nin Dış Politikaları*, s. 64.

¹⁰⁵ Oğuz, *Kore'nin Dış Politikaları*, s. 64.

¹⁰⁶ Gelber, a.g.e., s. 203.

¹⁰⁷ Holcombe, a.g.e., s. 249-250.

teşvik etmiş hatta birçok yabancı devlet Pekin elçisini ortak temsilci olarak seçmiş ancak Japonya ve Amerika özel olarak kendi elçilerini göndermiştir.¹⁰⁸ Zaten savaş başlamadan evvel de Amerika, Japonya'ya beraber hareket etme teklifinde bulunmuştur ancak Japonya Uzak Doğu'nun tek güçlü devleti olmak istediği için bu teklifi reddetmiştir. 1882 yılından sonra Kore'de yabancı devletlerin ticarete başlaması Japonya'yı Kore'de kalıcı elçilik açmaya teşvik etmiş ve böylece Rusya, Amerika ve Çin'in karşısında Kore'deki yerini belli etmeyi amaçlamıştı. Bu durumda Japonya'nın sadece Rusya ve Çin ile rakip olmadığını aynı zamanda Amerika ile de rekabette olduğu görülmektedir.

Kore topraklarının Batı ülkeleri ile ilişkisi uluslararası siyasette dikkat çektiği gibi Kore içinde de bazı anlaşmazlıklara neden oldu. İlk olarak Japonlara verilen imtiyazlar Kore'nin, Çin'i destekleyenler (Muhafazakâr Parti) ve Japonları destekleyenler (İleri Parti) olarak ikiye ayrılmasına neden olmuştu.¹⁰⁹ Muhafazakârlar Çin tarafını tutarken Batı yanlıları ise Japonya'yı desteklemişti. Kore'nin Batılı tarzda gelişmeye başlaması yenilik taraftarı olmayan Muhafazakârların isyan etmesine neden olmuştur. Öte yandan askerlere maaşları ödenememiş ayrıca ülke içinde de ekonomik açıdan gerileme başlamıştır. Bu nedenlerle Japonya'nın desteklediği bir kısım Koreli, Seul'de bulunan Japon bakana danışarak 4 Aralık 1884 tarihinde darbe yapmıştır.¹¹⁰ Fakat hükümet hala Çin tarafından korunmaktaydı. Bu nedenle 1884 yılındaki darbeye Çin müdahalede bulununca Japonya da askerlerini bölgeye sevk etti. Ancak darbe kısa sürdü ve Çin'in yardımı ile son buldu. Ancak bu Kore için bir başlangıçtı. Bundan sonra Kore topraklarında mücadele başlamıştır. Avrupalı devletlerin de işe karışması sonucu Çin artık Kore'ye müdahale etmeye başlamıştı. Bundan sonra Japonya'nın hakimiyetini azaltmak amacıyla Çin ve Japonya arasında Kore'den çekileceklerine dair bir uzlaşma sağlandı. 1885 yılında antlaşma imzalanarak Kore'de karışıklık çıktığı takdirde iki taraf birbirine danışarak asker gönderileceğine karar verildi. Aslında burada Japonya'yı harekete geçiren olay Kore'nin Rusya'dan modernizasyon için yardım almasıydı. 1883 yılında Kore, Rusya'ya ordunun modernleştirilmesi için başvurunca Rusya'nın Mançurya bölgesinde hâkimiyet kurmaya çalışması Japonya'nın yayılmasına engel olacaktı. Rusya yayılma politikasını Uzak Doğu'da Mançurya'ya kadar getirmek istiyordu. Bu nedenle Çin'de nüfuzunu yaymak için Trans-Sibirya demir yolunu inşa etmeye başlamıştı. Böylece Petersburg ile Vladivastok birbirine bağlanacak sonra başka bir hat Mançurya'dan Port-Artur'a gidecekti.¹¹¹ Bu nedenle Rusya'nın Kore'de ilerlemesi Çin, Japonya, İngiltere'nin tepkisine yol açtı ve Rusya Kore'den geri çekildi. Nitekim Japonya için bu tehlike bitmiş değildi ve Rusya'dan önce faaliyete geçmek istedi.¹¹²

¹⁰⁸ Gelber, a.g.e., s. 204.

¹⁰⁹ Wolfram Eberhard, **En Eski Devirlerden Zamanımıza Kadar Uzak Doğu Tarihi**, 6. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2019, s. 213.

¹¹⁰ Holcombe, a.g.e., s. 250.

¹¹¹ Akdes Nimet Kurat, **Rusya Tarihi Başlangıç'tan 1917'ye Kadar**, 6. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2014, s. 383.

¹¹² Armaoğlu, **19.Yüzyıl**, s. 740.

Öte yandan Kore’de giderek artan vergiler ve faizler isyanların çoğalmasına ve büyümesine neden oluyordu. 1894 yılına gelindiğinde dini kaynaklı bir isyan başladı. Bunun temelinde ekonomik sebepler de bulunuyordu. Bu isyan giderek büyüdü ve bütün Kore topraklarına yayıldı. Bu nedenle Kore, Çin’den yardım istedi. Çin hâlâ Kore’nin hamisi olarak biliniyordu ve Kore’ye bu isyanı bastırmak amacıyla asker sevk etti. 1885 yılında Japonya ile yapılan antlaşmaya sadık kalmaması nedeniyle de Japonya da Kore’ye askerlerini gönderdi ve 1 Ağustos 1894 tarihinden itibaren Çin-Japon Savaşı başlamış oldu.¹¹³

Japonya savaş başladığında teknolojik ve askerî kaynaklar bakımından çok güçlüydü. Japonya’nın eski samuraylar sistemi, yapılan reformlarla yenileşmiş ve yeni bir askeri birlik kurulmuştu.¹¹⁴ Bunların başarısı Japonya’da ilk samurayların İsyanlarını durdurmalarıyla başlamıştı. Çin ise büyük bir orduya sahip olmasına karşın savaş teknolojisi olarak kendini geliştirememişti. Japonya bu savaşa girdiğinde en kuvvetli silahı çoğalan nüfusu, gelişen askeri reformları ve donanması idi. Yaklaşık olarak 1893 yılında 240.000 kişiden oluşan orduya ve 1894 yılında 58 savaş gemisine sahipti.¹¹⁵ Bunların hepsi Japonya’nın 19. yüzyılda Uzak Doğu’nun en güçlü devleti olarak Çin’e kafa tutmasını sağladı.

Tüm bunların yanında 19. yüzyılda sanayi devrimi ile modern dünyada büyük güç olmak demek, anayasa, rasyonel bir vergi sistemi, demiryolları ya da zırhlı gemiler gibi yeniliklere sahip olmak demek olduğu kadar, sömürgelere sahip olmak anlamına da gelmekteydi. Bu nedenle savaş sırasında Amerika, İngiltere, Fransa ve Avusturya tarafsızlıklarını ilan etmişlerdir. Çünkü her iki tarafla da olan ticaretlerine zarar gelmesini istememişlerdi. Ancak Amerika, Japonya tarafına daha yakın olmakla birlikte tarafsızlığını korumuştur. Çünkü Amerika Japonya’nın orada sadece ticari olarak bulunmak istediğini ümit etmiş bu nedenle Avrupalı devletlerle birlikte hareket edeceğini duyurmuştur. Bununla birlikte İngiltere ise *London Gazette*’de yayınladığı bildiri ile savaşta tarafsız kalacağını ilan etmenin yanında savaş sırasında kendi nüfuzu altında olan liman, körfez ve karasularında uygulanmak üzere bir beyanname hazırlamıştır.¹¹⁶ Rusya ise tarafsız olduğunu belirtmişti. Ancak Mançurya hayali ve Trans-Sibirya demir yolunu kurması için bu bölgeye nüfuz etmesi gerektiğini de biliyordu.

Japonya bu savaşta Uzak Doğu’daki tek güç olan Çin’i mağlup etmiş Kore üzerinden Güney Mançurya’yı ve Çin’in kuzeyindeki bazı yerleri işgal ederek Formosa’yı ele geçirmiştir. Japonya’nın

¹¹³ Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 213-214.

¹¹⁴ Eberhard, **Uzak Doğu Tarihi**, s. 205.

¹¹⁵ Armaoğlu, **19. Yüzyıl**, s. 739.

¹¹⁶ Şayan Ulusan Şahin, Bazı Arşiv Belgelerinde ve Ahenk Gazetesinde Çin Japon Savaşı (1894-1895), **Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 1(2), Manisa, 2013, s. 81.

sağladığı bu üstünlük karşısında Çin, Amerika'nın aracılığıyla 16 Nisan 1895'te, Japonya ile Shimonoseki Antlaşması'nı yapmıştır. Buna göre:

1. Çin ve Japonya, Kore'nin bağımsızlığını kabul edecekti.
2. Çin, Liao-tung yarımadasını, Formosa'yı ve Pescadores adalarını Japonya'ya verecekti.
3. Çin, Japonya'ya 145.800 dolar savaş tazminatı ödeyecekti ve bu ödeninceye kadar Wei-hai-Wei Japonya'nın elinde kalacaktı.
4. Yukarı Yang-tze Nehri üzerinde Chung-king, Japon ticaretine açılıyordu.¹¹⁷

Bu antlaşmadan Rusya memnun kalmadı. Çünkü Liao-tung'a Japonya'nın yerleşmesi Rusya'nın Mançurya'daki emellerine yani yapımına başlanan Trans-Sibirya yoluna engel olabilirdi.¹¹⁸ Ayrıca Yukarı Yang-tze Nehri üzerinde Chung-king'in Japon ticaretine açılıyor olması Japonya'nın Çin'in içlerine kadar girdiğini göstermekteydi.¹¹⁹ Savaşın gerek gidişatı gerekse sonucu Japonya'nın böyle bir hamle için ne denli hazır olduğunu gösterdiği gibi, Japonya açısından, yapılan hesapların doğruluğunu da kanıtlamaktaydı. “Tüm dünya “*eski koca dev*” Çin'in Japonya'yı hezimete uğratacağını beklerken, Japonya hem karada hem de denizde Çin kuvvetlerine karşı belirgin bir üstünlük sağlamıştı.”¹²⁰ Rusya buna karşın Uzak Doğu'da yerini sağlamlaştırmak istemiş ve bir liman elde etmeyi amaçlamıştır. Rus çarına göre bu liman Mançurya'nın güney kıyılarında olmalı ve Rus topraklarına bir toprak şeridiyle bağlanmalıydı. Bunun anlamı ise Japonya'nın Liao-tung Yarımadası'ndan çıkarılmasıydı.¹²¹ Rusya Japonya'ya tek başına karşı koyamayacağını anlamıştı. Çünkü bu dönemde Rusya girdiği savaşlar nedeniyle Uzak Doğu'da tek başına mücadele edemezdi.

İngiltere ve Rusya bu savaşta denge unsuru olmuş diğer Avrupalı devletler de kendi çıkarlarına ve antlaşmalarına göre taraf tutmuşlardır. Bu bakımdan İngiltere Rusya'nın Uzak Doğu'da ilerlemesini istemediği için Japonya tarafını Rusya ise çıkarları doğrultusunda Çin'i desteklemiştir. Fransa, 1894 yılında Rusya ile yaptığı antlaşma nedeniyle Rusya'yı desteklemiştir. Almanya da Rusya'nın Uzak Doğu'da ilerleyip Avrupa'da kendisine rakip olmasını istememiştir. Bu nedenle Almanya, Fransa ve İngiltere'nin aldığı kararla Japonya'ya bir ültimat verildi ve Liao-Tung'un Çin'e geri verilmesi istenildi. Çin'e yapılan bu yardım aslında Çin'in daha çabuk parçalanmasına gidecek yolu açmıştı. Başka bir ifadeyle Avrupalı devletler yaptıkları bu yardımın karşılığında birçok ticaret limanından imtiyazlar almışlardır. Bu ise Çin'i daha kötüye götürmüş, Japonya ise savaşın sonunda Avrupalıların bu tepkisi üzerine askerî gücünü daha da kuvvetlendirerek yeni bir savaşa hazırlanmıştır. Bu hamle Uzak Doğu'daki güçler dengesini değiştireceği gibi Avrupa sömürgesine

¹¹⁷ Uçarol, a.g.e., s. 282.

¹¹⁸ Ferro, a.g.e., s. 167.

¹¹⁹ Armaoğlu, 19. Yüzyıl, s. 741.

¹²⁰ Mehmet Beşikçi, “1894-1895 Çin-Japon Savaşı: Japon Emperyalizminin Yükselişi ve Osmanlı İmparatorluğu”, **Toplumsal Tarih**, 161, Mayıs, 2007, s. 3.

¹²¹ Armaoğlu, 19. Yüzyıl, s. 742.

de bir güç gösterisi olacaktı. Böylece Üçlü müdahalenin ardından Rus ve Japon rekabeti Kore üzerinde başlamış oldu. 1895 yılından sonra Rusya'nın Kore'ye olan ilgisi de artmıştı.¹²²

2.5. Kore'nin Japon Hâkimiyetine Girişi

1895 yılından sonra Çin ve Japonya'nın Kore toprakları üzerindeki mücadelesi Çin'in başarısızlığı ile sonuçlandı. Bölgenin en güçlü devleti olan Çin'in, Japonya'ya yenilmesiyle artık yeni bir güç doğmuştu. Kore, bu yenilginin ardından "Gabo Reformları" adı verilen Japon reformlarını ülke içinde uygulamaya başladı. Reform hareketleri üç farklı aşamada gerçekleşti. İlk aşama Japonların çok az müdahalesiyle 210 maddelik reformun hayata geçirilmesiyle başladı. İkincisi Seul'de bir koalisyon kabinesi kurulup yetkiler müzakere konseyinden alınarak reformların hızlandırılması aşaması olmuştu. Bu aşamada Kraliçe Min'in yeniden Kore siyasetinde yer alması Japon karşıtlarının yeniden canlanmasına neden olmuş ve üçüncü aşama buna bağlı olarak Kraliçe Min'in öldürülmesi ve Kral Kojong'un Rusya'ya sığınması şeklinde gerçekleşmiştir.¹²³ Söz konusu reformların temel amacı yönetimde ve ekonomide bazı değişiklikler yapmaktır. Bu amaçla kralın gücü zayıflatılarak hükümet yeniden düzenlenmişti. Bu önlemler, bir yandan geleneksel bir yapıya sahip olan yönetimi daha Batılı ve Japon tipi yönetim yapısına kavuştururken öte yandan Japonya'nın Kore üzerindeki etkisini arttırmıştı.¹²⁴

Kore bu yeniliklerle diğer devletlerin iç işlerine karışmasını engellemeye çalışsa da jeopolitik konumu ile Japonya ve Rusya başta olmak üzere büyük emperyalizm hedeflerinin ana noktası olmuştur. Yukarıda da ifade edildiği üzere 19. yüzyıl sonunda yeni emperyalist güç haline gelen Rusya jeopolitik stratejisinin bir parçası olarak Kore'ye göz dikmişti. 1898 yılında Rusya, Port-Arthur'a yerleşmiş ve ardından Kore'de bir kömür istasyonu kurmak için antlaşma yapmıştı. Aynı zamanda Kore üst düzey memurları arasında da denge politikası kapsamında Rus yanlılığını savunan birçok insan vardı. En önemlisi de Kraliçe Min'in Rus yanlısı bir politika izlemesiydi. 1895 yılında Kraliçe Min'in bu politikası nedeniyle Japonlar ve Japon taraftarı olan Koreliler tarafından öldürülmesi ise Kore siyasi tarihinde önemli değişikliklere yol açmıştı.¹²⁵ Bu olayın ardından Rus yanlısı muhafazakârlar tarafından Kral Kojong, Rus büyükelçiliğine sığınması için ikna edilmiştir. Rusya korumasına geçen Kral Kojong, Japonya'nın yardımıyla oluşturulan Gabo reformları çerçevesinde yapılan yenilikleri ve hükümeti yok saymış ve yeni bakanlar atamıştır. Doğal olarak bu, Japonya'nın Kore üzerindeki etkisini azaltmış ve artık Kore üzerinde Rusya'nın hâkim güç

¹²² Uçarol, a.g.e., s. 283.

¹²³ Carter J. Eckert ve Diğerleri, **Korea: Old and New: A History**, Ilchokak Press Seoul, 1990, s. 224.

¹²⁴ Özlem Gökçe, Mahmut Ertan Gökmen, "1897-1910 Kore'nin Politik Durumu ve Dehan İmparatorluğu", **DTCF Dergisi**, 56(2), 2016, s. 95.

¹²⁵ Gökçe ve Gökmen, a.g.m., s. 97.

olduğunu göstermişti. Bu nedenle durum dönemin yükselen Asya gücü olan Japonya'nın çıkarları ile çatıştı ve bölgede Japonya'nın karşısına rakip olarak Rusya çıktı.¹²⁶

1895-1905 yılları arasında Rus-Japon ilişkilerini germiş olan Kore Kralı'nın bu adımı Japonya'nın tepki göstermesine neden olmuştur. Japonya, Kral Kojong'un Rus elçiliğinden ve Rus himayesinden çıkması gerektiğini Rusya'ya bildirmiştir. Ancak Rusya, kralın kendi isteğiyle sığındığını ve güvenliği sağlanana kadar Rus elçiliği himayesinde olacağını ifade etmişti. Bunun üzerine Rusya ile Japonya arasında yapılan antlaşmada Japonya'nın, Rusya'nın Kore'deki varlığını tanıyan bir antlaşma yapılmıştır. Bu antlaşmayı teyit etmek için de Rusya- Japonya arasında ikinci bir antlaşma imzalanmıştır. Beş maddeden oluşan bu antlaşmaya göre:

1. Rusya ve Japonya, Choson hükümetinin reformlar sebebiyle yapacağı gereksiz harcamaları dengelemekte yardımcı olacak, Krallığın gelir ve giderleri arasında uyum oluşturmaya çalışacaktır. Zorunlu reformlar için gerekli mali destek iki ülkenin de ortak kararı ile sağlanacaktır.
2. Rus ve Japon hükümetleri Choson'un dış yardımlara gerek kalmayacak şekilde mali düzenini oluşturması, iç düzeni koruyabilecek kadar yeterli oranda silahlı birlik ve yerli polis teşkilatının geliştirilmesinin ardından yarımadaдан ayrılacaklardır.
3. Japonya Choson ile iletişimi kolaylaştırmak adına şu anda elinde bulundurduğu telgraf hatlarının yönetimine devam edecektir. Aynı madde Rusya'ya Seul'den kendi sınırına dek bir telgraf hattı çekilmesi olanağı da sağlamaktadır.
4. Son olarak iki hükümet de antlaşmanın detaylandırılması gerektiğinde dostça iletişimini sürdürerek gerekli düzenlemeleri yapacaklarını onaylamışlardır.
5. Rusya ve Japonya Kore topraklarında telgraf hatlarını ve kendi vatandaşlarını korumak için belirli sayıda asker bulunduracaktır. Bu antlaşma Japonya'nın Kore üzerindeki Rus nüfuzunu kabul ettiğini göstermiştir.¹²⁷

Rusya ve Japonya'nın bu tutumu karşısında Kore'de, halkı bu tarz konular hakkında bilinçlendirmek, yeni sosyal ve politik fikirleri yaymak ve uygulamak isteyen bir grup Koreli tarafından 1896'da *Bağımsızlık Kulübü (Dongniphyeophoe)* kurulmuştur. Bu kulüp Kore'de Rus ve Japon çekişmesi sürerken 1896'da Amerika'ya kaçmış olan Koreli So Cha-pi'1 tarafından kurulmuştur. Kulübün amacı yabancı devletlere karşı Choson Krallığı'nın bağımsızlığını korumak ve Kore'nin kendi kendini geliştirmesini sağlayacak politikalar hayata geçirmektir.¹²⁸ Bu amaçlar doğrultusunda yaptıkları çalışmalarla ve yöneticilere yaptıkları baskıyla Kral Kojong'u ilk önce Rus himayesinden çıkararak sarayına dönmesini sağlamışlardır. Bunun ardından da 1897 yılında Choson Krallığı olarak bilinen Kore'ye *Dehan İmparatorluğu*¹²⁹ ismini verilmiştir. İmparatorluk unvanını alması Kore'nin diğer ülkelere karşı sembolik bir güç gösterisi olduğu gibi özellikle Kore toprakları üzerinde mücadele veren Japonya, Çin ve Rusya ile denk ülke olduklarını beyan eden bir adımdır.

¹²⁶ Uçarol, a.g.e., s. 283-284.

¹²⁷ Oğuz, *Kore'nin Dış Politikaları*, s. 202.

¹²⁸ Kore Tarih Öğretmenler Birliği, *Uluslararası Okurlar İçin Kore Tarihi*, NotaBane Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2014, s. 226; Oğuz, *Kore'nin Dış Politikaları*, s. 205.

¹²⁹ Dehan İmparatorluğu ismi "Dehan minguk"'tan gelmektedir. Büyük Kore İmparatorluğu olarak çevrilir. Bugün Güney Kore'de bu isim "Hanguk" olarak kısaltılarak hala kullanılmaktadır. Gökçe ve Gökmen, a.g.m., s. 99.

Böylece yapılan antlaşmalarda ve verilecek olan imtiyazlarda Kore'nin de diğer ülkeler karşısında eşit bir konuma geleceği öngörülmüştür ancak sadece yönetim şekli değişmiş ve sömürü devleti olmaktan kurtulamamıştır. Sadece Japonya'nın ilerleyen tarihlerde Kore'yi hakimiyeti altına almasına engel olamayan bir adım olmuştur.¹³⁰

1898 yılına gelindiğinde Bağımsızlık Kulübünün de etkisiyle halk, toplanarak Rusya'nın yardımlarından ve Avrupalılara verilen imtiyazlardan vazgeçilmesi için mitingler düzenledi. Bu sırada Rusya, Busan'daki Jeolyeong Adası'nı Rus donanması için kömür istasyonu olarak kullanma projesini yeniden gündeme getirmiş ve bu isteği gerçekleşmezse Rusya'nın Kore'ye yaptığı yardımların kesileceği yönünde tehditte bulunmuştur. Kral Kojong bu tehdit karşısında Japonya ve Amerika'dan destek alarak Rusya'nın bu yardımlarını artık istemediğini bildirmiş ve istenilen imtiyazı vermemiştir. Bunun üzerine Rusya bu tarihlerde Boksör İsyanı'yla iç karışıklık yaşayan Çin'den Trans-Sibiryա Demir yolu için öneme sahip olan, daha önce Japonya'nın Üçlü müdahale ile Çin'e geri vermek zorunda bırakıldığı Liaotung Yarımadası'nın kiralanması konusunda mart ayında Çinliler ile bir antlaşma yaptı.¹³¹ Rusya'nın asıl amacı Çin'in bu karışıklığından faydalanarak Mançurya'ya yerleşmekti. Bu durum İngiltere'yi ve Japonya'yı harekete geçirdi. İngiltere, Ruslar bu bölgeyi boşaltana kadar Weihaiwei'yi Çinlilerden kiraladı. Japonlar ise Rusya ile 25 Nisan 1898'de kendilerinden alınan bu bölge karşılığında Kore'de yapacağı ticarete Rusların karışmayacağına dair Nishi-Rosen Antlaşmasını imzaladı. Bu antlaşmada 3 madde bulunmaktadır. Buna göre;

1. Japonya ve Rusya, Kore'nin egemenliğini ve bağımsızlığını tanıyacak, Kore'nin iç işlerine karışmayacak.
2. Japonya ve Rusya, birbirlerinin onayı olmadan Kore'ye askerî ve finansal danışman göndermeyecek.
3. Rusya, Kore ve Japonya arasındaki ticari ve endüstriyel ilişkilerin gelişmesine engel olmayacaktır.¹³²

Maddelerden anlaşılacağı üzere Rusya, Kore üzerindeki hâkimiyetini yitirmiş ve artık Japonya'nın Kore üzerindeki üstünlüğünü kabul etmek zorunda kalmıştır. Bu antlaşmadan sonra Rusya Mançurya'da hâkimiyetini devam ettirmiş ve Rusya'nın Mançurya'dan aldığı limanlar Japonya'yı olduğu kadar İngiltere'yi de rahatsız etmiştir. Çünkü Asya'da en çok sömürgeye sahip olan İngiltere, karşısında Rusya'yı rakip olarak istemiyordu. Bu nedenle Kraliçe Victoria Dönemi'nde Fransa ve Rusya'nın saldırılarına karşı güçlü bir Alman İmparatorluğu'nun oluşmasını sağlayıp kendisine ilerleyen zamanlarda güçlü bir rakip ortaya çıkararak yaptığı hatayı bu kez Asya'da yapmış ve Rusya'nın Asya'da karşısına rakip çıkmaması adına Japonya'ya destek

¹³⁰ Gökçe ve Gökmen, a.g.m., s. 98.

¹³¹ Armaoğlu, 20. Yüzyıl, s. 77.

¹³² Hatice Çelik, "On Dokuzuncu Yüzyıl Doğu Asya Sistemi'nde Dengeleme Politikaları: Kore-Rusya İlişkileri Örneği", *Cappadocia Journal of Area Studies (CJAS)*, 2 (2), 2020, s. 139.

vermiştir.¹³³ Bu nedenle 30 Ocak 1902 tarihinde İngiltere ve Japonya arasında Rusya'ya karşı savunma antlaşması yapılmıştır. Japonya, İngiltere'nin ve Amerika'nın da desteğine rağmen Rusya ile antlaşmaya çalışmıştır ancak Rusya daha sonra Port Arthur ve Tallien (Dairen) üzerinde yirmi beş yıllık kiralama ve bu iki limanı demiryolu ile Trans-Sibirya'ya bağlamak için izin almış ve böylece Kore'ye nüfuz etmek için bir güç elde etmiştir. Japonya bunun ardından Kore'ye kendisinin Mançurya'ya da Rusya'nın yerleşmesini öneren bir antlaşmayı sunmuş ancak kabul edilmemiştir. Ayrıca bu süreçte Kore'nin 38. enlemden bölünerek paylaşılması teklifini de yapmıştır. Ancak Rusya gelecekteki çıkarları nedeniyle bunu kabul etmemiştir.¹³⁴ Bunun üzerine önce *Asya'nın Büyük Devi'ni* yenen Japonya, bu kez 1904 yılında Rusya'ya karşı savaş açmış ve Rusya'yı bu savaşta mağlup etmiştir.

Savaş başladığında Kore tarafsızlığını ilan etmişse de Çin-Japon savaşında olduğu gibi Japonya, askerlerini Seul'a çıkarmış ve bölgenin güvenliğini sağlamak istemiştir. Japonya bu hamlesinden sonra Kore'yi antlaşma yapmaya mecbur kılmıştır. Yapılan antlaşmaya göre Japonya Kore'nin bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne saygı gösterecekti. Aynı zamanda Kore'nin iç işlerinde yönetimde Japon tavsiyelerinin kabul edilmesi ve ülke genelinde stratejik noktalarda Japon kuvvetlerinin bulundurulması kararı alınmıştır.¹³⁵ Bu antlaşmayı takiben Kore'ye dışişleri ve maliye bakanlıkları için Japon danışmanlar atanmıştır. En yetenekli devlet adamı olarak görülen ve daha sonra Prens Ito adını alacak olan Marquis, Kore'ye gitmek üzere görevlendirilmiştir. Böylece adım adım Kore'yi ilhak etmek için zemin hazırlanmıştır. 1907 yılına gelindiğinde İmparator, Kore'nin Japonya ilhakından kurtulamayacağını anladığında, Batı uluslarının Kore işlerine müdahalesini güvence altına almak için Lahey'deki Uluslararası Konferans'a bir heyet göndermiştir. Ancak buradaki komisyon üyeleri, Kore'den gelen elçileri kabul etmemişlerdir. Bundan sonra 18 Temmuz 1907 tarihinde Kore imparatoru, tahtın Kore Veliht Prensine devredileceğini bildiren kararnameyi imzalamak zorunda kalmıştır. Ardından Kore içlerinde vatanseverler tarafından ayaklanmalar olmuşsa da Japonlar tarafından bastırılmıştır. 24 Temmuz'da Marquis Ito'nun yetkisi altında Koreli yetkili Yi Wan Yong ile Kore generalinin talimatlarını izleyeceği bir antlaşma imzalamıştır. Prens Ito'nun rehberliği altında başlayan reformlarla 1910 tarihinde Kore resmen ilhak edilmiştir.¹³⁶

¹³³ Rene Grousset, *Asya'nın Uyanışı*, (Haz. Saadettin Gömeç), Akçağ Yayınları, Ankara, 1999, s. 131.

¹³⁴ Çelik, a.g.m., s. 138.

¹³⁵ Eckert vd., a.g.e., s. 238.

¹³⁶ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 63.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KORE TOPLUMU

3.1. Kore Halkı'nın Fizikî ve Kişilik Özellikleri

Geleneksel Kore toplumuna bakıldığında sabır, teslimiyet, nezaket ve uysal kelimeleriyle tanımlanabileceği görülmektedir. Aynı zamanda misafirperver, sevecen ve sempattirler. Doğayı seven parlak farklı edebi kişiliklere sahiptirler.¹³⁷ Bu nedenle Kore *sempati ülkesi* olarak adlandırılmıştır. Ancak durum her zaman böyle olmamıştır. Nitekim Kore halkının gayet kaba ve kırıcı insanlar olduğu ve her zaman birbirleri ile münakaşa içinde yaşadıkları kaynaklarda yer almaktadır. Hatta bu durumun engellenmesi için hükümet tarafından kanun çıkartılmıştır. Kanuna göre herkes çiniden yapılan bir şapka giymek zorundaydı ve bu şapkanın herhangi bir sebeple kırılması durumunda ağır cezalar ödemek zorundaydılar. Bu uygulama Kore halkı üzerinde büyük tesirde bulundu. Böylece Koreliler artık aralarındaki çekişmeye son vererek iyi huylu, öfkeli ve tartışmadan kaçınan insanlar oldular.¹³⁸ Nitekim mecburi olarak gösterdikleri nezaket hayatlarının bir parçası olarak alışkanlığa dönüşmüştür.

Fiziki görünüş itibari ile Koreliler iki ırka mensup olup, bir kısmı Moğol ırkından basık burunlu, çıkık yanaklı ve köse sakallıdır. Diğer kısmı ise Kafkasya ırkından olup düz burunlu uzun ve top sakallı ve düzgün çehrelidirler. Genellikle memuriyette olan ve aristokrat kısmı oluşturan Kafkasya ırkına mensup Koreliler diğerlerine göre daha kibardır.¹³⁹ Abdürreşid İbrahim'in Tatar Türklerine benzettiği Koreliler çok uzun boylu değillerdir. Yüzleri oval, tenleri koyu renklidir. Çocuklar genellikle al yanaklı olmasına rağmen, saçları koyu renklidir. Ancak çok koyu saçlara hayran olan ve saç rengini açık bulan Koreliler zevklerine göre saç boyası kullanmışlardır.¹⁴⁰ Koreliler dış görünüşlerinde son derece özenlidirler. Ahmet Nermi Efendi'nin 2. Abdülhamit için hazırladığı Kore seyahatnamesinde Korelilerin dış görünüşlerine verdikleri özen şu ifadelerle anlatılır:

¹³⁷ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 59-60.

¹³⁸ Mehmet Tevfik, a.g.e., s. 159.

¹³⁹ Mehmet Tevfik, a.g.e., s. 153.

¹⁴⁰ Constance J.D. Coulson, *Peeps at Many Lands Korea*, Adam and Charles Black, London 1910, s. 4.

Zira dünyada en fazla süse bağımlı olan kavimlerden biri de şüphesiz Korelilerdir. Şöyle ki Koreliler her şeyden önce kendi saç tarama ve saçlarını türlü türlü şekle sokmalarına çok fazla önem veririler. Bir evli Korelinin görüşüne göre öylece düzgün saç taşımak kadar itibarlı bir adet de yoktur ve doğrusu onların saç örüşleri ve peruk tarzında onları türlü türlü şekle koymaları bile zor bir sürece bağlıdır. Bu şekilde bir Koreli artık bu derece zorlukla düzelttiği saçının bozulmaması için ot yığını ile doldurulmuş yastığa yatmaya cesaret etmiyor.¹⁴¹

Buradan anlaşılacağı üzere Koreliler dış görünüşlerine önem vermişlerdir. Saçlarını çok özenli tarayarak farklı biçimlerde topuz şekli verirlerdi. Bu saç şekilleri ve kendine özen gösterme, itibarlarına da etki etmektedir. Hatta yaptıkları saç şekilleri ve kullandıkları şapkalar ile insanların konumu ve hayat koşulları hakkında fikir sahibi olunabilirdi. Erkeklerin evli ya da bekar oldukları, rahip ya da başkan gibi statüleri şapkalarından anlaşılabilirdi.¹⁴² Kadınlar ise şapkayı belirli bölgelerde kullanıyorlardı. Şapka kullanmadıklarında ise başlarından itibaren örtülü olan bir palto giyiniyorlardı. Kadınlar, evlenene kadar saçlarını sırtlarından aşağı sarkan uzun bir örgü halinde örerlerdi. Evlendikten sonra ise örgülü saçlarını arkaya toplarlar ve saç tokası gibi büyük bir dekoratif çubukla ensesinde düğümlerlerdi.¹⁴³ Ayrıca gündelik kıyafetlerinde genellikle beyaz giysiler tercih ederler. Sadece çocuklar ve zengin erkekler farklı renklerde kıyafetler giydiklerini ifade etseler de kadınlar beyaz rengin yanında soluk mavi olan çok dolgun etekler ve sol taraftan kurdelelerle bağlanmış beyaz yeşil kırmızı korseler giyinirlerdi. Kış mevsimlerinde ise hem erkekler hem de kadınlar maddi durumlarına göre neredeyse yedi kat kadar kıyafet giyinirler ve böylece soğuktan korunmaya çalışırlardı.¹⁴⁴ Devlet görevlileri de statülerine göre farklı kıyafetler giyiyorlardı. Büyük manderinler,¹⁴⁵ üzerinde iki leylek resmi olan bir önlük giyiniyorlardı. Rütbece küçük olanların önlüğünde ise sadece bir leylek bulunurdu. Askerî mandarinlerde ise rütbelerine göre önlüklerinde bir veya iki kaplan resmi bulunurdu. Çoğunlukla halkın kıyafetleri de Çinlilerin kıyafetlerine benzerdi. Onlar da Çinliler gibi entari ve hırka giyerler ve başlarına da geniş siperli bir şapka kullanırlardı. Kore vekillerinin ise elbiseleri yarı kırmızı yarı siyahtı. Bunların önlüklerinde de iki leylek resmi bulunmaktaydı. Ayrıca matem elbisesi yıkanmamış sarı ketenden olur ve cenaze törenlerinde bu elbiseleri giyerlerdi.¹⁴⁶

Korelilerin başka bir özelliği ise tembel olmalarıdır. Teşvik olmadan çalışmazlar ve gerçekten ihtiyaçları olduğunda para kazanmak için çalışırlar, bunun dışında para kazanmayı umursamazlardı.¹⁴⁷ Ancak fakir olmasına karşın halk hırsızlık gibi kısa yollu kazançlara meyletmemiştir. Örneğin Abdürreşid İbrahim'in sohbet ettiği bir kişi Korelilerin hırsızlığı büyük bir

¹⁴¹ Lemi Akın, **II. Abdülhamit İçin Hazırlanan Kore Seyahatnamesi**, İstanbul, 2019, s. 11.

¹⁴² Coulson, a.g.e., s. 38.

¹⁴³ Haeoe Kongbogwan, **Focus on Korea Korean Arts and Culture**, Seoul International Publishing House, 1986, s. 96.

¹⁴⁴ Coulson, a.g.e., s. 39.

¹⁴⁵ İmparatorun emrinde çalışan en yüksek dereceli Çin devlet memurlarına verilen unvan.

¹⁴⁶ Mehmet Tevfik, a.g.e., s. 161.

¹⁴⁷ Coulson, a.g.e., s. 37.

vicdansızlık olarak gördüğünü ve eğer yaparsa cezalandırılması tüm akraba ve yakınlarıyla ilişkisinin kesilmesi anlamına geldiğini söylemiştir. Bu örneğe bakıldığında adalet kavramının, ahlaki kurallara göre sağlandığı ve toplumda sosyal bağlılığın ve sorumluluğun yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Buradan hareketle Kore toplumunun sosyal bir kültüre sahip olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan verilen cezaların sadece kişiye değil yakın akrabalarına da verilmesi söz konusudur. İşlenen suçlar sadece kişinin sorumlu tutulmaması suç oranlarının da az olmasını etkilemiştir. Ancak ilerleyen tarihlerde Kore’de yaşanan kıtlık, ekonomik sorunlar ve toplumdaki bozulmalar asayiş olaylarının artmasına neden olmuştur. Nitekim soyguncular çeteler halinde insanların paralarını, kıyafetlerini ve evlerini soymuşlar ve hatta insanları öldürmüşlerdir. Özellikle Seul sokaklarında geceleri insanların güvenlikleri tehlikeye düşmüş ve hükümet bunun için tedbirler almıştır. Çetelerin yaklaştığını bildirmek için çanlara sahip olan gece bekçileri görevlendirilmiştir ancak bunlar caydırıcı olmak yerine çetelerin kurbanı olmuştur.¹⁴⁸ Bu hırsızlara boğulma, kafasının kesilmesi ya da sürgün edilmesi gibi cezalar verilirken hırsızlığı yapan kişinin karısı da köleleştirilerek tüm mal varlıklarına el konulurdu. Kore kanunlarına göre bazı suçlara verilen cezalar aşağıdaki gibidir.

- Vatan hainliği yapan erkek suçlu, beşinci dereceye kadar erkek akrabası ile başı kesilir. Kişinin annesi, karısı ve kızı zehirlenir ya da köleleştirilir.
- Vatan hainliği yapan kadın suçlu ise zehirlenir.
- Katil olan bir erkeğin ise kafası kesilir ve karısı zehirlenir.
- Katil kadın ise boğulur ya da zehirlenir.
- Kundakçılık yapan erkek, boğulur ya da zehirlenir; karısı da zehirlenir.
- Kundakçılık yapan kadın, zehirlenir.
- Hırsızlık yapan erkek, boğulur, kafası kesilir veya sürgün edilir. Ayrıca bu kişinin karısı köleleştirilir ve tüm mal varlığına el konulurdu.
- Mezarlara saygısızlık yapanın suçunun cezası ise beşinci dereceye kadar erkek akrabalarıyla birlikte başı kesilir ve kişinin annesi, karısı ve kızı zehirlenir.¹⁴⁹

Cezalara bakıldığında suçun ağırlığına göre ceza, aile ile birlikte çekilmekteydi. Bu durum Kore hukukunun geleneğiydi. Bu uygulamanın ise doğu toplumlarında genellikle var olduğunu görülmektedir. Ancak Kore kanunlarına göre kafa kesme, sakatlama, boğma veya zehirle ölüm giderek azalmıştır ve 1895’teki hareket sırasında yapılan reformlarla, ilerleme ruhuna aykırı uygulamaların kaldırılması için bazı girişimlerde bulunulmuştur ve bu cezalandırma yöntemi kaldırılmıştır.¹⁵⁰

3.2. Kadın

Sosyal yapı denildiğinde akla gelen diğer bir konu da kadının toplumdaki yeridir. Geleneksel Kore’de de kadının toplumsal konumu, Konfüçyen ahlak çerçevesinde şekillenmiştir. Konfüçyen aile

¹⁴⁸ Robert Neff, “Sleepless in Seoul in 1901” **Korean Times**, Posted: 2020-07-25 11:01 Updated: 2020-07-25 22:29, 29.09.2022, 15:20.

¹⁴⁹ Angus Hamilton, **Korea**, Charles Scribners’s Sons, New York, 1904, s. 108.

¹⁵⁰ Hamilton, a.g.e., s. 108-109.

geleneğine sahip olan Kore’de aile kanunları, sadece ailenin kimlik ve meşruiyetini erkeklere dayandırmakla kalmayıp tüm ritüellerin bu eğilime uymasını zorunlu kılan baba soylu bir düzenin egemenliğini de talep etmişti.¹⁵¹ Bu nedenle kadının toplumdaki rolü önemsiz olarak görülüyordu. Kadınlar sadece ailenin devamını sağlaması açısından önemli idi ve erkek çocuk doğurmadıkları sürece kıymetleri yoktu. Kore, Japonya ve Çin’de kadınları ele alan Kadri’nin eserinde de Asya ülkelerinde kadınlara verilen değer karşılaştırılmıştır. Yazar, eserinde Japonya ve Çin’de Kore’ye göre kadınlara verilen değer daha iyi olduğunu ifade etmektedir. Kadınlar Japonya’da ve dünyada önemli görevler üstlenirken Kore’de *say’ ve amel ve zevk-ü sefa* nesnesi olarak görülmekteydi.¹⁵² Buradan da anlaşılacağı üzere kadınlar Kore toplumunda değer görmemekteydi. Tüm Doğu toplumlarında olduğu gibi Kore’de de kadının görevi çocuk dünyaya getirmek ve erkeklere hizmet etmektir. Bu görevlerinde eksiklik görülmesi veya erkek çocuk doğuramaması gibi sebepler kadını boşama nedeni olarak görülmekteydi. Kadının haz nesnesi olarak kullanılmasına tipik örneklerden biri de Japonya’nın Çin ve Kore’deki işgalinin bittiği 1945 yılına kadar devam eden *comfort woman* olarak ifade edilen kadınlardı. Bunlar, Japonlar tarafından savaş sırasında kaçırılmış, ailelerinden zorla alınmış ya da yaşanan sefalet nedeniyle mecburen bu yola girmek zorunda kalmış, Japon askerlerinin hizmetine sunduğu, onları eğlendirmekle mutlu etmekle görevlendirilmiş Koreli ve Çinli kadınlardı.¹⁵³

Evlilik yaşına gelene kadar Koreli kız çocukları erkek çocuklarıyla beraber oyun oynayabilir ve dışarda kalabilirlerdi. Ancak 11-12 yaşlarına geldiklerinde evlilik çağına gelmiş kabul edilirdi ve bu yüzden artık kamusal alandaki toplumsallığın dışına çıkmak ve erkeklere görünmemek zorundaydılar.¹⁵⁴ Bu bir çeşit inziva ya da kendini koruma olarak görülebilir. Evlenene kadar kadınlara geçici isim verirdi. Genellikle babaları ya da eşlerinin isimleriyle anılırlardı ve aile içinde kadınlara kız, hemşire, valide, gibi isimlerle seslenilirdi.¹⁵⁵ Evlerde kadınların bulunduğu kısımlar farklı bir yerde bulunurdu, yani bir çeşit haremlik selamlık uygulaması vardı ve birinci dereceden akrabaları olan erkekler dışında hiçbir erkeğe görünmezlerdi. Bununla ilgili seyahatnamelerde Kore’ye gidecek olan seyyahlara özellikle Kore kadınlarına bakmamalarını ihtar eden uyarılar bulunmaktadır. Ancak bu örtünme, eve kapanma ve yabancı erkeklerden kaçma durumu sosyal statüye göre farklılık gösterebilmekteydi. Soylu bir aileye mensup olan Koreli kadın; sadece kocası, oğlu kayınpederi, babası, amcası, erkek yeğenleri gibi birinci dereceden yakın akrabası olan erkeklerle görüşebilirdi ama orta sınıf bir kadın ise daha serbestti ve görüşebileceği

¹⁵¹ Hwang, a.g.e., s. 70.

¹⁵² Kadri, *Küçük Kitaplardan “(Kore, Japonya ve Çin’de Kadımlar)”*, Dersaadet, 1312 /1894-1895, s. 4.

¹⁵³ 2015 Kore yapımı “C’est si Bon” isimli film “comfort woman” olmaya zorlanmış bir kadının hikayesini anlatmaktadır. Kore halkının bilincinde derin yaralar açtığı anlaşılan bu meselenin halen Japonya ile Kore arasında diplomatik krizlere neden olduğu görülmektedir. Kang Myeong-Chan, Lee Woo-Jung (Yapımcı), Kim Hyun-Seok (Yönetmen), *C’est si Bon* (세시봉), Jay Films, Nogunri Pictures, South Korea, 05.02.2015.

¹⁵⁴ Coulson, a.g.e., s. 3.; Kadri, a.g.e., s. 5.

¹⁵⁵ Kadri, a.g.e., s. 4.

erkeklerin sayısı daha fazlaydı. Fakat yine onlar da en yakın olmasa bile yakın akraba olmak zorundaydı. Ek olarak orta sınıf kadınların örtünme şekil ve alışkanlıkları da soylu sınıfa göre daha serbestti. Kadınlar için oluşan bu kapanma ve örtünme kurallarının serbest olduğu sınıf ise en alt tabakada bulunanlardı. Cariyeler, köleler fahişeler, büyücüler ve Budist rahipler bunların arasında ilk akla gelenlerdir. Bunların yanı sıra tamamen saygın olmasına rağmen başlarını örtmeyen ve erkeklerden gizlenmeyen bayan doktorlar ve kör kadın şeytan çıkarıcılar da vardı.¹⁵⁶

Kızlar, boş vakit geçirmeyip, okuma-yazmaya önem verirler ve kendilerine uygun işleri öğrenirlerdi. Genellikle hesap ve el işleri Kore’de önemliydi ve kaynaklarda Kore kadınlarının el işlerinde çok maharetli oldukları söylenmektedir. Bunların yanı sıra felsefe ve ahlak dersleri de kadınlara verilmekteydi. Kural olarak, bir hanımefendi, hanım arkadaşlarını hatırı sayılır bir özgürlükle ziyaret edebilirdi, ancak her zaman tam olarak nereye gideceğini ailesine bildirmek zorundaydı. Yolculuk iki adam tarafından taşınan kapalı bir *sandalyede* yapılmalıydı. *Sandalye* onun kapısına getirilir, o girene kadar erkekler çekilirler ve arkadaşının evine vardığında erkekler *sandalyeyi* bırakırlar ve o çıkarken geri çekilirlerdi. Ona her zaman sandalyenin yanında koşan bir köle kız veya başka bir kadın hizmetçi eşlik etmeliydi. Arkadaşının evine vardığında iç odalara girer ve o oradayken ne arkadaşının kocası ne de başka bir erkek, önceden belirlenmiş akrabalık sınırları içinde olmadıkça onun yanına gelemeyiz, o da onların yanına gidemezdi. Ayrıca 1900’lü yıllara kadar kapanan Kore kadınlarının dışarı çıkarak rahat vakit geçirmelerini sağlamak için Seul caddesinin güneybatımından başlayarak gece yarısına kadar kadınlara bırakılması geleneği vardı.¹⁵⁷ Geleneğe göre güneş batarken büyük bir çan çalınır ve bütün erkekler aceleyle evlerine girer, ardından da kendi ailelerinden ve çocuklarından başka kimsenin görmediği soylu sınıfa mensup kadınlar sokağa çıkardı. Kadınlara bu gezinti sırasında fenerleriyle beraber hizmetçiler eşlik etmekteydiler. Kadınlar bu sürede arkadaşlarını ziyaret eder ve kendi aralarında gezer eğlenirlerdi. Bu uygulama sırasında erkekler dışarda bulunmaları ve bu geleneğe uymamaları halinde devlet tarafından ağır cezalara çarptırılırlardı. Böylece gündüzleri sınırlanan ve kamusal alanda hiçbir hakları bulunmayan kadınlara küçük bir ayrıcalık ve özgürlük alanı açılmış oluyordu. Bu uygulama dışında zengin ve hatta orta halli bir hanımefendi, dışarı çıkacağı zaman yüzünü *changot* denilen geleneksel bir kıyafetle örtmeliydi. Eğer bu kıyafeti giyinmezse sokağa çıkamazdı. Bu kıyafet kadınların tamamen örtündüğü geleneksel kıyafetlerdir. Abdürreşid İbrahim kadınların bu örtünme biçimlerini Müslümanlarına benzetmiştir. Bu nedenle Kore kadınlarının neden örtündüğünü merak etmiş ve bu konuyla ilgili olarak Budist bir rahipten bilgi almıştır. Kadınların örtünmesinin millî bir davranış mı yoksa dinleri gereği mi olduğunu soran seyyahın Budist rahiple kurduğu ilginç diyalog şöyledir:

Hicab tabii işlerdendir... zayıflar kuvvetlilerden her zaman hicap etmeli(gizlenmeli/örtünmeli), zayıflar daima mazur ve mazlum kalır. Kim olursa olsun hangi milletten olursa olsun erkek daima zalimdir gaddardır; kadınlar örtünmezse/ gizlenmezse daima onların zulmüne gadrine hedef olur.

¹⁵⁶ Hulbert, a.g.e., s. 352.

¹⁵⁷ Coulson, a.g.e., s. 7.

Terbiye olunursa kimse kimsenin hakkına tecavüz etmez.

Sizin Avrupalılar gayet terbiyelidir. Fakat Şarka geldikleri zaman ilk aradıkları bir şey varsa o da kadınlarımızın namusuna tecavüz etmektir. Hatta mazlum biraz müdafa edecek olursa elçiliklerine/elçilerine müracaat ederek yardım isterler. Elçileri de yardım etmekte ihmal etmezler. Bugün tüm milletimizin namusunu payımal ettiler. Zayıf olduk, müdafaadan aciz olduk, bizde ne namus kaldı, ne iffet. Bununla beraber hicab altında namus vardır. O nedenle hicab gayet tabiidir.¹⁵⁸

Ruhani liderin görüşü öncelikle kadınların erkeklerden güçsüz olduğu, dolayısıyla onların zulmünden ancak kapanarak, örtünerek, dolayısıyla gizlenerek kurtulacakları yönündedir. Diğer taraftan ona göre Kore'ye gelen Batılılar Korelilerin namusuna göz dikmiştir ve onların şerrinden emin olmak için Koreli kadınlar örtünüp gizlenmek zorundadır. Üstelik Batılılar ne yaparlarsa yapsınlar Kore'de bulunan Batılı diplomatik misyonerler aracılığıyla ceza almaktan kurtulmaktadırlar. Aslında rahibin verdiği asıl mesajlardan biri ülkesi işgal edilmiş, güçsüz bir halkın namusunu ve şerefini koruması olanaksızdır. Aynı şekilde Japonların Kore kadınlarına yaklaşımı da Avrupalılarınkinden farklı değildi. Avrupalıların ve işgalci Japonların Kore kadınlarına reva gördüğü bu muameleler, toptan değerlendirildiğinde Sherwood Eddy'nin Batılı bir misyoner olarak Hristiyanlığı Asya'ya getirerek ahlaki değerlerin yükselmesine hizmet etmek istediğini belirtmesi, dolayısıyla Hristiyan Batı ahlakının üstünlüğüne inancı ve/ya çarpıtması misyoner ve sömürgeci niyetlerdeki "iki yüzlülüğü" daha net gösterir. Yine *Passing of Korea* adlı eserin, Kore'deki kadınların değerini Konfüçyen ahlakın düşürdüğü; Batılılar ülkeye gelmeseydi ve Kore'yi modernleşme yoluna sokmasalardı kadınların toplumdaki konumunun, itibarının ve değerinin yüksel(e)meyeceği yolundaki görüşlerinin bir daha değerlendirilmesini ve konu hakkında derin bir şekilde yeniden düşünülmesini zorunlu kılmaktadır.¹⁵⁹

Kore'de yapılacak evliliklerde de kadınların söz hakkı yoktu. Evlilik için bir kadın yerine ailesi karar verirdi. Eğer bir kızı isteyen yoksa, evlendirme büroları devreye girerdi. Buradaki görevliler gençler için uygun eşleri bulurlar ve aileler arasındaki haberleşmeyi sağlarlardı. Kızlar nişanlandıktan sonra tamamen inzivaya çekilirler sadece anne-babaları ve kız kardeşleriyle görüşebilirlerdi. Bunun haricinde dışarıdan sadece tek bir arkadaşıyla görüşmesine izin verilirdi ve onunla yaptığı görüşmelerde de arkadaşı gelin adayının aklını karıştırmamasın diye sohbet sırasında yanlarında aile fertleri bulunurdu. Bir kız nişanlandıktan sonra nişanlısının ismini ağzına alamazdı; eğer alırsa bu ahlaki açıdan düşük bir davranış olarak görülür ve sırf bu sebeple erkek nişanı bozabilirdi. Bir kadının evlenmek ve aile kurmak için dünyaya geldiğine inanan Kore anlayışında aileler, evlilik günü kızlarına kendileri için yeni bir hayatın başladığını ve bundan sonra gerçek anne ve babalarının eşlerinin anne babaları olacağını, onlara itaat etmeleri gerektiğini tembihlerlerdi. Geleneksel Kore anlayışına göre, evlendikten sonra bir çift, kadının anne babasının yanında bir süre

¹⁵⁸ Abdürreşid İbrahim, **Alem-i İslam ve Japonya'da İslamiyet'in Yayılması**, II, (Haz. Ertuğrul Özalp), 3. Baskı, İşaret Yayınları, İstanbul, 2019, s. 26-27.

¹⁵⁹ Hulbert, a.g.e., s. 347-348.

yaşadıktan sonra erkeğin evine taşınırdı.¹⁶⁰ Daha sonra kadın, kendisini tamamen eşinin ailesine adar ve kendi ailesiyle görüşmezdi. Eşi öldükten sonra bile eşinin ailesine ve çocuğuna bağlı kalmak zorundaydı. Bu nedenle Kore’de eşi ölen dul kadınların evlenmesi yasaktı. Bu yasağın kaldırılması isteği Donghak İsyanı sırasında ilk defa yüksek sesle dile getirilmiş ve bir süre sonra yapılan reformlarla ilgili yasa lağvedilmiştir.

Bir evliliğin sona erdirilmesi kararını ise erkek verebilirdi. Yani boşanma hakkı erkeğe ait bir ayrıcalıktı. Üst zümrelerde boşanma çok az görülmekle beraber orta sınıfta daha yaygındı. Soylu sınıflar genellikle eşlerinden boşanmak yerine cariye alıyorlardı. Orta sınıfta da aynı uygulama mevcuttu fakat yine de boşanma soylulara oranla daha yaygındı. Böylesi bir durum, orta sınıf kadınlarının cariye olması nedeniyle ortaya çıkmış olabilir. Kore kanunlarında bir erkeğin eşini boşaması için yedi sebep gösterilmektedir. Bunlar:

- Bir kadın evliliğinden üç sene geçtikten sonra bir çocuk doğuramamışsa.
- Eğer kadın pek geveze olur ailesine ait sırları ifşa ederse.
- Eşine karşı görevlerini yerine getirmekten kaçınırsa.
- Eşine ait eşyayı çalarsa.
- Eğer eşine sadık olmazsa.
- Gerek fitri gerek arızı kendinde ağır bir hastalık bulunursa.
- Eğer kayınpederine ve kayın validesine karşı “riayet ve itaatte” kusur ederse.¹⁶¹

Bütün bu anlatılanlardan başka Kore’de kadınlarından aile ekonomisine katkı yapmaları da beklenmekteydi. Soylu sınıfın kadınları eğer evleri uygunsa şarap dükkanlarına sahiptirler. Ancak bu dükkanları köleleri ya da hizmetçileri çalıştırmaktadır. Orta sınıf kadınları genellikle sütanne olarak çalışırlar. Bundan başka Japonların Kore sahillerine gelerek balıkçılık faaliyetlerini geliştirmeden önce kadınlar sahillere gider burada hem vakit geçirirler hem de istiridye ve midye gibi deniz ürünleri toplarlardı. Kadınların bulunduğu saatlerde hiçbir erkek orada olmazdı. Gündelik hayatta kadınların yaptığı diğer bir iş ise çamaşır yıkamaktı. Bu durum seyyahların önemli ölçüde dikkatini çekmiştir. Genellikle *beyaz giysiler tercih eden ve oldukça pis olan Koreliler* için kadınların bu kıyafetleri yıkamaları seyyahlara eziyet gibi görünmektedir. İngiliz seyahat yazarı olan Isabella Bird Bishop, 1890’ların ortalarında Kore’yi ziyaret ettiğinde, *Koreli kadınların çamaşır yıkamanın kölesi olduğunu ve kocaları beyaz giydiği sürece* bu kaderin devam edeceğini yazmaktaydı. Yine 1880’lerin sonlarında ülkede görev yapan ilk Amerikalı İngilizce öğretmenlerinden biri olan George Gilmore da Koreli bir kadın için *en yorucu ve aralıksız* emeğin çamaşır yıkamak olduğunu söylemekteydi.¹⁶² Giysiler yıkanmadan önce, genellikle parçalara ayrılarak kostik suyuna ya da pirinç veya fasulyeyi yıkamak için kullanılmış suya ya da arpa ile kaynatılmış suya konulmasına ve muhtemelen kiri çözmesi beklenen bu suyun çamaşıra iyice

¹⁶⁰ Hwang, a.g.e., s. 71.

¹⁶¹ Kadri, a.g.e., s. 14.

¹⁶² Robert Neff, “Joseon Women and Their Manifest Destiny (I)”, **Korean Times**, Posted: 2021-09-11 09:14, Updated: 2021-09-12 09:23, 15.09.2021, 20:25.

işlemesine izin verilmesi gerekiyordu. Giysiler bir süre ıslandıktan sonra asıl iş olan durulama ve temiz suda yıkamaya sıra gelmekteydi. Bunun için kadınlar dere kenarlarına giderdi. Çamaşır yıkama işi genellikle yaz ve ilkbahar aylarında kolaylık sağladığı gibi kadınların evlerinden kocalarından ve kayınvalidelerinden uzaklaşmak için bir fırsat sunmaktaydı. Kore Yarımadası'nı kapsamlı bir şekilde dolaşan Piskopos, “her dere kenarında yassı taşların üzerine çömelmiş, kirli çamaşırları suya batırıp, sıkıca sarılmış demetler halinde yassı taşların üzerine seren ve düz küreklerle döven çamaşırcıları olduğunu” belirtiyordu. Ancak kış aylarında, kadınların soğuk ve nahoş işleri tamamlayabilmeleri için buzun kırılması gerektiğinden görev çok daha zor hale gelmekteydi. 1890'ların başlarında Gilmore, sabahın erken saatlerinde kadınları, şehir surlarının hemen dışında bulunan derelere yüzleri dikkatle gizlenmiş ve çamaşırları başlarında demetler halinde yavaş yavaş sokaklarda ilerlerken gördüğünü yazmıştı. “Burada, dere yatağındaki bir oyuga çamaşırları daldırarak ve sonra onları taşın üzerine sererek aşınma izlerini silmeye devam etmişler, kirli noktaları küreğin altına getirmek için kıyafetleri ara sıra çeviriyorlar.” diyordu. Kadınlar çamaşırları yıkamak için uğraştıkları kadar kurutmak için de çaba sarf etmek zorundaydılar. Her gece evlerden düzenli olarak ritmik bir şekilde ses yükselmekteydi. Bunlar kadınların çamaşırları kurutmak için uyguladıkları yöntemin sesiydi. Isabella Bird Bishop ve Dr. Allen, Seul'de gecenin sessizliğini bozan ve en yaygın gece seslerinin “çamaşır çubuklarının düzenli vuruşu” olduğunu söylüyorlardı.¹⁶³

Sadece ev işi ve hizmette bulunan Kore kadını, bazı durumlarda çok iyi eğitim de alabiliyordu. Sanat, matematik (hesap), edebiyat, felsefe gibi derslerde çok iyidiler. Özellikle sarayda cariyeler, bu konular üzerine dersler alırlardı. Choson Krallığı'nın ikinci döneminde Kral Sugcong'un, Kraliçe İnhyon (İnhyeon) ve cariyesi Canğ Hanım ile ilişkisi, kadınların hem Kore tarihindeki siyasi faaliyetlere etkisini hem de kadının Kore'deki yerini ve önemini gösteren ve ilk dönem Kore toplumsal yapısını gösteren örneklerdendir. Konfüçyüsçülüğün egemen olduğu Kore toplumunda Kraliçe İnhyon Konfüçyüsçülüğün erdemlerinin simgesi olurken Canğ Hanım halk kültüründe kendi kaderini kendisi belirleyen güçlü Kore kadının bir temsilini oluşturmuştu.¹⁶⁴ Canğ Hanım saray cariyelerinden olup alt statüdeki bir kadının ne kadar yükselebileceğini göstermişti. Kore toplumunda kadınların okuryazarlığının az olmasına karşın saray cariyeleri, Kore diliyle (Hangıl alfabesi ile) birçok eser meydana getirmişlerdir. Bunlardan geriye kalan kaynaklardan dönemin kadınları hakkında geniş çaplı bilgiler elde edilebilmektedir.

18. yüzyıla geldiğinde Konfüçyüsçülüğün atalara bağlılık inancı, miras uygulamalarında en büyük erkek çocuk şartını ortaya çıkarmıştı. Buna göre kızlar ve küçük oğullar mirastan az ya da hiç pay alamazken cariyeye çocukları tamamen dışlanıyordu. Eğer bir erkek evlada sahip olunmazsa aynı soydan gelen en büyük çocuk evlat ediniliyordu. Bir erkek yalnız bir dul bırakarak ölürse, kadın

¹⁶³ Robert Neff, “Joseon Women and Their Manifest Destiny (II)”, **Korean Times**, Posted:2021-09-12 09:22, Updated: 2021-09-13 14:32, 30.09.2022, 19:55.

¹⁶⁴ Hwang, a.g.e., s. 71.

kocasının erkek kardeşlerinden birinin en büyük oğlunu evlat edinmeli ve doğal olarak paradan o sorumlu olmalıydı.¹⁶⁵ Bu asla bozulmayan sert ve hızlı bir kuraldı. Eğer böyle bir yeğeni yoksa kişi, dilerse başka bir erkek çocuğu evlat edinebilir veya mülkü kendi adına tutabilirdi. Kocasının çocuğu olmayan bir kadın, eğer kocasının erkek kardeşi varsa, mülkü onunla paylaşmalı, ancak daha uzak bir akraba ile bölüşmemeliydi.¹⁶⁶ Bunun örneklerinden biri de hiç erkek çocuğu olmayan Yi Hanımın vasiyetini kızlarından en büyüğünün büyük erkek çocuğuna bırakmasıydı ve onu evlat edinmesi kadına verilen değerin bir örneğini teşkil etmektedir. Bu Konfüçyen aile düzeninde, adeta dinsel ritüel haline gelen mirası en büyük çocuğa bırakma kuralı, kadını çok az varlık ve iktisadi bağımsızlıkla baş başa bırakarak onun törenlerle ve mirasla ilgili rollerini ortadan kaldırmıştır.¹⁶⁷

Baba öldüğünde en büyük çocuğa kalan miras paylaşımı sırasında eğer çocuğun evli olmayan kız kardeşleri varsa, ağabeyi, çeyizleri için yeterli bir miktarı bir kenara bırakır ve neyin gerekli olduğuna kendisi karar verirdi. Bu bekar kız kardeşler, erkek kardeşleri onları desteklediği ve onlara bir ev verdiği sürece kanuna başvuramazlardı. Eğer erkek, kız kardeşleriyle ilgili yükümlülüklerini reddederse, kanun onunla ilgilenirdi. Kız kardeş(ler) babanın ölümünden önce evliyse, erkek kardeş ona bir şey vermek zorunda değildi. İhtiyaçları varsa, onlara dilediği gibi yardım edebilir veya etmeyebilirdi. Ancak eğer Koreli bir kız *çirkin ve sakat* olursa ve hiç talibi bulunmazsa babası mirasından bırakır ve miras nedeniyle bir isteyen çıkması umulurdu. Bu durumda ise gerçekte kadını değil mirası talep eden böyle erkeklere iyi gözle bakılmazdı.¹⁶⁸

Ancak erkek kardeşleri varsa bunlara bakmakla yükümlüdür. Eğer bu yapılmazsa kardeşler şikâyetle bulunabilir ve erkek kardeşlerin bakımının sağlanması için malları eşit derece paylaşılmasını emredebilirler. Bununla birlikte, kardeşlerin tembel olduklarını ve sadece onunla yaşamak istediklerini kanıtlayabilirse, tüm yükümlülüklerden kurtulmuşlardır.¹⁶⁹ Kore toplumu sosyal bir yapıya sahip olduğu için çevrelerindeki fakir ve yoksul insanlardan sorumludurlar ve onların barınma yeme içme ihtiyaçlarını karşılamalıdır yoksa bundan tüm toplum utanç duymaktadır.

Kadınların bulunduğu başka bir statü ise Sarayda ve devlet dairelerinde bulunan cariyelerdir. Kore'deki bu saray kadınlarına *giseng(gisaeng)* denilmektedir. Bunlar Japonya'daki geyşalar gibi cinsel ve sanatsal işlevlere sahipler. Bu sınıftaki kadınlar Avrupa'daki kaynaklarda *Comfort woman* şeklinde tanımlanmışlardır. Toplumsal statüde en alt tabakada bulunurlar. Ancak yaşadıkları olaylarla beraber ve ürettikleri sanatlarla ön plana çıkmayı başarmışlardır. Düşük konumdaki

¹⁶⁵ Homer B. Hulbert, **The Passing of Korea**, New York, 1909, s. 365.

¹⁶⁶ Hulbert, a.g.e., s. 366.

¹⁶⁷ Hwang, a.g.e., s. 70-71.

¹⁶⁸ Kadri, a.g.e., s. 8-9.

¹⁶⁹ Hulbert, a.g.e., s. 362.

kadınların ön plana çıkması ise Kore'deki kadınların başta soylu kadınlar olmak üzere Kore toplumundaki kadınların değerinin düşmesine neden olmuştur. Örneğin kız çocuklarının erkek çocuklara kıyasla özellikle en büyük erkek çocuğa kıyaslanabilecek bir mirasa sahip olması nadir görülür hale gelmiştir. Kadınların görünürlükleri ve hareketlilikleri anlamlı bir şekilde azalmıştır. Soya dayalı toplumsal hiyerarşi on yedinci yüzyıl başında katılaşmıştır. Erken Choson döneminden beri yarı Konfüçyüsçü bir hukuki önlem olarak cariyeye ve yeni evlenmiş olan dulların çocuklarına karşı uygulanan toplumsal ve siyasal ayrımcılık, artık toplum geneline yayılmıştır. Giseng cariyeleri de dahil olmak üzere cariyelerin soyundan gelenler 19. yüzyıla geldiğinde önemli bir toplumsal gücü oluşturacak ayrı kalıtsal bir sınıf haline gelmiştir.¹⁷⁰

3.3. Köylüler, Yangbanlar ve Köleler

Kore toplumunu oluşturan en temel sınıf köylülerdi. Ekonomisi de tarıma dayalı olan Kore'de çiftçiler önemli bir yere sahiptir. Sabahtan akşama kadar arazide çalışarak geçimlerini sağlayan ve genellikle zor ve ağır şartlarda çalışan köylülerin mülkleri kendilerine ait değildi.¹⁷¹ Arazileri büyük toprak sahiplerinden kiralayarak ve elde edilen hasadın da bir kısmını toprak sahibine vererek köylüler geçimlerini sağlıyorlardı. Ayrıca köylüler küçük bir toprak parçasına sahip olsalar bile bu hakları uzun sürmemiş zengin arsa sahipleri ya da yangbanlar tarafından mallarına el konulmuştur. Bu nedenle, genellikle tarlalarda çalışanlar, toprak sahipleri ve yetkililer tarafından sömürülen ve ağır işlerde çalışanlar köylüler olmuştur. Çalışmaları esnasında köylüler geleneksel tarım aletlerini kullanmışlardır. Japon işgalinden sonra ise tarımda yenileşme başlamış ve modern tarım aletleri kullanılmaya başlanmıştır.¹⁷² Ancak bu yenilikler Korelileri rahatlatmamıştır. Çünkü Japonya, Kore'ye hâkim olduktan sonra Kore topraklarına kendi vatandaşlarını yerleştirmiştir. Böylece çoğu Kore toprakları Japonlar tarafından ekilmeye başlanmış ve köylüler giderek daha da fakirleşmişti.

Toplumu oluşturan diğer sınıf, aristokrat sınıf olan yangbanlardır. Bu sınıfa mensup kişiler devlet kurumlarında ve nitelikli işlerde çalışmışlardır. Konfüçyüsçülüğün sisteminin benimsenmesiyle 18. yüzyıldan itibaren halktan ayrışmaya başlamışlardır. 19. yüzyıldan sonra ise bu sınıfa mensup olan kişiler Kore idari kadrolarına sınavsız olarak babadan oğula geçen bir sistemle girmişlerdir. Daha sonra da halktan tamamen ayrıışmışlardır. Bunun en önemli örneği Abdürreşid İbrahim'in seyahati sırasında yangbanlara ait ev tanımlamasında şu şekilde görülmektedir: “Yalnız bu büyüklerin evleri kendi nefislerini mazlum millete daha şatafatlı ve korkunç göstermek için birer set içine kapanmışlardır.”¹⁷³ Toplumdaki bu ayrışma, ekonominin çökmesi ve batılı güçlerin

¹⁷⁰ Hwang, a.g.e., s. 84.

¹⁷¹ Yeom Jeong Sup, “A Typical Day and Year in the Life of the Peasantry”, Michael D. Shin (Ed.), **Everyday Life in Joseon- Era Korea**, The Organization of Korean Historians, 2014, s. 48.

¹⁷² Eddy, **The New Era in Asia**, s. 65.

¹⁷³ M. Ertan Gökmen, “Bir Seyyah Olarak Abdürreşid İbrahim'in Seyahatnamesine Göre Kore”, **Abdürreşid İbrahim ve Zamanı Türkiye ve Japonya Arasında Orta Avrasya**, 1. Baskı, TTK, Ankara, 2018, s. 107.

müdahalesi köylülerin isyanıyla sonuçlanmıştır. Donghak isyanı bu toplumsal ayrışmanın en bariz örneklerindendir. Japon ilhakından sonra da Kore'nin kalıtsal statüye dayalı eski katı sosyal yapısı bozulmaya başlamıştı. Egemen yangban sınıfının yasal ayrıcalıkları sona ermiştir. Statüyü yeniden onaylamanın ve güçlü hükümet pozisyonlarına erişmenin başlıca aracı olan sınav sistemi kaldırılmıştır.¹⁷⁴

Kore toplumunda dikkat çeken başka bir sınıf ise kölelerdir. 19. yüzyıla gelindiğinde kölelik Kobu reformlarıyla kaldırılmıştır. Ancak köleliğin gerilemesi ilk olarak Hideyoshi istilas sırasında gerçekleşmiştir. Bu istila, köle kayıtlarının yok edilip nüfusunun dağıtılmasına neden olmuştur. Bundan başka kölelere hür doğanların görevi olan askerlik hizmetini yapma izni verilmişti ve bazılarını askerlik becerilerini test etme temelinde özgürlükleri verilirken, diğerleri birbirini izleyen iki nesil askerlik hizmeti temelinde azat olmaya hak kazanmıştı. Yine de diğerleri, askerî kahramanlık veya benzeri olağandışı hizmet sayesinde özgür statü elde etti ve bazıları sadece özgürlüklerini satın aldı. Hâlâ kadrolarda bulunan bu hükümet köleleri bile artık gerçekte hükümet için iş yapmıyorlardı ve bir emek affı ücreti ödemediler, böylece onlar da fiilen özgürdüler.¹⁷⁵ Bu nedenlerle hükümetin kadrolarındaki köle sayısı 15. yüzyılda 350.000'den, 17. yüzyılda 200.000'in altına düşmüştür. Ayrıca 17. yüzyıl sonlarında ücretli işleri daha çok destekleyen iktisadi değişimler sayesinde etkisini kaybetmiştir. Konfüçyüsçü ahlaka aykırı olması nedeniyle de alimler tarafından kınanması da köleliğin kaldırılması için önemli bir etken olmuştur.

19. yüzyılda Kore'de devlet adamı olarak bulunan Hulbert, "Passing of Korea" adlı eserinde Kore'de genellikle kadınların köle olarak kullanıldığını yazmıştır. Ona göre kadınların köle olabilmesi için bazı durumların gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunlardan ilki cezalandırma sisteminde de görüldüğü gibi suç işleyen bir erkeğin karısı ve kızlarının köleleştirilmesidir. Diğer bir köle olma durumu ise kadınların geçimlerini sağlayabilmesi açısından rahat bir yaşam sürmek istemeleridir. Anne babalarına bakma zorunluluklarının olması durumunda orta sınıf bir kadın kendisinin gönüllü olarak bir köle olmak istediğini söyleyebilmektedir. Bu durumda gönüllü olarak köle olan kadınlar tekrar özgürleştirilmemişlerdir. Ayrıca köle bir kadın öldükten sonra kölelik kendisinden sonra büyük kızına geçmiştir.¹⁷⁶ 1894 yılında resmi olarak kaldırılmış olsa da 1896 yılında hala nüfus kayıtlarında köleler bulunmaktaydı. Hatta 1920'li yıllara kadar kölelik devam etmiş ve Kore savaşında bile kırsal bölgelerde kölelerin efendilerine hizmet etmekteydi.¹⁷⁷

¹⁷⁴ Seth, *A Concise History of Modern Korea*, s. 37.

¹⁷⁵ Ki-Baik Lee, a.g.e., s. 252.

¹⁷⁶ Hulbert, a.g.e., s. 436.

¹⁷⁷ Hwang, a.g.e., s. 113.

3.4. Donghak İsyanı'nın Toplum Düzenine Etkisi

Kore'nin sosyal düzenindeki yenileşme istekleri Donghak isyanı denilen halkın bizzat içinde bulunduğu ayaklanma ile gerçekleşti. Ayrıca bu isyan Kore milliyetçiliğinin en önemli örneklerinden birini teşkil etmektedir. Sosyal düzenin bozulması ve sınıflar arasındaki çatışma, dış baskılar ve devlet yönetimindeki yolsuzluklar karşısında isyancılar tarafından devletten talep edilen istekler şu şekilde sıralanmıştır;

1. Donghak taraftarları ve hükümet arasındaki güvensizliği ve yönetimdeki sorunların çözülmesi için iş birliği yapmak
2. Rüşvet alan ve yolsuzluk yapan devlet görevlilerinin tespit edilip cezalandırılması
3. Servetlerinin kaynağı gasp olan zengin iş adamlarının sert bir şekilde cezalandırılması.
4. Resmi ya da resmi olmayan davranışları uygunsuz olan yangbanların disipline edilmesi.
5. Kölelerle ilgili tüm belgelerin yok edilmesi.
6. Yedi hor görülen meslekle (devlet dairelerine bağlı uşaklar ve devlet için belirli çetin hizmetleri yerine getirmekle görevlendirilen işçiler) uğraşanlara yapılan muamelenin düzeltilmesi ve paekchōng dışlanmışlarını, kendilerine özgü "Pyong yang"ın şapkasının giyilmesinden kesin olarak kurtarılması.
7. Genç dulların yeniden evlenmesine izin verilmesi.
8. Düzensiz ve keyfi toplanan tüm vergilerin toplanmasının yasaklanması.
9. Devlet dairelerine alımlarda bölgesel ve sınıfsal ayrıcalığın kaldırılıp yetenekli insanların atanması.
10. Japonlarla iş birliği yapanların ağır şekilde cezalandırılması.
11. Devlet kurumlarına veya özel kişilere borçlu olanların tüm ödenmemiş borçlarının iptal edilmesi
12. Arazilerin toprak sahibi köylülere ekim için eşit olarak dağıtılması.¹⁷⁸

Donghak İsyanı Kore'deki sosyal düzenin bozulduğunu göstermektedir. Halkın fakirleşmesi ve devletin yolsuzluklara karşı bir önlem almaması halkı daha da zor duruma sürüklemiştir. Bunun yanı sıra kral asılsız suçlamalarla hapse attırdığı zenginleri rüşvet ve para cezası karşılığında serbest bırakmıştır. Toplumda hiçbir insanın can ve mal güvenliği kalmamıştır. Halkın birçok malı gasp edilmiştir. Bunların hiçbir ülkenin kalkınması için kullanılmadığı gibi kral, başkentin bulunduğu yerdeki zenginlerin, yangbanlar eyaletlerdeki önde gelen zenginlerin ve küçük memurlar da geriye kalan halkın mallarını gasp etmiştir. Ayrıca bir kişinin sahip olduğu mal varlığına herhangi bir akrabasının borçları karşılığında el konulabiliyordu. Ya da bu borcu ödeyebilmek için memurlar *Kraliyet Mezar Muhafızı* adı altında bir görev verilerek sahip olduğu mallarını satmaya zorlardı.¹⁷⁹ Bu durum mezardan daha çok mezar bekçisi olana kadar devam etmiştir. Bu nedenlerle Donghak isyancılarının taleplerinde devlet yolsuzluklarını yapan yangbanların cezalandırılması halkın haklarının geri verilmesi, arazilerin köylülere eşit olarak dağıtılması ve gasp edilen toprakların geri verilmesi gibi ekonomik isteklerin ağırlıklı olduğu talepler mevcuttur. Bu şartlar altında toplumsal düzendeki şikâyetler de artmış kölelik ve dulların yeniden evlenmesi, sınıfsal farklılıklar reddedilmeye başlanmıştır. Toplumsal farklılığın da yok edilmesi konusu Donghak isyancıları

¹⁷⁸ Ki-Baik Lee, a.g.e., s. 287; Oğuz, **Kore'nin Dış Politikaları**, s. 184.

¹⁷⁹ Eddy, **The New Era in Asia**, s. 61.

tarafından dikkate alınmıştır. Diğer taraftan Kanghwa Antlaşması'yla Japonların Kore'de nüfuz sahibi olmaları Korelilerin rahatsızlık duyduğu bir konu olmuş ve isyancılar taleplerinde bunu da dile getirmişlerdir. Bu da ülkeleri üzerinde yapılan sömürünün milliyetçilik duygusu ile kaldırılması talebini ortaya koymuştur. 1893 yılında kırk kadar Donghak lideri toplanarak “*Japonya'yı reddet ve Yabancıları uzaklaştır.*” sloganıyla kraldan şu isteklerde bulunmuşlardır:

Bugün yabancı haydutlar kendinden emin bir şekilde bir savaş başlatmayı planlıyorlar. İmjin'in sıkıntısını (Hideyoshi altında Japon işgali) ya da Pyongin'in utancını (1866 yılındaki Fransız savaş gemilerinin saldırıları) düşünmeden edemiyoruz. İşlenen barbarca vahşet ve ülke çapındaki atalara ait tapınaklar, son beş yüz yıl boyunca darı sularının acısını çekti. Ancak yine de doğruluk, terbiye, hikmet, ana babaya bağlılık, kardeşlik, sadakat ve güven ilkeleri korunmaktadır. Japon haydutları hala savaşçı bir kalbe sahiptirler... zehir her yere saçılır ve tehlike sabittir. Hepimiz ölüme kadar gücümüzü birleştirmeye yeminliyiz. Japonları ve yabancıları tamamen yok ederek Kral'ın lütfunun karşılığını ödemek istiyoruz. Sizden alçakgönüllülükle aynı ruhla bizimle iş birliği yapmanızı ve ulusun özlemini ortaklaşa destekleyebilmemiz için savaşçıları sadakat ve dürüstlikle seferber edip seçmenizi rica ediyoruz. Size tüm gücümüzle güveniyoruz.¹⁸⁰

Donghak isyanı temel olarak dini ve siyasi bir yapıya dayanmış olsa da halkın katılımını sağladığı bu isyan şikâyet edilen sosyal düzenin bozukluklarını göstermektedir. Nitekim amaçlanan şey toplumsal sınıfların ortadan kaldırılması ve eşit bir toplum oluşturulmasıdır. Keza, 19. yüzyıldan sonra tüm toplumlarda milliyetçi ve yenilikçi isyanlar çoğalmıştır ve toplumlar eşitlik arayışına girmiştir. Donghak isyanı da bu eşitliği talep etmiştir. Yukarıdaki maddelere bakıldığında yeni taleplerde bulunulmamış daha çok var olan düzenin ıslah edilmesi istenmiştir. Neticede bu öğretinin dayandığı Konfüçyüsçülük ahlakı katolisizm inançları hiyerarşik bir düzene sahiptir. Bu nedenle bu isyanın talep ettiği sosyal eşitlik kavramı bu inançların değerlerini çürütmektedir. Klasik öğretilerde eşitlik bulunmayacağından dolayı bir zıtlık mevcuttur. Bu da Donghak isteklerinin eklektik olduğunu göstermektedir ve bu nedenle çözümsüz kalmıştır.

3.5. Japonya İlhakının Kore Toplumuna Etkisi

Japonya yaptığı girişimlerle Rusya'yı Kore topraklarından uzaklaştırıp 1905 ve 1907 yıllarında Kore'ye zorla imzalatırdığı antlaşmalarla Kore'nin yönetiminde söz sahibi oldu. Kendi politikalarını uygulayabilmek için ise Prens İto Hurobumi adına Japon devlet adamını genel vali olarak atadı.¹⁸¹ Japonların ilhakı Kore'deki bağımsızlık duygusunu ortaya çıkarmış olsa da birçok yenilik getirmesi nedeniyle toplumda bazı kişiler tarafından kabul görmüştü. Hatta Japonların Kore'ye hâkim olmasından sonra Abdürreşid İbrahim'in Kore İçişleri Bakanına sorduğu “Kore'nin ayrıcalıklı ve özerk bir idare şeklinde kalmasını sağlamak mümkün değil mi?” sorusuna verilen cevap şu şekildedir:

¹⁸⁰ Key Ray Chongs, “The Tonghak Rebellion: Harbinger of Korean Nationalism”. *Journal of Korean Studies* (1969-1971), Duke University Press, 1 (1), s. 13.

¹⁸¹ Eddy, *The New Era in Asia.*, 63.

İdare olunacak bir şey kalmadı. Bugün memleketin üçte-ikisini Japonlar istiyor, Japonlar geldiği günden itibaren millet kendinde bir hürriyet hissetti. Evet Japonlar zulüm ve düşmanlık edecekler, bunu bildikleri halde yine Japonları isteyecekler. Zira Japonlar milletin işlerini kolaylaştırdılar, yollar yapıldı, çeşitli gemiler, sonra şehirlerin temizlenmesi ve aydınlatılması hep Japonlarındır. Bunları gördüğünde millet hiç şüphesiz onları bizim idaremize tercih edecektir. Biz de ister istemez kabul edeceğiz, artık çok kalmadı. Mutlaka bizim için Çinlilerden Japonlar daha iyidir, Japonlar istila etmezse, Çinliler istila edecek.¹⁸²

Görüldüğü üzere kargaşa içinde olan ülkede himaye ve kurtuluş yolu aranırken Japon himayesinin daha iyi olacağı düşüncesi devletin en yetkili insanları tarafından da kabul görmüştür. Koreli bakanın da ifade ettiği gibi Japonların gelmesinden sonra Kore’de bir takım yenilikler yaşanmıştır. Örneğin küçük kulübe tarzı binalara sahip olan ülkeye Japonya tarzında yeni binalar yapılmış ve ülkedeki imar faaliyetleri çoğalmıştır. Abdürreşid İbrahim de Kore evlerini tanımlarken genellikle saman ya da tahta ile örülmüş evler olduğunu oysa Japonların evlerinin kiremit ile örülü olduğunu belirtmektedir.¹⁸³ Bu nedenlerle Sherwood Eddy de bu ilhakın Kore’nin kalkınması açısından faydalı olduğu görüşündedir. Bundan başka Eddy’ye göre sağlık alanında da yenilenmeler yaşanmıştır. Japon ilhakından önce Kore’de çiçek hastalığı son derece fazlaydı. Hastalıktan dolayı kör olan birçok insanın kol kola gruplar halinde gezmesi seyyahların da dikkatini çekmiştir. Çiçek hastalığı nedeni ile ölen çocuk sayısı da fazla olup insanlar çocuk sayılarını söylerken sadece iyileşip hayatta kalan çocuklarını söylerlerdi. Oysa Japon işgalinden sonra ülkede sağlık sorunları çözülmeye başlanmış ve ölüm oranları giderek azalmıştır.¹⁸⁴ Ayrıca Hristiyanlığın yayılmasıyla beraber de sağlık için yapılan girişimler artmıştır. Amerikalı Misyoner Dr. Allen’in hastane açması desteklenmiş ve kadınların da hemşirelik eğitimi alması sağlanmıştır.¹⁸⁵ Bu nedenle sadece Japon ilhakının olumlu etkisi olarak değil Hristiyanların da yardımlarının olduğunu göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Sherwood Eddy, Kore’nin işgalinden sonra Japonya’nın bölgede ekonomik yenilikler yaptığını da belirtmektedir. Öncelikle ekonomik alanda tüccar ve çiftçilerin güvenliğini sağlayan yasalar oluşturulmuştur. Kore ticareti artmış öyle ki ihracat beş yıl içinde ikiye katlanmıştır. Bazı çiftçilere tarım aletleri ile tohum ve bitkiler dağıtılmıştır. Her ilde tarım okulları açılmıştır.¹⁸⁶ Dolayısıyla Japonya işgalinden sonra Kore’de ekonomik olarak gözle görülür şekilde iyileşmeler yaşanmıştır. Ancak Çin-Japon Savaşı’ndan sonraki süreçte yavaş yavaş Kore’yi ilhak başlamıştır. Yapılan reformlarla Kore’ye fayda sağlanmış gibi görünse de emperyalizm etkileri Kore’de açıkça görülmüştür. Bununla ilgili Abdürreşid İbrahim kitabında şunları ifade eder: “(...) Kore’de arazi çok, nisbeten geniş ve münbit ise de millet ölmüş bir millet olduğundan hayat eseri hiç

¹⁸² Abdürreşid İbrahim, **Alem-i İslam**, II, s. 24.

¹⁸³ Abdürreşid İbrahim, **Alem-i İslam**, II, s. 22.

¹⁸⁴ Eddy, **The New Era in Asia**, s. 65.

¹⁸⁵ Daniel M. Davies, “The Impact of Christianity upon Korea 1884-1910: Six Key American And Korean Figures”, **Oxford University Press Stable**, 36 (4), Autumn 1994, s. 811.

¹⁸⁶ Eddy, **The New Era in Asia**, s. 64.

gözükmüyordu, yalnız Japonların bulunduğu yerlerde var, Japonlar kendi hisselerine çalışmışlar ve çalışmaktalar.”¹⁸⁷ Japonlar 1910 yılından sonra toprakları düzenleme yasasıyla Kore arazisinin %40’ını Japon vatandaşlarına özel mülkiyet olarak ya da kalkınma şirketlerine çok ucuza satmışlar. Toprağın yağmalanmasıyla birlikte Japonya, yılda birkaç milyon Sök (1 Sök = 80kg) pirinç ve soya fasulyesi aldı. Japonya’ya pirinç göndermeye başladıklarında, Kore’nin gıda durumu kötüden daha da kötüye gitti. Böylece Kore halkı aç karınlarını ot ve ağaç kabuğu ile doldurmak zorunda kaldı.¹⁸⁸

Kore arazilerinden başka Kore’nin limanlarında da Japonlar etkili olmaya başlamıştır. Örneğin Pusan Limanı’nda yaşayanlar Korelilerken limandaki askerler ve memurlar Japonlardır.¹⁸⁹ Dolayısıyla bölgede ticaret yapma hakkı Japonlara aittir. Japon işgalinden sonra 1912 yılında Japonlara ait olan Kore yakınındaki Ulsan Limanı’ndaki balina av istasyonunda Amerikalı bir araştırmacı gri balinayı (Korece Koku Kujira, İngilizce “devilfish”) keşfetmek için gelmişti. Daha önce Kuzey Amerika bölgesinde rastlanan bu türün, çok avlanmadan dolayı nesli tükenmişti. Bu nedenle araştırmacı, Kore kıyılarına gelerek aslında Avrupalılara ve Japonlara ait olan bu istasyonda araştırma yapmaya başlamıştır. Av gerçekleştikten sonra balina, büyük et parçalarına ayrılarak et vapuruyla Japonya’ya gönderilir ve geriye sadece başı, yüzgeçleri, iç organları ve kemikleri kalır. Bunları araştırmacı kaldığı istasyonun yakınında saklardı. Kore halkı ise bu istasyonda herhangi bir iş bulma ümidiyle çevresinde dolanmaktadır. Hatta araştırmacının kanıt olarak topladığı kemikleri balina kemiği çorbası yapabilmek için çalmak durumunda kalmışlardır.¹⁹⁰ Japonya’nın Kore üzerindeki emperyalizmi bu örnekten de anlaşılmaktadır. Kore kendi denizinde yetişen balıkların kullanım hakkına sahip değilken avlanan balinanın kemiğine bile hırsızlık yaparak ulaşabilmektedir. Yani Japonya Kore’nin sadece arazilerinin değil deniz ticareti ve sanayisine de el koymuştur. Bu bölgelerde kadınlar ve çocuklar dahil olmak üzere çok zor şartlarda uzun saatler çalıştırılmışlardır.¹⁹¹

Eddy, Japonya’nın Kore ekonomisine ve sosyal yaşamına olan etkisini faydalı bulmuştu. Ayrıca Japonya’nın Kore’yi ilhak etmesini onun reform faaliyetlerindeki en büyük itici güç olarak nitelendirmektedir. Eddy’ye göre Japonya’nın materyalistik bakış açısı ile faydalı olanı alarak kullanması Kore’nin bundan yararlanmasana neden olmuş ve büyük maddi ilerleme kaydetmiştir. Ancak durum Koreliler için tam olarak Eddy’nin düşünceleri gibi olmamıştır. Kore’nin bağımsızlığı ve modernleşmesi için değil kendisine hizmet eden bir sömürge devleti kurmak için çalışmıştır. Bu nedenle Japonya’nın bu girişimleri vatansever milliyetçi Koreliler tarafından bir direnişle karşılanmış ve birtakım faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Nitekim Kore’de yapılan modernizm sadece

¹⁸⁷ Abdürreşid İbrahim, **Alem-i İslam**, II, s. 22.

¹⁸⁸ Radio Korea International- Korean Broadcasting System, a.g.e., s. 146.

¹⁸⁹ Abdürreşid İbrahim, **Alem-i İslam**, II, s. 18.

¹⁹⁰ Robert Neff, “Hunting Devilfish in Korea in 1912”, **Korean Times**, Posted: 2021-09-018 09:49 Update: 2021-09-19 08:58, 26.09.2022, 18:35.

¹⁹¹ Radio Korea International- Korean Broadcasting System, a.g.e., s. 147.

Japon ilhakıyla değil Kore’de Japon ilhakına direnen milliyetçiler tarafından yapılan faaliyetlerle de gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu faaliyetlerden ilki 1907 yılında Lahey’e giden heyettir. Heyetin Lahey’e gitmesindeki amaç uluslararası bir konferansta Kore’nin sesini dünyaya duyurmaktır. Böylece hem bağımsızlığını kazanmayı hem de Japon saldırganlığına karşı yabancı devletlerden yardım almak istemiştir. Ancak Kore’nin bağımsızlığını korumak için ihtiyaç duyduğu desteği sağlamada bu konferans başarılı olamamıştır.¹⁹²

Bu işgallere verilen tepkiler neticesinde ortaya çıkan en önemli kuruluşlardan biri de *Bağımsızlık Kulübü*dür. Yukarıda da bahsedildiği gibi Rus ve Japon müdahalesini engellemek ve ülkenin bağımsızlığını korumak isteyen bir grup Koreli tarafından *Bağımsızlık Kulübü* (*Independence Club*) (*Dongniphyeophoe*) 1896 yılında kurulmuştur. So Chae-p’il’in liderliğini yaptığı kulüp, Donghak İsyanından sonra etkin olarak Kore milliyetçiliğini savunan bir grup olmuştur. So Cha-p’il Amerika’ya giderek eğitimini tamamlamış ve Kore’ye döndüğünde *The Independent* (*Dongnipshinmun*) gazetesini çıkarmıştır. Bu gazete Japon ve Rus sömürülerine karşı halkı bilinçlendirme ve vatanseverlik faaliyetleri kapsamında *hangil* alfabesiyle çıkarılmıştır. Böylece *The Independent* gazetesi hem emperyalizme karşı halkın vatanseverlik ve ulusçuluk fikrinin hem de tek bir yazı dili kullanılarak milliyetçilik fikrinin gelişmesine yardımcı olmuştur. Sonuç olarak Bağımsızlık Kulübü Kore alfabesi kullanarak Çince den kültürel bağımsızlığı elde etmiş ve temsili hükümet, ulusal egemenlik ve modern reform kavramlarının tanıtımı için bir araç haline gelmiştir.¹⁹³ Bağımsızlık Kulübünün yine bağımsızlığını göstermek için yaptığı başka bir faaliyeti de Çin elçilerinin Kore’ye geldiğinde geçtikleri kapıyı ve toplanılan salonun adının değiştirilmesi olmuştur. Çin büyükelçiliklerinin ağırlandığı *Mohwa-gwan*’ı (Çin’i Sevme Salonu) *bağımsızlık salonu* ve Çinlilerin geçtiği elçilik kapısı olan *Yongün Kapısı*’nın adını da *bağımsızlık kapısı* olarak değiştirmişlerdir. Bu da Kore’nin milliyetçilik anlayışına örnek teşkil ederken Çin’e karşı bağımsızlıklarını ifade eden bir eylem olmuştur.

1905 yılından sonra da Bağımsızlık Kulübü üyeleri reformlar ve ülkenin bağımsızlığı için mücadeleye devam etmişlerdir. Yeni sosyal ve politik fikirleri yaymak ve uygulamak için bir araç olarak kullanmışlardır. Kulüp, bireysel özgürlük ve ulusal bağımsızlık ideallerini desteklemek için her formatı kullanarak eğitim ve kültür kampanyaları yürütmüş, konferanslara sponsor olmuştur. Bağımsızlık Kulübü’nün bu faaliyetlerini gerçekleştirmesi için Hristiyanlar da destek sağlamıştır. Özellikle Protestan misyonerlerinin desteğiyle kulübün iki önemli üyesi olan So Chae-p’il ve Yun Ch’i-ho gibi Koreli alimler, Hristiyan inançlarından hem ilham hem de destek almıştır. Üstelik Protestan özel okulları, Kore milliyetçi düşüncesinin yayılması için her türlü yardımı yapmıştır. 1903’te kurulan Seul Genç Erkekler Hristiyan Derneği gibi diğer Hristiyan kuruluşlar, aktif siyasi ve sosyal programlar yürüttüler ve benzer Kore gençlik örgütlerinin oluşumu için teşvik sağladılar.

¹⁹² Hwang, a.g.e., s. 123.

¹⁹³ Michael J. Seth, *A Concise History of Modern Korea*, s. 29-30.

Bu gruplar faaliyetlerini siyaset ve eğitimle sınırlamamış, içki, sigara ve batıl uygulamalara karşı yürüttükleri kampanyalarla yeni bir toplumsal bilincin oluşmasına önemli katkılarda bulunmuştur.¹⁹⁴ Örneğin kulübün en önemli üyelerinden biri olan Dr. Syngman Rhee Amerika desteğini alarak Kore hapishanelerinde bulunan yetişkinlere ve çocuklara Hristiyanlığı tanıttı. Böylece kurtuluşun bu şekilde olacağını anlattı. Rhee çocuklar için bir okul kurdu. Amerikalı misyonerler yardımıyla Kore'nin geleceği için Amerika'da çalışmalarına devam etmiş ve Kore'nin bağımsızlığı için Amerika'da mücadele vermiştir. Kore'ye döndüğünde ise 1945 yılında Kore savaşından sonra Güney Kore Cumhuriyetinin Başbakanı olmuştur. 1948-1960 yılları arasında Güney Kore'nin başkanlığını yaptığı dönemde izlediği reform programı olan *Bağımsızlık Ruhu*'nu da yazmıştır.¹⁹⁵

Sonuç olarak *Bağımsızlık Kulübü* önemli bir kurumsal değişiklik getirmeyi başaramamış ancak çoğunlukla genç entelektüeller ve siyasi liderler tarafından yönetilen bu organizasyon, yeni bir Kore Devleti anlayışının ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamıştır. Çoğu tarihçi milliyetçiliğin Batı'da 18. yüzyılın sonlarında ve 19. yüzyılın başlarında doğan modern bir kavram olduğunu iddia ederken, bu topluluğun Kore'deki faaliyetleri nedeniyle Korelilerin uzun zamandır açık, fiziksel ve kültürel sınırları olan bir toplumda yaşamının, ayırt edici bir topluluk olmanın bilincine sahip olduklarını göstermektedir.¹⁹⁶ 19. yüzyılın sonlarında yeni olan şey, ulusal egemenlik ve uluslararası egemen devletler topluluğu içinde var olan bir devlet kavramıydı. Kulübün ve gazetesinin aldığı *Bağımsızlık* adı, bu kavramın bir iddiası ve Çin merkezli haraç sisteminin veya Kore egemenliğini başka bir güce tabi kılacak diğer herhangi bir yönelimin reddiydi.

Japonya işgalinden sonra Kore'de işgale verilen tepkiler arasında askerî tepkiler de bulunmaktadır. Kore'ye Genel Vali olarak atanan Prens İto 1907'de 9.000 kişilik Kore ordusunun dağıtılmasını emretmiştir. İto'nun yaptığı reforma Koreli milliyetçi alimler ve askerler intihar ederek tepki göstermiş ve protesto etmişlerdir. Ancak bir kısım milliyetçi de *Adil Ordular* adı altında toplanan Kore'nin bağımsızlığı için savaşı düzenli bir orduya katılmıştır. Bu ordu içinde halktan insanlar bulunurken Prens İto'nun dağıttığı ordunun askerleri de bulunmaktaydı. Kore'nin dağıtılan ordusunun *Adil Ordulara* katılması hem sayıca çoğalmalarına hem de daha çok askeri teçhizata sahip olmalarına olanak sağladı. Ancak kullandıkları silahların 1907 yılında Yi In-yeong komutasındaki *Adil Ordular* Seul'u kurtarmak ve Japonları yenmek için 10.000 asker topladı. Ordu, ağır kayıplar vermeden önce Seul'un Doğu Kapısı'nın sekiz mil yakınına girmeyi başarmış ancak Japon kuvvetleri karşısında uzun süre dayanamamıştır.¹⁹⁷

¹⁹⁴ Eckert vd., a.g.e., s. 249.

¹⁹⁵ Davies, a.g.m., s. 818.

¹⁹⁶ Michael J. Seth, *A Concise History of Modern Korea*, s. 31.

¹⁹⁷ Eckert vd., a.g.e., s. 228.

Bu tek örnek, *Adil Ordular*'ın Japonlara karşı mücadelesini karakterize eden şevki simgelemesi açısından önemlidir. Japonya'ya karşı şiddetli bir direniş ruhuyla hareket etmişti, ancak ne askeri disipline ne de herhangi bir silaha sahip olmamışlardır. Bu nedenle Japonya askeri karşısında düzensiz bir birlik olmaları onları başarısızlığa sürüklemişti. 1910 yılına gelindiğinde Min Kung-ho, Ho-Wi ve Yi Kang-nikon gibi önemli komutanlar da dahil olmak üzere 17.600'den fazla kişiden oluşan düzensiz ordu, askeri bağımsızlık mücadelesinde hayatlarını kaybetmiştir.¹⁹⁸

3.6. Kore'de Din

Hristiyanlığın Kore'de yayılmasından önce bölgede Konfüçyüsçülük, Budizm ve Şamanizm dinleri oldukça yaygındı. Hatta Konfüçyüsçülük ve Budizm Çin, Japonya ve Kore'de ortak bir din olmakla beraber bunun dışında Çin'de Taoizm, Japonya'da Şintoizm inançları yaygındı. Coğrafi olarak birbirine yakın olmalarından ötürü gidip gelen elçiler, bu inançların üç ülkeye de yayılmasında etkili olmuştur. Kore toplumu genellikle Budizm inancına bağlı iken Çin ve Japonya etkisiyle diğer dinleri de benimsemişlerdir. Budizm ve Konfüçyüsçülük, MS 370'ten itibaren Kore'de sağlam bir temele otururken Taoizm, MS 600 civarında Çin'den Kore'ye girmiştir. Batılı misyonerler Kore'de Hristiyanlığın yayılmasından önce dine fazla önem verilmediğini ve toplumun inanç yönünden daha zayıf olduğunu gözlemlediklerini aktarmaktadırlar. Bu nedenle Sherwood Eddy de Kore'de Konfüçyüsçülük'ün bilinemezliği, Budizm'in karamsarlığa, Şamanizm'in batıl inançlara yol açtığının altını çizmektedir.¹⁹⁹

Ancak Kore toplumu kendi inançlarına bağlı bir toplumdur ve inanç sistemi tarih öncesinden beri hayatî bir öneme sahiptir. Özellikle atalara tapınma olarak bilinen Konfüçyüs inancı, halkın yaşayış biçimini şekillendirerek temelini oluşturmuştur. Nitekim, Kore'de yaygın olan Budizm inancına göre ülkenin yüksek yerlerinde ve dağların tepelerinde Budist tapınakları bulunmaktadır. Bu tapınaklarda her zaman sunaklar ve bunların üzerinde Buda ve müritlerinin heykelleri vardır. Bu tapınaklar kirli sakallı sarı cüppeli ve saçları olmayan keşişler tarafından ibadete açılmaktadır. Bu tapınaklarla ilgili yabancı bir seyyahın izlenimleri şu şekildedir:

Özellikle dağların tepelerinde birçok tapınak vardır. Bu tapınaklarda her zaman kırmızı cilalı bir sunak bulunur ve üzerinde Buda ve müritlerinin figürleri, birkaç bronz veya cilalı şamdan ve çiçeklerle dolu vazolar bulunur. Önündeki bir masada genellikle kek ve meyve sunuları içeren tabaklar görürsünüz. Genellikle bir rahibin vızıldayan bir sesle şarkı söylediğini görürsünüz ve belki başka bir rahip kutsal davulu çalıyor olabilir. Bu davullar genellikle güzel şeylerdir, resimlerle ve ince oymalarla süslenmiştir.²⁰⁰

¹⁹⁸ Eckert vd., a.g.e., s. 244.

¹⁹⁹ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 68.

²⁰⁰ Coulson, a.g.e., s. 42.

Tapınakların maddi devamlılığı ise ülkeyi dolaşarak insanlardan bağış alan genç keşişler tarafından sağlanmıştır. En yoksul insanlar bile inançları gereği bir avuç pirinç vererek tapınaklara yardım etmişlerdir. İlk dönemlerde Budist inancının benimsenmesini, yine yüksek sınıfta yer alan alimler teşvik etmiştir. Eğitimli insanlar, beyefendiler ve soylular, Budizm'e hiç inanmazlar, pratikte bunun kadınlar ve çocuklar için olduğunu söylerler; ancak, talihsizlik veya hastalığın aileye girmesiyle bu hastalıktan kurtulmak ve rahatlamak için Budist rahibin yardımına başvururlardı.²⁰¹

Kore'de inanılan başka bir inanç sistemi ise Konfüçyüsçülüktür. Çin'in Kore'ye hâkim olması nedeniyle ataya bağlılık inancıyla Konfüçyüs öğretilerini kabul etmiş ve toplumsal ve siyasi düzenini de Konfüçyüs ahlakına göre düzenlemiştir. Çinlilerde olduğu gibi Korelilerde de atalara tapınma önemlidir. Her evde, ne kadar mütevazı olursa olsun, üzerinde ailenin ölü üyelerinin isimlerinin altın harflerle yazılı olduğu dikdörtgen şeklinde siyah tabletlerin bulunduğu bir raf vardır. Zenginler, eski evlerini tekrar ziyaret etmek isterlerse ruhlar için bir dinlenme yeri sağlaması gereken bu değerli anıtların muhafazası için bir oda veya ayrı bir bina ayırırlar.²⁰² Genellikle Konfüçyüsçülük dinden daha çok ahlaki bir öğreti olarak kabul edilmiştir.

Hristiyanlık ise 16. yüzyıldan itibaren Çin'e giden elçiler vasıtasıyla Kore'de etkisini göstermeye başlamıştır. Pekin'i ziyaret eden elçiler Hristiyan misyonerlerle karşılaşmaları sonucunda Katolik Hristiyanlığı ile tanışmışlardır. Çin'e gelen ticari gemilerle beraber Katolik inancına mensup olan misyonerler de Çin'de faaliyetlerine devam etmiş ve inançlarını etkili bir şekilde yaymışlardır. Kore'nin Çin'e bağımlı olması nedeniyle her yıl gönderilen elçiler burada Hristiyan misyonerlerle tanışıp onların faaliyetlerini yakından takip etmiştir. Ayrıca misyonerlerin gelişinden sonra Çin toplumundaki değişimleri de yerinde deneyimlemişlerdir. Katoliklerin Çinli insanlara yakın davranmaları ve Konfüçyüsçü inanışla Katolikliği harmanlamaları Kore'den giden üst düzey elçilerin de sempatisini toplamalarına neden olmuştur. Bu nedenle Çin'den dönerken yanlarında dini ve teknik bilgiler içeren kitaplar getirmişlerdir. Bunlar Kore Yarımadası'nda aydın sınıf tarafından merakla incelenmiştir. Choson Krallığı'ndaki Neo-konfüçyanist aydınlar entelektüel seviyelerini geliştirmek adına bu kitapları incelemişler ve "tek tanrılığı Neo- Konfüçyanizm'in tinsel olmayan konseptine karşı yeni bir nefes" olarak tanımlamışlardır. Hatta Hristiyanlığı bir dinden ziyade bilim olarak ele almışlar ve Konfüçyüsçü felsefenin tamamlayıcısı olarak kabul etmişlerdir.²⁰³

Bazı aydınlar daha da ileri giderek Batı medeniyetinden edindiklerini Konfüçyanizm öğretileri yerine Katolik öğretilerine göre yaşamaya başlamışlardır. Bunu yaparken de Kore'de Batılılarla ilişki kurmanın yasak olmasına rağmen Çin'deki misyonerlerle iletişim kurmaya çalışmışlardır. Bu iletişim 1783 yılında Çin'e giden haraç konvoyuna katılma fırsatı bulan Yi Sung Hun tarafından

²⁰¹ Horace G. Underwood, *The Call of Korea*, Fleming H. Revell Company, New York, 1908, s. 84.

²⁰² Underwood, a.g.e., s. 79; Coulson, a.g.e., 42.

²⁰³ Oğuz, "19. Yüzyılda Choson Krallığı'nın Yönetim Anlayışında Meydana Gelen Değişim, s. 54.

kurulmuş ve o, Çin'deki Katoliklerle iletişime geçerek 1784 yılında Çin'den Hristiyan olarak Kore'ye dönmüştür.²⁰⁴ Bundan sonraki amacı ise Hristiyanlığı Kore'de yaymak olmuştur. Böylece bu yönüyle Kore'ye Hristiyanlık ilk defa yabancılar tarafından değil ülkenin entelektüel grubunun merakı yoluyla sirayet etmiştir.²⁰⁵ Ancak Kore'de Hristiyanlığın böyle büyük ilgi görmesinden rahatsız olan muhafazakâr kesim, krala baskı yaparak hem dinin yasaklanmasını hem de bununla beraber yayılan Batılı teknik ve kitapların kaldırılmasını sağlamışlardır. Kral Katolikliği yasakladığını ilan etmişse de Koreli Katolikler bu emre uymamakla birlikte atalara saygı töreninin kaldırılması talebini de dile getirerek isyan etmişlerdir. Katoliklerin atalar kültüne ait tabletleri parçaladıkları bu olaya Kore'de “Chinsan Olayı” denilmiştir.²⁰⁶

Çin'de tanıdıkları Batı Medeniyetinin özellikle gelişmişliğinden etkilenen Koreli aydınlar bu yeni kültürü Tongdo Sogi olarak “Doğu Ahlakı ve Batı tekniğinin bakış açısından ele almışlardır. Böylece Batı'nın bilimine ilgi ve merak artış göstermiştir. Ayrıca artık Fransa ve İngiltere'nin Çin ile ticarete başlaması ve bölgede bazı ticari faaliyetler yürütmesi sıranın Kore'ye geldiğinin göstergesiydi. Bu yüzden Koreli aydınlar da önlem almak istemişlerdi. Batı medeniyetinin üstünlüğünü kabul ederek Kore toplumunun Batı'ya dair fikirlerinin kabulü için de reform talep ettiler. Hatta 1779 yılında Silhak aydınları Neo-Konfüçyanist fikirleri, Çin Filozofu Wang Yang Min'in idealizmini ve Katolikliğin öğretilerini bir araya getirmek isteyen girişimde bulundular.²⁰⁷

1866 yılına gelindiğinde kendisini siyasi açıdan tehlike altında hisseden Kral Taewon'gun, muhafazakâr alimlerin baskısıyla Hristiyanlığı tamamen yasakladı. Ancak bu süreçte misyonerler gizli bir şekilde ülkeye girerek Koreli Hristiyanlar tarafından desteklenip dini yaymaya devam ettiler. Taewon'gun, Kore toplumundaki yoksul ve ezilen alt sınıf halktan, kadın ve çiftçilere hitap eden Katolikliğin daha fazla yayılmasından korkuyordu. Çünkü bu yıllarda Kore'deki Hristiyan sayısı yirmi binlere kadar ulaştığı söylenilmektedir. Bu nedenle Kral, ağır cezalar verdiği Korelileri ve birçok misyoneri öldürttü. Bunlardan en dikkat çeken ceza ise 1866'da Fransız rahipler de dahil olmak üzere tahminen sekiz bin ila on bin “sadık” kişinin öldüğü Katoliklere yönelik büyük bir zulmü başlatması oldu. Tüm kamu yollarına nöbetçi karakolları kurulmuş ve yabancıların tutuklanmasına yol açacak bilgiler için cömert ödüller verilmiştir. Bu katliamdan sadece Fransız rahip Felix-Claire Ridel kaçmıştır. 4 Nisan 1866'da saklanan rahip Hong Kong'daki üstlerine bir mektup göndermeyi başarmış ve açıklamasında “Görev kaybedildi. Evlerimiz yağmalandı, eşyalarımıza naip tarafından el konuldu... kitaplarımız yakıldı ve matbaalarımız imha edildi. Ne yazık ki ufuk gerçekten karanlık.”

²⁰⁴ Davies, a.g.m., s. 799.

²⁰⁵ Emrah Eker, “Güney Kore'de Hristiyanlık Tarihi”, *İğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11, 2018, s. 99.

²⁰⁶ Oğuz, “19. Yüzyılda Choson Krallığı'nın Yönetim Anlayışında Meydana Gelen Değişim”, s. 55.

²⁰⁷ Oğuz, “19. Yüzyılda Choson Krallığı'nın Yönetim Anlayışında Meydana Gelen Değişim”, s. 55.

diye yazdı.²⁰⁸ 1866 yılında 12 Katolik misyonerin öldürülmesi ve Hristiyanlığı kabul etmiş bulunan birçok Koreli ve onların altıncı dereceye kadar bütün akrabalarıyla öldürülerek evlerinde bulunan Hristiyanlığa dair tüm eşyalar imha edildi. Yukarıda da bahsedildiği gibi bu olay, Kore ve Fransa arasında gerilime neden oldu. Hristiyanlığın bu şekilde ciddi yaptırımlarla yasaklanmasının arkasında, Kore'nin mevcut din ve geleneklerinin tehlikeye düşmesi vardı. Ayrıca bu tarihler Kore'nin Fransa, İngiltere, Rusya tarafından keşfedilmeye çalışıldığı, ek olarak Çin ve Japonya'nın da ülke üzerinde hakimiyet kurmaya çalıştığı dönem olduğu için Kore kendini korumaya almıştı. Aynı tarihte Kore Yarımadası'nda aktif olarak varlığını gösteren başka bir ülke de Amerika'ydı ve Amerika'nın bölgeye gelişi Protestanlığın yayılmasında etkili olmuştu. Ancak belirtmek gerekir ki Protestan misyonerlerin Kore'deki faaliyetleri daha önce başlamıştı ve yarımadadaki ilk Protestan misyonerin 1832 yılında ülkeye gelen Karl Gützalaff olduğu bilinmektedir. Yani Amerikalıların gelinmesinden önce de bölgede kısa ziyaretlerle yapan seyyah ve misyonerler mevcuttu. Ancak seyahatler Kore'nin kapalılığı nedeniyle sadece keşif için yapılan seyahatler olarak kalmışlardır.

1868 yılına gelindiğinde Japonya'da Meiji Restorasyonu başladı. Böylece Japonya'yı emperyal bir güce dönüştüren ve Batı dünyasının dikkatini çeken bir modernleşme, siyasi reform ve sosyal reform çağı meydana geldi. Japonya'daki bu gelişmeler Korelilerin de dikkatini çekip merakını uyandırdı. 1873'te Kjong, hükümdarlığı babası Taewon'gun'dan devraldı ve Kraliçe Min ile ülkede Aydınlanma düşünürlerinin fikirleri doğrultusunda bir yenileşme programı başlattı. Meiji Dönemi'nin ilk aşamasında, Kjong, dönüşen Japonya'yı incelemeleri için bu ülkeye diplomatlar ve öğrenciler gönderdi. Bazı Koreli öğrenciler, bu ziyaretler sırasında gittikleri misyon okullarında Amerikan Protestan misyonerlerinin çalışmaları sonucu Protestanlığı kabul ettiler. Bu Koreli öğrenciler hem Meiji Japonyası'nın ilerici reformlarını hem de Protestan inancını öğrendiler.²⁰⁹

1876 yılında yapılan Kanghwa Antlaşması ile beraber de Kore tamamen Batı ve Japonya ticaretine açıldı. Böylece hem sosyal hem de dinî açıdan etkilenmeler giderek hız kazandı. 1876 yılında Japonya'nın Kore'yle yaptığı Kanghwa Antlaşması, Kore'de Amerika'nın ve Protestanlığın etkisinin artmasına neden olmuştu. Bir grup Korelinin vaftiz edilmesi, Koreliler arasında artan Protestan etkisinin bir kanıtıydı. Ardından Amerika ile 1882 yılında yapılan ticaret ve dostluk antlaşması da Protestan misyonerlerin ve Protestan inancının Kore'de aktif olmasının nedenlerinden biri olmuştu. Ancak Protestan misyonerler, 1890'lı yıllara kadar daha önce Katolik Kilisesinin başına gelen olaylar sebebiyle çekimser davranmışlardı ve bu yüzden Protestanlık Kore'de görece sınırlı bir yayılma göstermişti. Hatta 1893 yılında Fransız temsilciler, Amerikan temsilci Augustine Heard'e, Kore'deki Hristiyanlık dinine karşı var olan menfi tutumu ortadan kaldırmak ve durumu düzeltmek için birlikte hareket etmeyi teklif etmişlerse de Amerika tarafı, dinî yayılmanın öncelikleri olmadığını

²⁰⁸ Daniel C. Kane, Bellonet and Roze: Overzealous Servants of Empire and the 1866 French Attack on Korea", **University of Hawai Press**, Korean Studies, 23, 1999, s. 3.

²⁰⁹ Davies, a.g.m., s. 803.

söyleyip mevcut durumu yeterli gördüğünü beyan ederek öneriyi reddetmişti. Çünkü Amerika'nın asıl amacının Japonya ve Çin ticareti olduğu ve buralara yakınlığı sebebiyle Kore ticaretini kabul ettiği bilinmektedir.²¹⁰ Ancak bölgede bulunan ilk Amerikalı misyonerler Kore'nin Hristiyanlığın yayılması için uygun olduğunu ve orada faaliyete başlanması gerektiğini savunmaktaydı.

Aktif olarak misyonerlik çalışmaları Dr. Horace Newton Allen'in ailesi ile Kore'ye taşındığı 1884 yılından sonra başlamıştır. Allen bunu Kral Kojong ve Kraliçe Min ile yakınlık kurarak ve bu sayede bir Amerikan hastanesi açarak başarmıştı.²¹¹ Bundan sonra dönemin önemli misyonerlerinden olan Underwood ve Appenzeller Kore'de faaliyete başlamışlardır. Bununla birlikte Amerika Dışişleri Bakanlığının misyonerlik politikası, yeterli derecede aktif değildi. Anlaşıldığı kadarıyla Amerikan yönetimi en azından başlangıçta misyonerlik faaliyetlerine yeterince ilgi duymamış ancak misyonerlerin faaliyetlerini serbest bırakarak sadece can ve mal güvenlikleri tehlikeye girdiğinde müdahale etmeyi tercih etmiştir. Bunun dışında Amerika merkezli misyonerlik, doğrudan dini yayma amaçlı faaliyetler şeklinde gerçekleşmemişti. Özellikle Kore'deki Hristiyanlık karşıtı yasalar nedeniyle misyonerler, hastane ya da okul kurmak gibi daha genel ve insani ihtiyaçların giderilmesi suretiyle Korelilerin saygısını ve güvenini kazanmayı amaçlamışlardı.²¹² Bunun en önemli nedeni, belirtildiği üzere daha önce Katoliklere yapılan zulümlerdi.

1890 yılında, Samuel A. Moffet bir dilekçe yazarak Amerika yönetiminin, misyonerlerin dini yayma faaliyetlerinin desteklenmesi konusunda bir istekte bulundu, ancak hükümetten olumlu yanıt alamadı. Daha sonra Dr. Allen, 1882 yılındaki antlaşmayı gerekçe göstererek konuyu, Kore Dışişleri Bakanlığının önüne getirdi. Kore yönetiminin dinler karşısındaki eşitsizlik ve ayrımcılığa dayalı politikalarının ortadan kaldırılması talebinde bulundu. Kore'nin ve Amerika'nın ilgili bakanları meseleyi müzakere etmiş olsalar da Kore yönetimi, konunun sadece misyonerlerle ilgisi olmadığını belirterek verilen tavizlerin Japonya'ya da avantajlar sağlayacağı yönündeki endişelerini ileri sürerek Amerikalı bakanın taleplerine olumlu yanıt vermedi. Başka bir ifadeyle Kore yönetimi, Kanhwa Antlaşması'nda sadece Japonya'ya verdiğini düşündüğü tavizleri daha sonra diğer güçlü tüm ülkelere vermek zorunda kalmıştı ve şimdi aynı şekilde bir antlaşma ile Amerikalılara verilecek tüm imtiyazlardan, ülkelerinin hemen hemen her yerinde egemen olmaya başlayan Japonların da faydalanacaklarından korkmuş ve Amerikalılarla anlaşmaya yanaşmamıştı. Başka bir korku da zaten Kore topraklarına iyice yayılan Japonların geleneklerinin Kore'ye yayılmasıydı. Amerika, Hristiyanlık geleneklerini Kore üzerinde etkili olarak kullanmaya başladığında, Japonya da ticaret antlaşmasıyla neredeyse bütün limanlarında etkili olduğu Kore üzerinde daha fazla nüfuz elde edebilirdi. Bütün bu olumsuzluklara rağmen Amerikalı misyonerler Kore'de kısa sürede büyük bir

²¹⁰ Dae Young Ryu, "An Odd Relationship: The State Department, Its Representatives, and American Protestant Missionaries in Korea, 1882-1905", *The Journal of American-East Asian Relation*, Winter 1997, 6 (4), s. 272-274.

²¹¹ Daives, a.g.m., s. 810.

²¹² Ryu, a.g.m., s. 273-274.

etki yaratmıştır. Batı üstünlüğüne inan bu misyonerler hem Hristiyanlığı hem de Batı medeniyetini Kore'ye taşımayı görevleri olarak görmüşlerdir. Bu Amerikalı misyonerler, Kore kraliyet ailesiyle yakın bir bağ kurmuş birçok ilerici alimlere akıl hocası olmuş ve halk arasında Batılı her şeyin taşıyıcıları olarak tanınmaya başlanmışlardır. Batı medeniyetinin hayırsever misyonerleri Kore'deki medeniyet aydınlanma hareketi üzerinde kalıcı ve güçlü bir etki yarattılar.²¹³ Kore'deki Amerikalı misyonerler medenileştirme sorumluluklarını çeşitli şekillerde yerine getirmişlerdir. Koreli gençliğe Batıyı öğrenmeyi öğrettiler, Batı tarzı hastaneler inşa ettiler, Batı medeniyeti hakkında kitaplar ve makaleler yazdılar ve hatta Batı alet ve makinelerini ithal edip sattılar. Gazete yayımlamak, Batı uygarlığının ideolojisini yaymanın özellikle yararlı bir yolu haline geldi. Misyonerlerin uygarlık aydınlanma kavramı, Kore yaşamının tüm boyutlarını sosyal, politik, ekonomik, yasal, dini ve politik kapsayacak kadar kapsamlıydı. Örneğin 1897 yılında Henry Appenzeller'in *The Korean Christian Advocate*, (*Joseon geuriseudoinhoebo*) adlı gazetesıyla halkın kolayca ulaşabileceği ve öğrenebileceği *hangıl* alfabesiyle yayın yaparak daha fazla kitleye ulaşmayı hedeflediler. Hem Hristiyanlığı yaymak için hem de modern ulus-devlet inşa etmek için sıradan insanlara da ulaştılar. Böylece halkın onayını almayı başarmışlardı. Bundan başka Appenzeller'in *Paichai* adlı okulu kurarak eğitimde yenilikler getirmeyi amaçlamıştır. Bunun yanında İngilizce öğrenimiyle beraber Hristiyanlık öğretilerini de halka öğretmeyi hedeflemiştir. Allen ise halkın yararına olan Amerikan hastaneleri kurmuş ve kadınları da hemşire olarak yetiştirmişti. Underwood ise salgın hastalıklar sırasında koleraya yakalanan hastalar için bir barınak ve sonunda Chosen Christian College ve bugün Yonsei Üniversitesi olan bir yetimhane kurdu.²¹⁴ Bunlar gibi yapılan sosyal alandaki gelişmeler Kore halkına Hristiyanlığı kabul etmesi için kolaylık sağlamış oldu. Misyonerler ve onların öğretileri birçok açıdan Kore'ye yayılmada başarı sağladı.

Protestanlığın yayılmasında en dikkat çekici şehirlerden birisi Pyongyang'dı. Bu şehirde 1907'de binlerce insanın bir araya gelmesiyle Protestanlık zirve noktaya ulaşmıştı. Eddy de eserinde Pyongyang şehrindeki insanların Hristiyanlığa verdiği tepkiyi ele almıştır. 1911'de Pyongyang'da papazlığa atanma töreninde 33.000'den fazla Hristiyan cemaati bulunmuştur. Pyongyang Kore'deki en kötü şehirlerden biri olmasına rağmen General Sherman ve mürettebatı, 1866 yılında yarımadağa ulaştığında öldürülen yedi misyonerin yerine bu defa Kore'de binlerce Hristiyan bulunmaktaydı.²¹⁵ Sömürge döneminde Pyongyang, bir yandan Kore Protestanlığının merkezi olması nedeniyle diğer yandan da yabancı egemenliğinin yarattığı karanlıkta özgürlük feneri olarak anılan şehrin bireysel

²¹³ Dae Young Ryu, "To build a New Korea: The Political Campaign of Two Protestant Newspapers in Late Joseon Korea" **Oxford University Press**, 57 (4), Autumn, 2015, s. 731.

²¹⁴ Davies, a.g.m., s. 811.

²¹⁵ Eddy, **The New Era in Asia**, s. 69.

kimliğine işlenmesine atfen, *Doğu'nun Kudüsü* olarak anılmıştır.²¹⁶ Hatta bu yoksul halkın otuz bin dolarlık bağışıyla yeni bir kilise inşa etmişlerdir.²¹⁷

Eddy, Hristiyanların sayılarının artmasının yanında inanışlarının havariyel bir sadeliğe sahip olduğunu söylemektedir. Ancak Koreliler genellikle sade bir yaşam tarzına sahiptiler. Evlerinde, giyimlerinde ve inanışlarında sadelik ön plandaydı. Bu nedenle onlar, Hristiyan inanışında havarilerin sadeliğine kıyasla örnek olarak gösteriliyorlardı. Örneğin Eddy, havarilerin öğretilerine göre yaşamını sürdüren fakir bir adamın günde bir öğün yemekle mutlu bir şekilde yaşadığını gözlemlemişti. Ve bu adamın kilisesinin inşasına iki yılda 500 dolar yardımda bulunduğunu söylemekteydi. Başka bir örnekte ise öküz yerine kendi sabanını çeken Hristiyan bir köylü sorgulandığında bu durumun onun için harika bir egzersiz olduğunu ve bundan zevk aldığını ifade etmekteydi. Ancak daha sonra aynı kişi sadakatini göstermek için diğer öküzünü de sattığını ve aile sabanını neşeyle çektiğini söylemişti.²¹⁸

Ayrıca Koreliler Hristiyanlığı daha iyi anlamak için verilen *İncil* derslerine önem veriyorlardı. 1900'lü tarihlere gelindiğinde Hristiyan Koreliler giderek çoğalmış ve *İncil*'i incelemek için elli bin kişilik şehirde on kilise dolup taşmış ve hafta ortası dua toplantısına 800 kişi katılmıştı. Öğrenciler her gün sabah 5'te dua toplantılarına katılmış ve bir yıl boyunca bu bölgede on binden fazla kişi Hristiyanlığı kabul etmişti. Verilen bu eğitimler sadece misyonerler tarafından değil misyonerlerin eğitim verdiği gönüllü olarak hizmet vermek isteyen Koreli Hristiyanlar tarafından da devam ettirilmekteydi. İnsanlara dağıtmak için bir yıl içinde Mark'ın Gospel'nin dört yüz binden fazla kopyası bastırılmıştı.²¹⁹ İnsanlar büyük bir merakla İncilleri incelemiştir. Kore'ye giden ilk misyonerlerden olan Underwood, Korelilerin kitapları almalarıyla ilgili anısını şu şekilde aktarmaktadır.

Stoğumuzu yolculuk boyunca sürdürebilmek için her yerde satışı sınırlamak zorunda kaldık. Ve o zaman bile, yolculuğumuzda bize fazladan malzeme gönderilmesine rağmen, Euiju'dan ayrılmadan önce tamamen kitaplarımız tükendi ve geri dönüş için hiçbir şeyimiz yoktu. Unutulmamalıdır ki, bu kimseler kitapları Hristiyan oldukları için almamışlar, buna rağmen satın almış olmaları İncil'e geniş bir kapının açık olduğunu kanıtlamıştır.²²⁰

İnsanlar Hristiyanlığı kabul etmese de merak ettikleri için kitapları satın almışlardı. Sonuçta Underwood'un anlatısı, Eddy'nin Hristiyanlığın Kore'de Koreliler için yeni bir kurtuluş yolu anlamına geldiği yolundaki teorisini desteklemekteydi. Ayrıca Eddy Kore'nin kendini geliştirebileceğine inanmaktaydı. Çünkü Kore'de Hristiyanlığın dikkat çekici ve hızlı büyümesinin

²¹⁶ Hwang, a.g.e., s. 137.

²¹⁷ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 70.

²¹⁸ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 73.

²¹⁹ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 72.

²²⁰ Underwood, a.g.e., s. 108.

arkasında bir yandan da eski yaşam standartlarının politik, ekonomik, sosyal ve dinî çöküşü vardı. Eski inançların doğurduğu ve desteklediği ve geçmişe zincirlenen eski sistem başarısız olmuştu. Kötü yönetim ve baskı insanları umutsuzluğa düşürmüştü. İnsanlar yorgundu ve pagan inançlarının ve dinlerinin yetersizliğinden dolayı cesaretleri yıkılmıştı. Ahlaki açıdan yıpranmışlardı ve can çekişiyorlardı. Tam bu sırada ahlaki yaşamlarının kasvetli soğuk atmosferine, daha iyi şeylerin parlak vaatleriyle İsa Mesih'in müjdesi geldi. Ve içgüdüsel olarak Koreliler yüzlerini İsa Mesih'e ve Kutsal Kitap'a dönmüşlerdi. Eddy'ye göre bunun nedeni Korelilerin geri kalmışlığı biyolojik olmaktan ziyade sosyolojik şartlardan kaynaklanmaktaydı. Tıpkı Japonlarda olduğu gibi, onların da yanlışları biyolojik değil çevresel şartlardan kaynaklanan sosyolojik sorunlardır. Başka bir ifadeyle Kore'de sorunlar yapısal değil tarihsel ve kültürel. Eddy'nin söylemek istediği yapısal olanın değiştirilemeyeceği ancak kültürel olanın değiştirebileceği, dolayısıyla Kore'nin tarihsel şartlardan kaynaklanan geri kalmışlık sorunlarının giderilebileceği ve böylece Hristiyanlığın burada yayılabileceğiydi. Yani o, konuya tarihsel gerilik ve yapısal gerilik kavramlarının perspektifinden yaklaşıyor, tarihsel geriliğin telafi edip geliştirilebileceğini, yapılacak iyileştirmeler sonucunda Kore'nin gelişmiş bir toplum haline gelebileceğini ileri sürüyordu. Ancak bilindiği üzere, 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın ilk yarısında Batı bilim, felsefe ve siyasetinde oldukça yaygın olan bu ırkçı kurama göre yapısal gerilik kalıcıydı ve geliştirilemezdi. Sözelimi Kızılderililerin ya da zencilerin geri kalmışlığı yapısalı. Sonuçta bölgede Hristiyanlık ile rekabet edecek ileri bir kültür ve farklı bir din yoktu. Zira mevcut yerel inanış, felsefe ve kültürler tarihsel geri kalmışlığın bizatihi sebebiydi. Bu durumda ileri ve gelişmiş bir din olan Hristiyanlığın bölgedeki gücünü artırması kadar doğal bir sonuç bulunmamaktaydı. Nitekim Hristiyanlık, başta Kore olmak üzere pasifik bölgesinde gücünü gittikçe artırdı. Ayrıca Eddy'ye göre Kore'yi işgal eden Japon hükümeti halka gerçek din özgürlüğü verirse, Hristiyanlığın Kore'de şansı büyük oranda artacaktı.²²¹

Eddy Kore'nin son yirmi yılda Hristiyanlığa verdiği tepki onu tüm dünyada üne kavuşturduğunu ve hatanın insanlarda değil çevrelerinde, onların dinî kapasitelerinin eksikliğinde değil eski dinlerinde olduğunu ortaya koymuştu.²²² Burada Sherwood Eddy'nin oryantalist bakış açısı kendini göstermektedir. Oryantalizme göre kendini tanımlayamayan ve kendisi için doğru olanın ne olduğunu bilmeyen doğu ülkeleri için Batılılar tarafından Hristiyanlık fırsat olarak sunulmaktaydı. Bir misyoner olan Eddy'ye göre Kore'nin kurtuluşu doğal olarak Hristiyanlıktaydı. Bu nedenle Kore'nin içine düştüğü manevi boşluktan kurtulmasında ona yardımcı olacak şey sadece Hristiyanlardı. Japonya'nın işgali sadece onlara maddi destek sağlamıştı ve Japonların ahlaksızlıklarının Kore'ye sirayet etme tehlikesi ve Japonya'nın merkantilist yaklaşımının Kore için iyi olmaması Hristiyanlığın ülke için en iyi seçenek olduğunu göstermekteydi.²²³ Eddy, halkın kendiliğinden, sadece bir arayış içinde olduğu için Hristiyanlığı kabul ettiğini ileri sürse de

²²¹ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 74.

²²² Eddy, *The New Era in Asia*, s. 67.

²²³ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 68.

Abdürreşid İbrahim asıl sebebin açlık ve insanların bir türlü karşılamayacakları ihtiyaçlardan kaynaklanan bir zorunluluktan ileri geldiğini ifade etmekteydi. Abdürreşid İbrahim, konuyla ilgili olarak *Âlem-i İslam* adıyla İstanbul’da basılan seyahatnamesinde bir Koreli ile arasında geçen şu sohbeti aktarmaktaydı:

(...) bir taraftan açlıktan ölmek var, diğer taraftan da misyonerler gelir dikilirler, Hristiyan yapmak için canını alırlar. Tekliflerini kabul etmezseniz rakı vermezler, ettikten sonra da vermiyorlar ya, fakat edinceye kadar veriyorlar. Fakirler çoğunlukla kabul ederler, başka çare yoktur; bir şişe rakı için Hristiyan olan çoktur. Akşamdan baba misyoner rakı verir, ama sabah bir damla vermez; gösterir şişeyi, “Hristiyanlığı kabul edersen vereceğim” der. Sonra o zavallı ne yapar?! İster-istemez Hristiyan olur. Böyle Hristiyanlar pek çoktur.²²⁴

Abdürreşid İbrahim’in Koreli vatandaş ile yaptığı bu konuşmaya göre Kore halkının çoğunlukla Hristiyanlığı zorlamayla ve içinde bulundukları kötü şartlardan faydalanan kötü karakterli misyonerler yüzünden kabul ettiği sonucu çıkmaktadır. Ancak inanmış bir misyonerin imanını satın alınamayacağını bildiğini farz etmek gerekmektedir. Ama yine de bu yöntemin muhatabı Hristiyanlığa alıştırmada ve ısındırmada etkili olduğu düşünülebilir. Ayrıca Abdürreşid İbrahim’in Hristiyanlar ve özellikle misyonerler hakkında hiç de iyi his ve düşünceler beslemediği de bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla bazıları zorla ve/ya ihtiyaçlarının karşılanması için Hristiyanlığı kabul etmiş gibi görünse bile gerçekten samimi bir şekilde inananların bulunduğunu da kabul etmek gerekir. Bununla birlikte özellikle fakirlerin Hristiyanlığı kabul ettiği düşünülürse hayatta kalma güdüsünün bu yolun seçilmesinde hatırı sayılır bir etki yaptığı da teslim edilmelidir. Kore halkının açlık ve yoksulluk içinde bulunması, arazilerini ekememesi ve sürekli savaflara hedef olması nedeniyle misyonerlerin bu girişimlerine kayıtsız kalamamaları çok doğaldı. Abdürreşid İbrahim’e göre Korelilerin alkole düşkünlüğü misyonerlerin Hristiyanlığı yaymak için onu araçsallaştırmasına neden olmuştu. Şöyle diyordu:

Kore’de hiç ömründe bir kez bile içki içmemiş bir adam olsa bile Hristiyanlığı kabul ettiğinde, senede hiç olmazsa bir kere Hz. İsa’nın kanı niyetiyle içecek dinin gereği olarak içmeye mecburdur ve içtiği şarabı da İsa’nın kanıdır diye itikad edecek, şarap olduğunu bildiği halde his ve idrak kuvvetinin tümünü yayınlayarak, “Bu İsa’nın kanıdır ve İsa’nın kanını içiyorum” diyerek itikad edecek.²²⁵

Sonuçta Korelilerin çok alkol aldığı bugün dahi bilenen ve geçerli bir husustur. Bunun tarihsel nedeni ise İngilizleri Çin’i mağlup ettikten sonra Çin’de afyon satması gibi Japonlar da Kore’yi ilhak ettikten sonra onlara pirinçten yapılan saka denilen bir tür alkollü içkiyi satarak Korelileri alkol müptelası yapmalarıydı. Nitekim Abdürreşid İbrahim, Kore’de tüm sokakların sarhoşlarla dolu olduğunu neredeyse hiç ayık insanın bulunmadığını söylemekteydi. O, Japonya ile karşılaştığında Kore’nin alkole daha bağımlı olduğunu ifade etmekteydi. Dolayısıyla Abdürreşid İbrahim’e göre,

²²⁴ Abdürreşid İbrahim, *Alem-i İslam ve Japonya’da İslamiyet’in Yayılması*, I, (Haz. Ertuğrul Özalp), 3. Baskı, İşaret Yayınları, İstanbul 2019, s. 254.

²²⁵ Abdürreşid İbrahim, *Alem-i İslam*, II, s. 30.

Korelilerin alkolizmi elinde alkol bulunan ya da alkole kolayca ulaşan misyonerlerin bunu Hristiyanlığı yaymak için bir silaha dönüştürmelerine sebep olmuştu. Ancak Abdürreşid İbrahim'in Kore'de bulunduğu dönemde Kore'nin milli bayramlarının olduğu da unutulmamalıdır. Kore'de Chuseok (geleneksel Şükran Günü) ve Seolnal (ay takvimine göre yılbaşı) adlı törenlerinde mezar ziyaretleriyle başlayan ve ataların ruhları için hazırlanan yemekler yanında içki onlar için önemli bir unsur olmuştur.²²⁶ Ayrıca misyonerler, sadece para kuvvetiyle değil yürütme gücünü, daha doğrusu ülkedeki Amerikan siyasi misyonlarını kullanmak suretiyle de Hristiyanlığı yaymaya çalışmışlardır. Örneğin Kore'de bir suçlu Hristiyanlığı kabul ettiğinde konsoloslar vasıtasıyla suçlunun himayesini üstlenen misyonerler cezanın kaldırılmasını sağlamaktaydı.²²⁷ Böylece suçlular cezadan kurtulmak için Hristiyanlığı kolayca tercih etmişlerdi. Bu nedenlerle misyonerler, Kore'de diğer ülkelere göre daha çok insana ulaşmışlardır.

Ancak belirtildiği üzere Hristiyanlık, 1700'lerde ilk olarak Katolik Fransız misyonerleri aracılığıyla Kore'ye yerleşti. 1700'de Fransa'dan gelen misyonerleri öldürerek bu inancı benimseyen binlerce vatandaşı öldüren Kore ne oldu da 1900'lü yıllarda Protestanlığı kabul etti? Bu soruya elbette birçok açıdan cevap verilebilir. Ancak burada konu iki bakımdan değerlendirilecektir. İlk olarak siyasi çıkar ve denge politikası ileri sürülebilir. Zira Hristiyanlık, Amerika desteğinin alınması için siyasi bir öneme sahipti. 1894-1895 yılından itibaren Japonya, Kore topraklarında hâkim olmaya başlamıştı. Neredeyse tüm ticaret Japonların kontrolüne geçmiş ve sürekli olarak ülkeye Japon iskân edilmeye başlanmıştı. Böylece Japonların Kore'ye gelişinin sürekli olacağı endişesine kapılan Koreliler, geleneksel Kore'nin tümünden yok olacağı düşüncesini ortaya çıkarmıştı. Bu yüzden Protestanlık sömürge devletinin Batılıların eğitim, din ve tıp alanlarındaki etkisini engelleme çabaları yüzünden Japon egemenliğine karşı direnişle özdeşleştirilmiştir.²²⁸ Diğer taraftan Çin'in güç kaybetmesi üzerine yapılan Pekin Antlaşması'ndan sonra Ussuri Bölgesini alan Rusya Kore ile komşu olmuştu ve Kore toprakları üzerinden geçecek olan demir yolları için Kore'ye hâkim olmayı istemektedir. 1896'da bu amacını Kral Kjong'un Rusya'ya sığınmasıyla bir süreliğine gerçekleştirmiştir. Böyle bir siyasi ortam içerisinde Kore siyasi varlık elde etmek için Amerika'nın desteğini uygun bulmuştu. Amerika'nın amacının sadece ticaret yapmak olduğunu düşünen Koreli yetkililer ve Amerikalı misyonerlerin de iyi davranmaları sonucu Amerika denge politikasında önemli bir yerde gördü. Böylece Kore Amerika ve yardımını Hristiyanlıkla beraber kabul etmiş oldu.

Sherwood Eddy ise Japon işgalinin, kendisine göre yeterli bir inancıya sahip olmayan Kore'yi manevi yönden eksik bırakacağını ileri sürüyordu. Bunun sebebiyse Japonya'nın maddi ve görünüşte başarılı olan medeniyetini Kore'ye tanıttak, böylece Japon gelişmesinin ürünleri Kore'ye aktarılacaktı. Eddy'ye göre bu, Japonya'da olan ahlaki eksikliklerin de Kore'ye gelmesi demekti.

²²⁶ Gökmen, a.g.m., s. 105.

²²⁷ Abdürreşid İbrahim, **Alem-i İslam**, II, s. 30.

²²⁸ Hwang, a.g.e., s. 137.

Nitekim Japonlar Kore'ye girdikten kısa bir süre sonra gelen 27.000 Japon arasında, başkentte yaşayan 300.000 Koreli arasında aynı yozlaşmış ticaretteki (fuhuş) Koreli kadınlardan iki kat daha fazla ahlaksız kadın bulunuyordu ama ne yazık ki Japon işgalinden sonra yayıldı. Bu Eddy'nin *social evil* ibaresiyle ifadelendirmeyi tercih ettiği fuhşun, Japon etkisinin artmasıyla birlikte yaygınlaşma olasılığının Kore için ne kadar büyük bir tehdit olduğunu göstermekteydi. Ona göre Japonya sadece maddi gelişme için vardı ama ahlaki gelişimi Protestan misyonerler sağlayacaktı. Abdürreşid İbrahim'de ise bu durumun tam tersi bir anlatım bulunmaktadır. Abdürreşid İbrahim ile Kore devlet görevlisi arasında şu diyalog geçmiştir: "Konsi yama Abdürreşid İbrahim'e şöyle söyledi: Memleketimiz bugün Japonya ülkesidir. Fakat onlar da biraz geç hareket ettiler, milletimizin ahlâkı tam bozulduktan sonra geldiler; milletimizin ruhunu katledenler asıl Hristiyan misyonerlerdir."²²⁹ Yani ona göre Kore'nin asıl ahlakını bozanlar Avrupalılar, özellikle misyonerlerdi. Hatta Koreli kadınların örtünmelerinin de Avrupalı erkeklerin ahlaksızlıklarından kurtulmak için gerekli olduğundan Abdürreşid İbrahim kitabında yazmıştır.

Eddy, Kore'de Hristiyanlık bu kadar hızlı yayılıp kabul edildiğini iddia etse de mevcut durumu yeterli görmüyordu. Ona göre Kore'de Hristiyanlığın benimsenmesinde daha hızlı olunabilmesi için eğitimin yaygınlaştırılması gerekmekteydi. Kore'de eğitimin düşük seviyede bulunması ve insanların kuvvetli fikir akımlarıyla mücadele etmek zorunda kalmayışları nedeniyle henüz Hristiyanlığa verecekleri tepkileri Japonya ya da diğer Asya ülkelerinde olduğu gibi gerçekleşmeyecekti. Kore'deki hükümet eğitiminin maddi gelişmelere ayak uydurmadığı söylenmelidir. Kore'de hükümet gelirinin sadece %2,5'i eğitim için ayrılmışken Filipinler'de toplam gelirin altıda birinden fazlası bu gelir için harcanmıştı ve bu da Kore'nin gelişimi için yeterli değildi. Kore alfabesini kullanmakta çok becerikli olan misyonerler, biyomedikale ve teknolojilere hâkim olmalarıyla, toplumsal özgürlüğe üstü kapalı ama ölüm sonrasında kurtuluşa üstü açık bir şekilde vaatleri ve sarsılmaz duruşları ile büyük başarı elde etmişlerdi.²³⁰ Bu nedenle eğitime önem verilmeli ve bu ülkede Hristiyanlığı derinleştirmek için 1913 yılında Kore'de düzenlenen Devam Komitesinde önerildiği gibi Hristiyanlık üniversitesi kurulmalıdır. Bunun dışında Kore Kilisesinin ve Japonya'ya gönderilecek ve orada eğitim alacak erkeklerle baş edebilecek yüksek deneyimli ve özel olarak eğitilmiş Hristiyan liderlere ihtiyaç bulunmaktadır. Böylece yeni çağın gerekliliklerini karşılamak için ve ulusal hayırseverlik ve sosyal yardım için bu liderler çalışacaktı.²³¹

Protestanlığın yayılmasında tek etkili grup Batılı misyonerler olmamıştır. Japonya'da Amerika'da ve Kore'deki misyoner okullarında eğitim almış Koreliler de Hristiyanlığın yayılması için çalışmalara katılmışlardı. Dinlerin yayılmasında en önde gelen alimler Protestanlığın yayılmasında da yardımcı olmuştur. Özellikle 1894-1895 yılları Çin-Japon Savaşı'ndan sonra

²²⁹ Abdürreşid İbrahim, *Âlem-i İslam*, II, s. 27

²³⁰ Hwang, a.g.e., s. 136.

²³¹ Eddy, *The New Era in Asia*, s.78.

Rusya'ya sığınan Kore'nin bağımsızlığını savunan Bağımsızlık Kulübü Protestanlığın gelişmesinde yardımcı oldu. Amaçları Batı'nın ilmini ve bilimi ülkelerine taşımak olan alimler dini de bunlarla bütünleştirerek almıştı.

Bağımsızlık Kulübü modern uygarlığın fikirlerine uygun olarak tüm hükümeti reform etmeye çalıştı. Bir süre iktidarda kalmış ve çeşitli reformlara imza atmışlardır. Ancak muhafazakâr gericiler imparatora üstünlük sağlayarak bağımsızlık partisi üyelerinden en seçkinlerini hapse atarak cezalandırmıştır. Yakalananlar arasında bağımsızlık partisi iktidarda olduğu dönemde üyelerinden biri olan Dr. Rhee de bulunuyordu. Dr. Rhee eski Konfüçyüsçü geleneğine sahip bir ailede doğmuş ve İngilizce Kore'de tanıtılmaya başlandığında İngilizce öğrenmek için Appenzeller'in Paichai'sine katılmıştır. 1897 Paichai mezuniyet töreninde “Bağımsızlık” başlıklı açılış konuşmasını yaparak hızla İngilizce öğrendi. Bir öğrenci gazetesi kurdu ve Bağımsızlık Kulübü'nün öğrenci kolu olan Karşılıklı Dostluk Münazara Derneği'nin öğrenci lideri olarak ortaya çıktı.²³²

1898 yılında Kral Kojong'un tahta geçmesinden sonra bağımsızlık partisinin gerçekleştirmeyi istediği reformları reddedilerek Dr. Rhee cezalandırılmıştı. Dr. Rhee hapishanede olduğu süre boyunca birçok işkenceye maruz kalmıştı. Arkadaşları idam edildiği için kendisinin de idam edileceğini düşünmüştü. Bu süre zarfında Rhee gazetede kendi ölüm ilanını bile görmüştü ve bu işkencelerin ve ölümünün sonrasında ne olacağı düşüncesine yoğunlaşmıştı. Böylece bir arayış içine girmişti. Eddy'ye göre Konfüçyüsçülük ona umut, Budizm ise kesinlik vermiyordu. Şamanizm de alçaltıcı hurafelerini kabul etmiyordu. Bu nedenle misyonerlik okulunda öğrendiği Hristiyanlık üzerine düşünmeye başlayan Rhee, çaresizlik içinde tek umudu olduğu düşündüğü Hristiyanlığa yoğunlaştı. Misyoner okulunda sevecen bir babanın ve şefkatli bir kurtarıcının günahlarını bağışlayacağını ve gelecek için umut duyduğu öğretilerini hatırlayarak Hristiyanlığı kabul etti.²³³ Eddy, Rhee'nin Hristiyanlık için arayışta olduğu zamanı şu şekilde anlatmıştır:

Misyonerlik okulunda Mesih'i gurur ve yürek sertliğiyle reddettiği ve Mesih'i acı ve açık bir şekilde eleştirdiği için günah suçundan mahkûm olduğunu hissetti, ama bir insan tövbe ederse Tanrı'nın affedeceğini söyleyen bazı ayetleri hatırladı. Acı içinde çaresiz ve perişan bir şekilde Tanrı'ya döndü. Nasıl dua edileceğini bilmiyordu, ancak elinden geldigince başını eğerek, kırık bir kalp ile “Aman Tanrım, ülkemi kurtar, ruhumu kurtar” diye haykırdı. Tüm söyleyebildiği buydu ama genç vatansever, bu yıkılmış ağlamada Tanrı'yı buldu. Bu şimdiye kadar sunduğu ilk duaydı.²³⁴

Rhee Hristiyanlığı kabul ettikten sonra bulunduğu hapishanedeki diğer mahkûmları da bu kurtuluş yoluna davet etti. Herkese bu müjdeyi tanıttı ve hepsine tek tek yalvardı. Birçoğu bundan etkilendi. Gardiyan Hristiyanlığı kabul ettikten sonra Rhee daha büyük bir hücreye alındı. Bu sırada

²³² Davies, a.g.m., s. 814.

²³³ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 78.

²³⁴ Eddy, *The New Era in Asia*, s. 80.

Amerikalı misyonerler Rhee'nin cezasının kaldırılması için uğraş veriyorlardı. Ancak sadece idam cezasını kaldırebildiler ve ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı. Bu da Hristiyanlığın kurtarıcılığını Rhee'ye bir kez daha göstermiş oldu. Çünkü misyonerler zor durumda olan halk için bunu çözüm olarak sunmayı başarmıştı. Ayrıca Kore inancında Hulbert'in de dediği gibi "bir adamın dininin ne olduğunu bilmek istiyorsan, başı beladayken onu izlemelisin. O zaman hakiki dini ortaya çıkar." Bir Korelinin bir inancı değerlendirmesi, onun için bir işe yarayıp yaramadığına göre belirlenirdi. Böylece zor durumda olan ve idamı kaldırılan Rhee kurtuluşu Hristiyanlıkta buldu. Kendisiyle beraber on üç çocuğunun bulunduğu hücrede onlara okumayı öğretti. Kırk kişilik başka bir yetişkin grubu daha buna dahil etti. Bu şekilde Hristiyanlığı öğretmek için sınıflar açıldı. Beş yüzyıl önce biri ironik bir şekilde bu hapishaneye kutsama salonu adını vermişti ve müjdenin simyası altında burası gerçekten de bu adamlar için bir kutsama yeri haline geldi.²³⁵

Hapishanedeki grup içinde bulunan başka bir devlet adamı olan Yi Sang Jai de bulunuyordu. Wasington'da Kore Elçiliğinin uzun yıllarca sekreterliğini yapan devlet adamı Kore'ye döndüğünde Bağımsızlık Partisi üyesi olmuş ve başkan yardımcılığı ardından da Kore imparatorluk kabinesi Sekreterliği yapmıştır. Hristiyanlığa şiddetle karşı çıkan Konfüçyüsçü geleneğine bağlı biriydi. Amerika'ya giderken Hristiyanlığı savunan bir parti lideri ona Mesih'i hapishanede hatırlayacaksın demiştir. Gerçekten de yıllar sonra hapse girdiğinde Yi Sang Jai bu sözleri hatırladı. Bunun üzerine birçok arkadaşının gözünün önünde işkence ile öldürüldüğüne ve en acısı da oğlunun işkence görmesine şahit olmuştu. Dr. Rhee, hücrelerinde bulunan bu eski devlet adamını ziyaret ederek Hristiyanlığı kabul etmesini sağlamıştır. Hapiste buna karşı en çok direnenlerden biri olan devlet adamı sonunda kurtuluşu burada bularak İsa'nın kurtarıcı olduğuna inandı. Ve hapisten çıktığında YMCA Seul din işleri direktörü olarak çalışmıştır. Eddy'ye göre hiçbir insan bu hapishanedeki acı çekenler kadar Hristiyanlık için ve Kore'nin yenilenmesi için çalışmamıştı. Acı onları bu dine inanmada mükemmelleştirmişti.²³⁶

²³⁵ Eddy, **The New Era in Asia**, s. 81.

²³⁶ Eddy, **The New Era in Asia**, s. 83.

SONUÇ ve ÖNERİLER

19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başı tüm dünyada yeni dengelerin oluştuğu dönemi işaret etmektedir. Yüzlerce yıl kendi bölgesinde Avrupalı ülkelerle irtibat kurmadan kendine özgü gelenekleriyle kalan kadim Asya ülkeleri zamanla güçler dengesini değiştirdi. Sherwood Eddy'nin de ifade ettiği Avrupalıların Batı medeniyetini Asya'ya taşıma işlemi Asya'nın yeniden doğması ve Avrupa'ya karşı tehlikeli olmasıyla sonuçlandı. Bu nedenle Asya ülkeleri Avrupalı devletlerin güçleri altında onların yönlendirdikleri gibi büyümeye ve gelişmeye mahkûm edilmek istendi. Ancak sonuçları istenilen gibi olmadı.

Batılı ülkeler, Asya'ya hâkim olabilmek için bölgeye öncelikle ticaret gemileri gönderip ticari ilişkiler kurmayı ve ardından bunlarla beraber Hristiyanlığı yaymayı amaçlamışlardır. Bu amaçları doğrultusunda bölgeye birçok misyoner göndermişler ve dini yaymak için kurumlar açmışlardır. Bu tez çalışmasında ise Asya'ya birçok seyahatte bulunmuş ve misyonerlik çalışmaları yürütmüş olan Shewood Eddy'nin eserinden yararlanılarak Asya'nın stratejik açıdan önemli ülkelerinden olan Kore hakkında bazı ana noktalara değinilmiştir. Eddy, misyonerliği boyunca Hristiyanlığı tam anlamıyla gittiği ülkelere yaymayı amaçlayan bir Evanjelik olarak çalıştı. Bu çalışmaları sırasında etkili yöntemler kullanarak insanları kalıcı bir şekilde dine davet etti. Asya'daki misyonerliği boyunca ülkelerdeki eksiklikleri karşılaştırmalı olarak elde aldı ve çalışmalarını bunlar üzerine yürüttü. Kedisinden önceki misyoner çalışmalarını ve bölgedeki siyasi, sosyal yapıyı iyice özümseyerek çalışmalarına yön veren Eddy, tüm faaliyetleri boyunca özellikle Kore'de Hristiyanlığın daha hızlı yayıldığını ifade etti. O, Kore'nin modernizmini Hristiyanlığın yayılmasıyla ve Japonya'nın ilhakıyla gerçekleştirdiğini söylerken Kore hakkında yaptığı çalışmalar sonucunda Kore'nin Hristiyanlığı bir kurtuluş yolu olarak gördüğünü belirtmektedir. Gerçekten de 1860'lı yıllarda ilk defa Fransız Katoliklerle gelen Hristiyanlık bugün Kore'nin varoluş mücadelesinde önemli bir noktadadır. Çünkü insanlar kötü yönetimden aklıktan ve haksızlıktan kaçmaya çalıştıklarında Eddy'nin söylediği gibi Hristiyanlığı kurtarıcı olarak görmüşlerdir. Bu ise siyasi anlamda bakıldığında arka planda Japonya hakimiyetine karşı Amerika desteği anlamına gelmektedir. Ancak misyonerler de Hristiyanlığın Kore'de çok hızlı bir şekilde yayılması için yoğun çalışmalar yapmışlardır. Bunun ilk nedenlerinden birisi Sherwood Eddy gibi Asya'daki nüfusun ve zenginliklerin bir gün Avrupalılar ve Amerikalılar için tehlike içerdiğini düşünmüşlerdir. Ayrıca Koreli alimler ve özellikle Bağımsızlık Kulübü üyelerinin desteklerini almışlardır. Bağımsızlık Kulübü üyeleri Kore'nin ulusal bağımsızlığını savunurken Amerika'dan destek almış birçok grup üyesi Amerika'ya giderek faaliyetlerini orada sürmüş ve Hristiyanlığı kabul etmiş ve yaymaya çalışmışlardır. Bu kulübün önemli üyelerinden olan Rhee Kore tarihinde önemli yere sahiptir. Rhee,

Sherwood Eddy ile tanışarak Kore’de yapılan faaliyetlere katılmış ve Kore’nin bağımsızlığı için iş birliği yapmıştır. Amerika’ya giderek bir takım Kore bağımsızlığı propagandaları yapmış ve Amerika’nın desteğini almıştır. Daha sonra Kore’ye döndüğünde ise Güney Kore Cumhuriyeti’ni kurulmasını sağlamış ve başbakanı olmuştur. Bu nedenle Kore’nin bağımsızlığında ve Cumhuriyet olarak kurulmasında Protestanlık etkisi ve Amerika desteği görülmektedir.

Kore, siyasi ve sosyal açıdan Japonya ve Çin arasındaki rekabet savaşından da oldukça etkilendi. Choson Krallığı tarafından yönetilen ülke Çin’e bağımlıydı. Ancak emperyalizm etkileriyle güçlenen Japonya da Kore üzerinde zamanla hak iddia etmeye başladı. Bu süreç Kore’yi iki Asyalı ülke arasında stratejik olarak önemli bir konumda ve bir çatışma içinde bıraktı. Bu nedenle Kanghwa Antlaşması’nın Kore tarihindeki kırılma noktalarından birisi olduğunu söylemek oldukça doğru olur. Bu antlaşma ile kapalılık politikasını kaldıran Kore özellikle bu imtiyazı Avrupalılara karşı değil tamamen kendisi gibi Asyalı olan bir devlete karşı vermiştir. Bu hem Kore’nin Batı teknolojisine ve medeniyetine açıldığını hem de Japonya’nın emperyalizminin ilk adımını göstermektedir.

Kanghwa Antlaşması’yla Batı’ya açılan Kore’nin geleneksel toplum yapısında bir değişme meydana geldi. Batı medeniyeti tanınmaya başladı ve Japonya etkisi hissedilmeye başlandı. Bunun yanında halk ve soylu sınıf arasında da ekonomik olarak ayrışmalar meydana geldi. Halkın fakirleşmesi ve devletin yolsuzluklara karşı bir önlem almaması hatta devlet görevlilerin dahi haraç alması halkı daha da zor duruma sokmuştur. Toplumda hiçbir insanın can ve mal güvenliği kalmamıştır. Halkın birçok malı gasp edilmiştir. Tüm bunlar halkın isyan etmesine ve Donghak İsyanı’nın ortaya çıkmasına neden oldu. Kral Kjong ise bu isyanı bastırmak için Çin’den yardım talebinde bulundu. Bu ise 1894-1895 Çin-Japon Savaşı’nı ortaya çıkardı ve bu savaş sonunda Çin yenildi. Bu durum Kore’nin siyasi yapısında yeni bir gidişatı göstermektedir. Japonya’nın daha güçlü ortaya çıkmasını ve Kore’nin de kısmen de olsa bağımsızlığını işaret ediyordu. Ancak Kore’nin üzerinde emelleri olan tek ülke Japonya olmamıştır. Kırım Savaşı’nda büyük yenilgi alan Rusya, Doğu Asya üzerinde açacağı ticaret limanları için Kore’ye yönelmiştir. Bu durumda Kore, Japonya’ya karşı kendisine güçlü bir ülkeden destek sağlamak için Rusya ile yakınlaşmıştır. Bu siyasi düzende Rusya kısmen başarılı olsa da 1905 yılında yapılan savaş ile Japonya tüm gücünü hem Avrupa’ya hem de Doğu Asya’daki ülkelere göstermeyi başarmıştır. Böylece Kore Japon hakimiyetine girmiştir.

Donghak İsyanı başka bir açıdan bakıldığında milliyetçi bir isyan olarak tanımlanabilir. Ülkesini emperyal güçlere karşı savunmayı amaçlayan halkın krala birlik olma teklifini içermektedir. Diğer bir açıdan bakıldığında milliyetçilik bağlamında açıklanan talepler dışa bağımlılığı engellemeyi hedeflemiştir. Bağımsız bir ülke isteğinde olan halk, Çin’den bağımsızlık kazanmak amacıyla aslında Japonya’ya yakınlaşırken Japonya’nın hedeflerinin farkına varıldığında Rusya’nın himayesini kabul etmiştir. Rus hakimiyetine giren Kore’de vatanseverlik ve milliyetçilik duyguları

çoğaldı ve Kore'nin gelişimini sağlaması adına önemli adımlar atıldı. Bağımsızlık Kulübü bu sürecin en önemli topluluklarından. Bu durumda Kore kendisine çıkış yolu aradı. İlk olarak Rusya'ya sığınmayı hedefleyen Kore bunda başarılı olmadı ve uluslararası siyasette kendi yerini bildirmek için Dehan İmparatorluğu'nu 1897 yılında ilan etti. Ancak bu sadece var olan siyasi düzene yeni bir kılıf olarak görüldü ve iç dinamikte değişen bir şey olmadı. Rusya hâkimiyetine girdiği bu dönemde Bağımsızlık Kulübü kuruldu ve bu kulüp Kore'nin hem siyasi hem sosyal yönden gelişmesine katkı sağladı. Yurt dışında eğitimler alan kulüp üyeleri Batı teknolojisi ve medeniyetini öğrenerek Kore'ye taşıdı. Kendi dillerinde gazeteler çıkararak halkı bilinçlendirdi ve bağımsızlığı savundu.

1860'lı yıllardan beri Avrupa medeniyetiyle tanışan Korelilerin vergi sistemiyle ilgili deneyimleri, Konfüçyüsçü değerlere ve kurumlara gururla bağlılıkları ve Batı ile sınırlı deneyimleri, onları 19. yüzyılın sonlarında emperyalizmin meydan okumalarına iyi hazırlamadı. Batı'nın müdahalesi oldukça ansızın geldi ve onlara yeterli tepkiler geliştirmeleri için çok az zaman bıraktı. Bununla birlikte, bazı eğitilmiş Koreliler değişen uluslararası ortamın gerçeklerini kavramakta hızlı davrandılar ve devletlerini güçlendirecek kurumsal değişiklikler için baskı yaptılarsa da Kore'nin jeopolitik konumu bu çabayı desteklemedi. Çin müdahalesi, Japon yayılcılığı ve Rus entrikaları ile kralın kararsız liderliği ve seçkinlerin pek çok üyesinin küçük çıkarları, reform gerçekleştirme ve egemenliği sürdürme girişimlerini engelledi.

Sonuç olarak, Batı'nın yaptığı bu müdahaleler sonucunda Asya'da vatanseverlik ve milliyetçilik kavramları anımsanmaya başlamıştır. Başka bir ifadeyle yıllarca kapalılık politikasıyla kendi iç dinamiğini sağlayan ülkeler, Batılı devletlerin ülkeleri içinde yaptıkları faaliyetler ve geleneklerine ve siyasetlerine karışarak ülkeyi hakimiyetleri almak istemeleri sonucunda ülkesini korumaya çalışan vatansever örgütlerin ortaya çıkmasını sağladı. Böylece Asya ülkelerinin bu mücadeleleri birer cumhuriyet devleti kurmalarıyla sonuçlandı. Çin'de vatansever ve milliyetçi örgütler Çin Cumhuriyeti'yle, Japonya'da yapılan değişimler Meiji restorasyonu ile kendini göstermiştir. Kore ise reformcu bazı liderlerin kurduğu Bağımsızlık Kulübünün çalışmaları ve üyelerinin çalışmalarını sürdürerek uzun yıllar sonra iki ayrı devlet olarak kurulmuştur. Bugün dünya nüfusunun çoğunun ve en iyi teknolojilerinin yine Asya'da olduğunu düşünürsek bu toprakların tarihinin araştırılmaya değer olduğunu söylemekte sakınca olmamalıdır.

Son olarak, bu tez çalışması özel olarak Kore tarihi hakkında literatüre küçük bir katkıda bulunmuş olsa da Uzak Doğu hakkında araştırılmayı bekleyen birçok olayın ve kaynağın varlığını bize göstermiştir. Bu tez çalışmasında ele alınan Kore örneği üzerinden misyonerlik faaliyetlerinin modernizme katkısı dikkat çekmektedir. Bu nedenle misyonerlik ile modernizm ilişkisinin benzer metinler üzerinden daha etraflı bir şekilde araştırılması misyonerlik ve modernizm araştırmalarına katkı sağlayacaktır. Ayrıca Hristiyanlığın yayılması için kullanılan yöntemler sadece Sherwood Eddy'nin çalışmaları üzerinden anlatılmaya çalışılmış olsa da buradan yola çıkarak genel olarak Uzak Doğu'da, özel olarak Kore'de misyonerlerin Hristiyanlığı yayma faaliyetlerinde kullandığı

yöntemler diğ r eserlerin incelenmesiyle daha kapsamlı ortaya çıkacaktır. Özellikle dini yayma politikasında Hristiyanlığın yerel kültürlerle karşılaştırıldığında kendisini nasıl me rula tırdığını ve yerel kültürle uzla tığı önemli bir ara tırıma konusu olarak durmaktadır.

KAYNAKÇA

- Abdürreşid İbrahim (2019), **Alem-i İslam ve Japonya’da İslamiyet’in Yayılması**, I-II, (Haz. Ertuğrul Özalp), 3. Baskı, İşaret Yayınları, İstanbul.
- Ahmed Münir (1332) “Asya’da Devr-i Cedide (The Neid Era in Asia)”, **Sebilürreşad**, 14 (295), 164-167.
- Akın, Lemi (2019), **II. Abdülhamit için Hazırlanan Kore Seyahatnamesi**, İstanbul.
- Armaoğlu, Fahir (2013), **19. Yüzyıl Siyasi Tarih**, 13. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul.
- _____ (2018), **20. Yüzyıl Siyasi Tarih**, 24. Baskı, İstanbul.
- Beşikçi, Mehmet (2007), “1894-1895 Çin-Japon Savaşı: Japon Emperyalizminin Yükselişi ve Osmanlı İmparatorluğu”, **Toplumsal Tarih**, 161, 60-64.
- Chongs, Key Ray (1969) “The Tonghak Rebellion: Harbinger of Korean Nationalism”, **Journal of Korean Studies (1969-1971)**, Duke University Press, 1 (1), 73-88.
- Coulson, Constance J.D. (1910), **Peeps at Many Lands Korea**, London.
- Çatalbaş, Resul (2014), “Young Men’s Christian Association’ın Türkiye’deki Faaliyetleri”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 55 (1), 101-122.
- Çelik, Hatice (2020), “On dokuzuncu Yüzyıl Doğu Asya Sistemi’nde Dengeleme Politikaları: Kore-Rusya İlişkileri Örneği”, **Cappadocia Journal of Area Studies (CJAS)**, 2 (2), 127-142.
- Davies, Daniel M. (1994), “The Impact of Christianity upon Korea 1884-1910: Six Key American And Korean Figures”, **Oxford University Press Stable**, 36 (4), Autumn, 795-820.
- Deuchler, Martina (1977), **Opening of Korea Confucianist Gentleman and Barbarian Envoy 1875-1885**, Universty of Washington Press, Seattle ve London.
- Dong-hwi, Kim (Yönetmen) (2019), **The Tale Of Nokdu** Production H Monster Union, South Korea
- Doss, Gorden R. (2010), “John R. Mott, 1865-1955: Mission Leader Extraordinaire”, **Journal of Applied Christian Leadership**, 4 (1), 72-81.
- Eberhard, Wolfram (2009), **Çin Tarihi**, 5. Baskı, Türk Tarik Kurumu Yayınları, Ankara.
- _____ (2019), **En Eski Devirlerden Zamanımıza Kadar Uzak Doğu Tarihi**, 6. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Eckert, Carter J. vd. (1990), **Korea: Old and New: A History**, Ilchokak Press, Seoul.

Eddy, Sherwood (1913), **The New Era in Asia**, New York.

_____ (t.y.), **How China's Leaders Received the Gospel**, The Foreign Department of the International Committee of Young Mens's Christian Associations, New York.

_____ (1944), **A Century With Youth A History of the Y.M.C.A. from 1844 to 1944**, Association Press, 347 Madison Avenme, New York.

Eker, Emrah (2018), "Güney Kore'de Hristiyanlık Tarihi", **Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 11, 93-120.

Ferro, Marc (2017), **Sömürgecilik Tarihi Fetihlerde Bağımsızlık Hareketlerine 13. Yüzyıl- 20. Yüzyıl**, (Çev. Muna Cedden), 3. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.

Gelber, Harry G. (2007), **MÖ 1100'den Günümüze Çin ve Dünya Ejder ve Yabancı Deccallar**, (Çev. H. Hülya Kocaoluk), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Gökçe, Özlem ve Gökmen, Mahmut Ertan, (2016), "1897-1910 Kore'nin Politik Durumu ve Dehan İmparatorluğu", **DTCF Dergisi**, 56 (2), 93-110.

Gökmen, M. Ertan (2018), "Bir Seyyah Olarak Abdürreşit İbrahim'in Seyahatnamesine Göre Kore", **Abdürreşit İbrahim ve Zamanı Türkiye ve Japonya Arasında Orta Avrasya**, 1. Baskı içinde (103-110), TTK, Ankara.

Grousset, Rene (1999), **Asya'nın Uyanışı**, (Haz. Saadettin Gömeç), Akçağ Yayınları, Ankara.

Hamilton, Angus (1904), **Korea**, Charles Scribners's Sons, New York.

Hatano (1328/1912), **Asya Tehlikede**, (Çev. Abdürreşid İbrahim ve Japonyalı Muhammed Hilmi Nakava), Sebilürreşad Kitabhanesi, İstanbul.

Henthorn, William E. (1971), **A History of Korea**, 1st Edition, Free Press, New York.

Holcombe, Charles (2019), **Doğu Asya Tarihi Çin Japonya Kore Medeniyetlerin Köklerinden 21. Yüzyıla Kadar**, (Çev. Muhammed Murtaza Özeren), 2. Baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Hulbert, Homer B. (1909), **The Passing of Korea**, New York.

Hwang, Kyung Moon (2018), **Kore Tarihi**, (Çev. Ayşe Su Doğru), Feylesof Yayınları, İstanbul.

Jeong, Eun Kyung (2016), **Kore Milliyetçiliği**, 1. Baskı, Likya Yayınları, Antalya.

Kadri (1312/1894-1895), **Küçük Kitaplardan "(Kore, Japonya ve Çin'de Kadınlar)"** Dersaadet.

Kane, Daniel C. (1999), Bellonet and Roze: Overzealous Servants of Emprire and the 1866 French Attack on Korea", **University of Hawai Press**, Korean Studies, 23, 1-23.

Kang, Etsuko Hae-Jin (1997), **Diplomacy and Ideology in Japanese-Korean Relations**, 1. Baskı, Macmillan Press, London.

- Kongbogwan, Haeoe (1986), **Focus on Korea Korean Arts and Culture**, Seoul International Pub., Seoul.
- Kore Tarih Öğretmenler Birliği (2014), **Uluslararası Okurlar İçin Kore Tarihi**, NotaBane Yayınları, 1. Baskı, Ankara.
- Kurat, Akdes Nimet (2014), **Rusya Tarihi Başlangıç'tan 1917'ye Kadar**, 6. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Kurtuluş, Rıza (2002), "Kore Cumhuriyeti", **DİA**, 26, Ankara, 198-199.
- Lee, Ki-Baik (1984), **A New History of Korea**, Ilchokak Publishers, Seoul.
- Lee, Kenneth B. (1997), **Korea and East Asia**, 1. Baskı, Prager Publishers, London.
- Lew, Young Ick (1990), "The Conservative Character of the 1894 Tonghak Peasant Uprising a Reappraisal with Emphasis on Chon Pongjuns Background and Motivation", **The Journal of Korean Studies**, 7, Duke University Press, 149-180.
- Markley, Robert (2006), "Bu İnsanlar Bizden Çok Daha Üstünler": Gulliver, Japonlar ve Felemenkler", Balachandra Rajan ve Elizabeth Sauer (Ed.), (Çev. Eda Özgül), **Emperyalizmin Yedi Rengi** 1. Baskı içinde (61-83), Küre Yayınları, İstanbul.
- Mehmet Tevfik (1322/1904-1905), **Aksa-yı Şark Hükümetleri ve Japonya Kore Mançurya Ahvali**, Matba'ı-ı Kütübhâne-i Cihan, İstanbul.
- Myeong-Chan, Kang, Woo-Jung, Lee (Yapımcı), Hyun-Seok, Kim (Yönetmen), (05.02.2015), **C'est si Bon (씨시봉)**, Jay Films, Nogunri Pictures, South Korea.
- Neff, Robert, "Sleepless in Seoul in 1901", **Korean Times**, Posted: 2020-07-25 11:01 Updated: 2020-07-25 22:29, 29.09.2022, 15:20.
- _____ "Joseon Women and Their Manifest Destiny (I)", **Korean Times**, Posted: 2021-09-11 09:14, Updated: 2021-09-12 09:23, 15.09.2021, 20:25.
- _____ "Joseon Women and Their Manifest Destiny (II)", **Korean Times**, Posted 2021-09-12 09:22 Update: 2021-09-13 14:32, 30.09.2022, 19:55.
- _____ "Hunting Devilfish in Korea in 1912", **Korean Times**, Posted: 2021-09-018 09:49 Update: 2021-09-19 08:58, 26.09.2022, 18:35.
- _____ "Western Travelers to Seoul in 1882: Part 2", **Korean Times**, Posted: 2022-08-28 13:38 Uptade: 2022-08-28 13:38, 05.11.2022, 18:30.
- Nutt, Rick (1997), **The Whole Gospel for the Whole World: Sherwood Eddy and the American Protestant Mission**, MercerUniversty Press, Georgia.

- Oğuz, Müge Kübra (2019), “19. Yüzyılda Choson Krallığı’nın Yönetim Anlayışında Meydana Gelen Değişim ve Dış İlişkilerin Başlangıcı”, **ÇOMÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi** 4 (1), 51-70.
- _____ (2019), **Choson Krallığı’ndan Dehan İmparatorluğu’na: Kore’nin Dış Politikaları**, Yayınlanmamış Doktora Tezi- Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Paullin, Charles Oscar (1910), “The Opening of Korea by Commodore Shufeldt”, **Political Science Quarterly**, 25 (3), 470-499.
- Radio Korea International- Korean Boadcasting System (1995), **The History of Korea**, Seoul.
- Ryu, Dae Young (1997), “An Odd Relationship: The State DEpartment, Its Representatives, and American Protestant Missionaries in Korea, 1882-1905”, **The Journal of American-East Asian Relation**, 6 (4), 261-287.
- _____ (2015) “To Build a New Korea: The Political Campaign of Two Protestant Newspapers in Late Joseon Korea”, **Oxford University Press**, 57 (4), Autumn, 731-751.
- Seth, Michael J. (2010), **A Concise History of Modern Korea From the Late Nineteenth Century to the Present**, Rowman & Littlefield Publishers, The United States of America.
- _____ (2016), **A Concise History of Premodern Korea From Antiquity Through the Nineteenth Century**, 1, 2nd Edition, Rowman & Littlefield, The United States of America.
- Seval, Hasan Fatih (2017), “Japon Kalkınmasının Temel Taşı: Meiji Restorasyonu ve Iwakura Heyeti”, **İş ve Hayat Dergisi**, 3 (5), Ocak, 101-118.
- Smalley, Martha Lund (1993), **Legacy of John R. Mott**. Yale Divinity School Library Occasional Publication, (3), New Haven, Connecticut.
- Stanley, Brain (2000), “The Legacy of George Sherwood Eddy”, **International Bulletin of Missionary Research**, July, 128-131.
- Sup, Yeom Jeong (2014), “A Typical Day and Year in the Life of the Peasantry”, Michael D. Shin (Ed.), **Everyday Life in Joseon-Era Korea**, içinde (47-61), The Organization of Korean Historians.
- Şahin, Şayan Ulusan (2013), Bazı Arşiv Belgelerinde ve Ahenk Gazetesinde Çin Japon Savaşı (1894-1895), **Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 1 (2), Manisa, 79-91.
- Thompson, Michael (2015), “Sherwood Eddy, The Missionary Enterprise, and the Rise of Christian Internationalism in 1920s America”, **Modern Intellectual History**, 12 (1), Cambridge University Press, 65-93.
- Uçarol, Rıfat (1995), **Siyasi Tarih 1789-1994**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.

Underwood, Horace G. (1908), **The Call of Korea**, Second Edition, Fleming H. Revell Company, New York.

URL, “Eddy, George Sherwood (1871-1963)” (t.y.), <https://www.bu.edu/missiology/eddy-george-sherwood-1871-1963/> (20.08.2022).

URL, “Donghak Peasant Revolution”, https://en.wikipedia.org/wiki/Donghak_Peasant_Revolution (05. 01.2023).

Uzun, Mustafa İsmet (1988), “Abdürreşid İbrahim”, **DİA**, 1, 295-297.

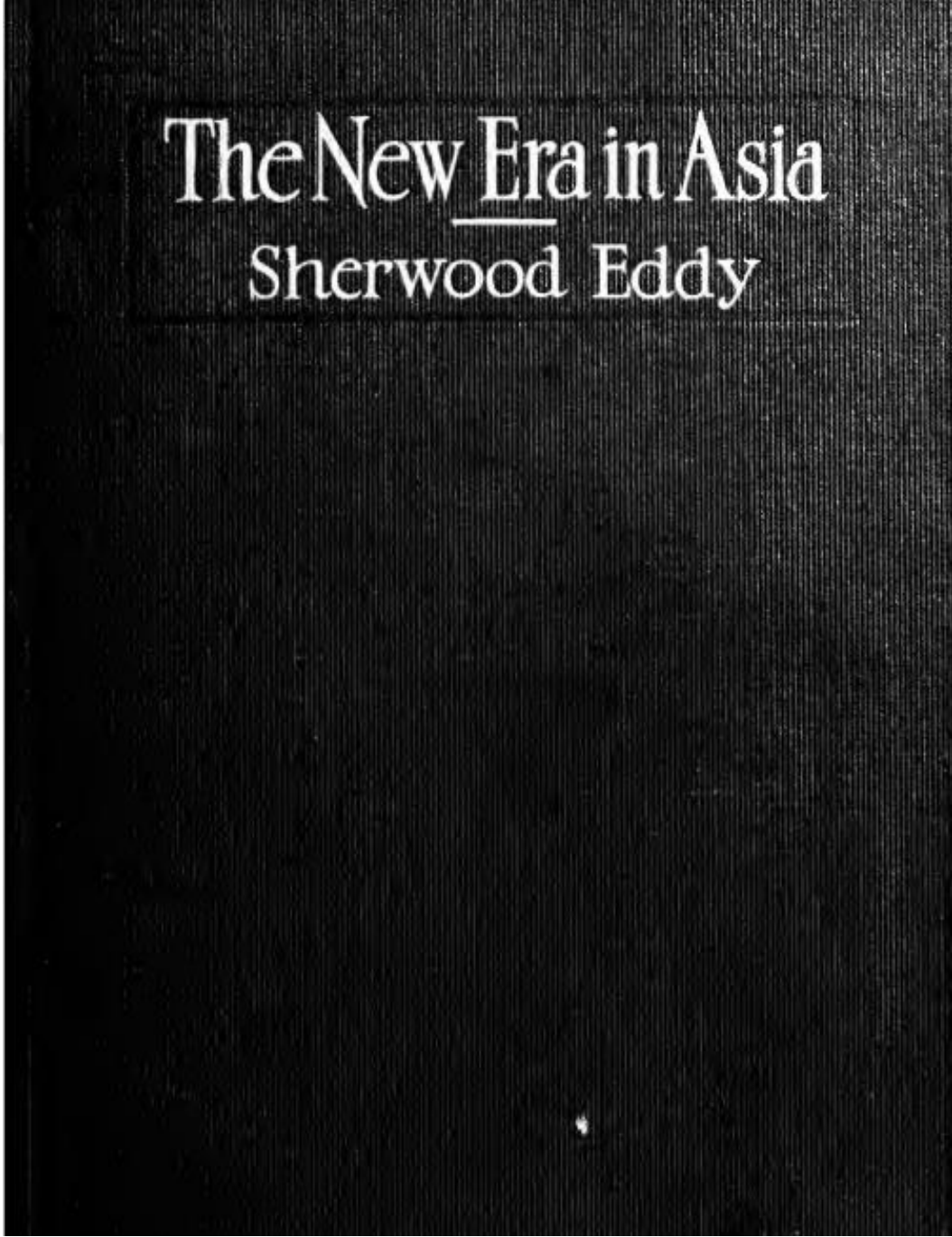
EKLER

Ek 1: Sherwood Eddy

Kaynak: Rick Nutt, **The Whole Gospel for the Whole World: Sherwood Eddy and the American Protestant Mission**, Mercer University Press, Georgia, 1997, s. 244.

Ek 2: "The New Era in Asia" Kitap Kapađı

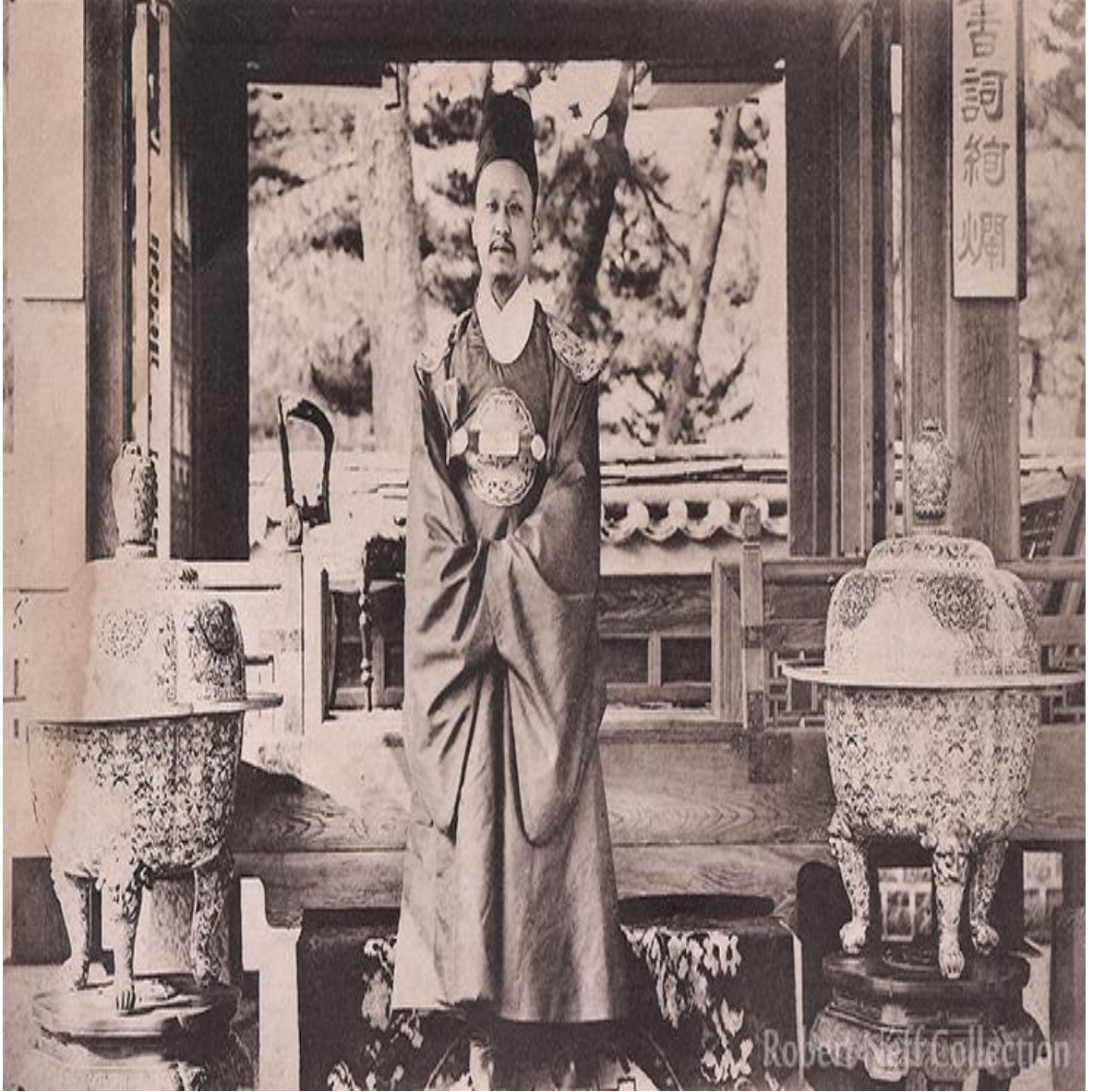
Kaynak: Sherwood Eddy, **The New Era in Asia**, New York, 1913.

Ek 3: Choson Dönemi Kore Haritası

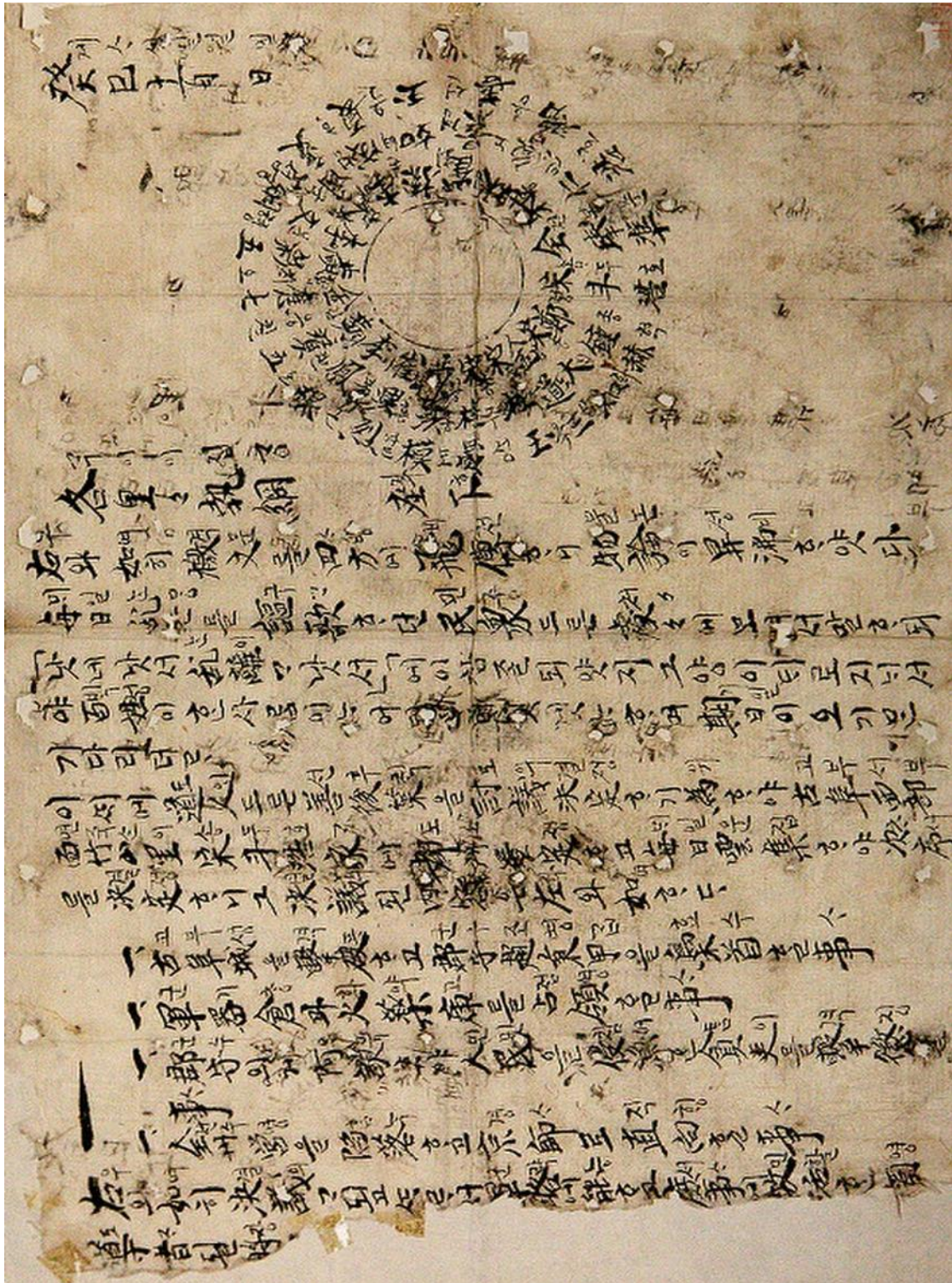
Kaynak: Michael J. Seth, **A Concise History of Premodern Korea From Antiquity Through the Nineteenth Century**, 1, 2nd Edition, Rowman & Littlefield, 2016, The United States of America.

Ek 4: Kral Kjong

Kaynak: Robert Neff, “Western Travelers to Seoul in 1882: Part 2”, **Korean Times**, Posted: 2022-08-28 13:38 Uptade: 2022-08-28 13:38, (05.11.2022).

Ek 5: Donghak Manifestosu

Kaynak: URL, “Donghak Peasant Revolution”, https://en.wikipedia.org/wiki/Donghak_Peasant_Revolution (05. 01.2023).

Ek 6: Geleneksel Kore'de Kadının Günlük Kıyafeti

Kaynak: Homer B. Hulbert, *Passing of Korea*, New York, 1909, s. 117.

ÖZGEÇMİŞ

İlkokulu Amasya Tatar Köyü İlköğretim okulunda okudu. 2012 yılında Amasya Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi bölümünden; 2018 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. 2018 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Tarih Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Programına başladı. 2021 yılında Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Çocuk Gelişimi Ön Lisans Programı'ndan mezun oldu.

SOYLU, bekâr olup, İngilizce bilmektedir.

